

CLARISSA PINKOLA ESTES, Ph. D.

3

FARKASOKKAL FUTÓ ASSZONYOK

I. KÖTET

ÉDES-VÍZ KIADÓ©

BEAVATÁS A NŐISÉG ŐSEREDETÉNEK TITKAIBA

CLARISSA PINKOLA ESTÉS, PH. D.

FARKASOKKAL FUTÓ ASSZONYOK

Beavatás a nőiség őseredetének titkaiba

ÉDESVÍZ KIADÓ
BUDAPEST
1996

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ

ELŐSZÓ	11
BEVEZETÉS: ÉNEK A CSONTOK FELETT	13

A természeti Asszony adománya: a mesék

1. ÜVÖLTÉS: FELTÁMAD A TERMÉSZETI ASSZONY	35
• <i>La Loba</i> , A Farkasasszony	35
A négy rabbi	41
2. A BETOLAKODÓ BECSERKÉSZÉSE: MEGKEZDŐDIK A BEAVATÁS	47
• Kékszakáll	47
A psziché természeti ragadozója	51
A naiv nő mint préda	53
A tudás kulcsa: a szimat fontossága	57
Az állatvilágégy	59
A vér szaga	61
Kihátrálunk a veszedelemből és megmenekszünk	64
Felhangzik a kiáltás	66
A bűnevők	68
A nők álmaiban megjelenő sötét alak	71
3. A TÉNYEK KISZIMATOLÁSA: AZ INTUÍCIÓ VISSZASZERZÉSE	
A BEAVATÁS SORÁN	78
• Bábu a zsebben: A bölcs Vaszilisza	78
Az első feladat – Hagyjuk a túl-jó anyát meghalni	84
A második feladat – Az alantas árnyék megvilágítása	87
A harmadik feladat – Tájékozódás a sötétben	90
A negyedik feladat – Szembenézni az Ősboszorkával	93
Az ötödik feladat – Az ésszerűtlen szolgálata	96
A hatodik feladat – A szétválogatás	100
A hetedik feladat – Rákérdeztünk a titkokra	102
A nyolcadik feladat – Négykézlábra ereszkedünk	105
A kilencedik feladat – Az árnyék átalakítása	108

4. A TÁRS: EGYESÜLÉS A MÁSIKKAL	115
• Himnusz a Természeti Férfiért: <i>Manawee</i>	115
<i>A nők kettős természete</i>	117
<i>A kettő hatalma</i>	118
<i>A név hatalma</i>	120
<i>A kitartó kutyatermészet</i>	122
<i>Behódolás az étvágy csábításának</i>	123
<i>Az ádáz harc vállalása</i>	125
<i>A bennünk lévő asszony</i>	126
5. VADÁSZAT: AMIKOR MAGÁNYOS VADÁSZ A SZÍV	128
• A Csontváz Asszony: Szembesülés a szerelem	
<i>Élet/Halál/Élet természetével</i>	128
<i>A Halál a szerelem házában</i>	131
<i>A szerelem első szakaszai</i>	134
<i>Véletlenül kincsre bukkanunk</i>	134
<i>Üldözés és rejtőzés</i>	139
<i>A csontváz kibogozása</i>	142
<i>A bizalom álma</i>	147
<i>A könnyecsepp adománya</i>	150
<i>A szerelem későbbi szakaszai</i>	154
<i>Dobolunk a szíven és énekelünk</i>	154
<i>A test és a lélek tánca</i>	157
6. RÁTALÁLUNK FALKÁNKRA: A VALAHOVÁ TARTOZÁS ÁLDÁSA	162
• A rút kiskacsa	162
<i>A családba nem illő gyermek kitaszítottsága</i>	167
<i>Anyatípusok</i>	169
<i>A bizonytalan anya</i>	169
<i>Az összeroskadott anya</i>	171
<i>A gyermek-anyja és az anyai gondozásban nem részesült anya</i>	173
<i>Erős anya, erős gyermek</i>	175
<i>Rossz társaság</i>	176
<i>Nem úgy festesz, ahogy kellene</i>	177
<i>Megfagyott érzés, megfagyott kreativitás</i>	178
<i>Az elhaladó idegen</i>	179
<i>A számkivetettség mint adomány</i>	180
<i>A világ kócos macskáit és bandzsító tyúkjait</i>	180
<i>Emlékezünk és mindenáron folytatjuk</i>	182
<i>A lélekre sugárzó szeretet</i>	184
• Az elcserélt zigóta: A számkivetettség titkos ereje	185

7. AZ ÖRVENDEZŐ TEST: SZILAJ ÉLETERŐ	192
<i>Testbeszéd</i>	193
<i>A test megjelenése a mesékben</i>	197
<i>A domborulatok hatalma</i>	199
<i>La Mariposa, a Pillangóasszony</i>	200
8. ÖNMAGUNK MEGÓVÁSA: A CSAPDÁK, A KETRECEK ÉS A MÉRGEZETT	
CSALÉTEK FELISMERÉSE	206
<i>A vadonba visszatérő nő</i>	206
• <i>A piros cipők</i>	207
<i>A brutalitás ábrázolása a mesékben</i>	210
<i>A kézzel varrott piros cipők</i>	212
<i>A csapdák</i>	214
<i>Az első csapda: Az aranyozott hintó, a leértékelt élet</i>	214
<i>A második csapda: A meddő öregasszony, az öreg ereje</i>	216
<i>A harmadik csapda: A kincs elégetése. Hambre del Alma, a lélek éhsége</i>	218
<i>A negyedik csapda: Az elemi ösztön sérülése, a fogság következményei</i>	221
<i>Az ötödik csapda: A titkos élet becsempészésének kísérlete; kettéhasadás</i>	224
<i>A hatodik csapda: A közösség előtti meghunyászkodás, az árnyék lázadása</i>	229
<i>A hetedik csapda: Hamisítsunk, megpróbálunk jól viselkedni, normalizáljuk az abnormálist</i>	232
<i>A nyolcadik csapda: Féktelen tánc, megszállottság és szenvedély-rabság</i>	236
<i>Szenvedély-rabság</i>	237
<i>A bakó házában</i>	240
<i>Megpróbáljuk levenni a cipőket, de már túl késő</i>	240
<i>Visszatérünk a kézzel készített élethez. Meggyógyítjuk a sérült ösztönöket</i>	240

ELŐSZÓ

Lényünket betölti a vadon utáni vágyódás. A kultúra kevés ellenszert tud nyújtani e sóvárgás leküzdésére. Belénk nevelték, hogy szégyenkezzünk, ha ilyen vágyaink támadnak. Hajunkat hosszúra növesztettük és mögé rejtettük érzéseinket. A vadon Természeti Asszonyának árnya azonban továbbra is ott ólalkodik mögöttünk éjjel és nappal. Nem számít, hol vagyunk, a mögöttünk settenkedő árnyék határozottan négylábú.

DR. CLARISSA PINKOLA ESTÉS
Cheyenne, Wyoming

ÉNEK A CSONTOK FELETT

A vadon élőlényei és a Természeti Asszony egyaránt a veszélyeztetett fajok közé tartoznak.

Azt látjuk, hogy az idők során fosztogatták, visszaszorították és elfojtották az ösztönös női természetet. Éppolyan rosszul bántak vele hosszú időn át, mint a vadon élőlényeivel és a természeti területekkel. Évezredek óta, amint és ahányszor csak lankadt a figyelmünk, a lélek legszegényesebb területeire száműzték. A zabolátlan Természeti Asszony lelki vidékeit a történelem során rendszeresen fosztogatták és felégették, búvóhelyeit lerombolták, a természetes ciklusokat pedig, mások érdekében, természetellenes ritmusokba kényszerítették.

Nem véletlen, hogy bolygónk ősi vadonjai eltűnnek, mivel egyre kevésbé vagyunk képesek megérteni saját belső, ősi természetünket. Nem nehéz észrevenni, hogy miért tekintik jelentéktelen erőforrásnak az őserdőket és az öreg asszonyokat. Nem túl titokzatos ez az egész. Nem véletlen, hogy a farkasokat és a prérifarkasokat, a medvéket és a zabolátlan asszonyokat ugyanaz a hírnév övezi. Ösztöneik tekintetében ugyanazon archetípushoz tartoznak, és, mint ilyeneket, tévesen, rosszindulatúnak, teljes mértékben és eredendően veszedelmesnek és ragadozó természetűnek tartják.

Jungianus analitikusként és *cantador*ként, azaz mesemondóként, életem és munkám során megtanultam, hogy a nők lankadó életereje visszaállítható, ha a nőiség mélyén eltemetett romokat beható „pszichikai-régészeti” ásatások segítségével feltárjuk. Ezek az eljárások lehetővé teszik, hogy újra rátaláljunk a természetes, ösztönös lélek útjaira és azáltal, hogy a Természeti Asszony archetípusában megjelenítjük, képesek vagyunk felismerni a legmélyebb női természet útjait és lehetőségeit. A modern nő csak homályosan emlékeztet a tevékeny emberre. Arra kényszerül, hogy mindenkinek kedvére tegyen. Az ősi tudás megelevenedése régóta várta magára.

Könyvem, a *Farkasokkal futó asszonyok*, (Beavatás a nőiség őseredetének titkaiba), a természet életéről, s különösen a farkasokról folytatott tanulmányaim nyomán született. A farkasok, a *Canis lupus* és a *Canis rufus* tanulmányozása számos támpontot nyújt a nők történetének megértéséhez mind elevenességük, mind nehéz munkájuk tekintetében.

Az egészséges farkasokban és az egészséges nőkben egyaránt fellelhetőek bizonyos pszichikai vonások: a csálhatatlan megérzés, a játékoság, az odaadás magasfokú képessége. A farkasok és a nők természetüknél fogva rokonok, érdeklődők, rendkívüli kitartással és erővel rendelkeznek. Mélyen intuitívak, odaadón törődnek kicsinyeikkel, társukkal és falkájukkal. Gyakorlottan alkalmazkodnak a folyton változó körülményekhez; szenvedélyesen elszántak és nagyon bátrak.

Mégis űzik és gyötrik, a mohóság, a fondorlatosság és a túlzott agresszivitás hamis vádjával illetik, becsmérleiknél értéktelenebbeknek nyilvánítják őket. Azoknak célpontjai ők, akik a vadont éppúgy letarolnák, mint a lélek zabolátlan vidékét, akik megsemmisítenék mindazt, ami ösztönös, hogy nyoma se maradjon. Feltűnően hasonló módon válnak a farkasok és a nők azok prédáivá, akik félreértik őket.

Tehát itt, a farkasok tanulmányozása során kristályosodott ki bennem először a Természeti Asszony archetípusának gondolata. Egyéb élőlényeket is tanulmányoztam, mint például a medvéket, elefántokat és a lélek madarait – a pillangókat. Mindegyik faj jellemző vonásai bőséges útmutatást adtak arra nézve, hogy mi minden tudható meg az ösztönös női lélekről.

A Természeti Asszony kétszer is bejárta lelkemet; egyszer azért, mert születésem folytán szenvedélyes mexikói-spanyol vér folyik ereimben, és később azért, mert egy tüzesvérű magyar család fogadott örökbe. A Michigan és Indiana közötti államhatár közelében nőttem fel, nem messze a Nagy-tavaktól, ahol körös-körül erdőségek, gyümölcsösök és szántóföldek húzódtak. Mennydörgés és villámlás táplálta erőmet. A gabonaföldek éjszaka recsegték-ropogtak és hangosan beszéltek. Messze északon, a hold-sütötte tisztásokon farkasok gyülekeztek táncra és imára. Félelem nélkül ihattuk ugyanazon patakok vizét.

A Természeti Asszony iránti szeretetem kisgyermekkoromban kezdődött, jóllehet őt akkor nem így neveztem. Inkább esztéta voltam, semmint atléta, s egyetlen vágyam volt, hogy a természet rajongó vándora lehessenek. Az asztal mellett ücsörgéskor jobban szerettem a földet, a fákat és a barlangokat, mert ott úgy éreztem, Isten arcához ér arcom.

A folyó *mindig* sötétedés után hívott látogatóba, a mezőkön sétálni *kellett*, hogy susoghassanak és zizeghessenek. Tüzet éjszaka *kellett* rakni az erdőben, meséket mindig a felnőttek hallótávolságán kívül *kellett* mondani.

Szerencsés vagyok, hogy a Természetben nőhettem fel. A villámcsapás a hirtelen halálra és az élet mulandóságára tanított. Az egérkölyök azt jelentették, hogy a halál keménységét új élet enyhíti. Amikor „indiángyöngyöket”, apró rákokat ástam ki az iszapból, megértettem, hogy réges-régóta élnek már itt emberek. Megtanultam, milyen szépen ékesíthetem fel magam,

ha fejem tetejére danaidapillangót ültetek, éjszakai ékszerként szentjános-bogarat viselek, karkötőmül pedig smaragdzöld békák szolgálnak.

Amikor egy farkasanya megölte halálosan megsebesített kölykét, akkor megtanultam, mi a nehézszívű könyörület, és hogy lehetővé kell tennünk, hogy a haldoklót megválthassa a halál. A faágakról aláhulló, majd újra visszamászó szőrös hernyóktól megtanultam, mi a céltudatosság. Amikor csiklandozva végigsétáltak karomon, megtudtam, hogyan kel életre a bőr. Amikor a fák tetejére másztam, megéreztem, milyen lesz majd egyszer valamikor a szexuális öröm.

A második világháború utáni nemzedék, az én nemzedékem, olyan korban nőtt fel, amikor a nőket gyermekként és birtoktárgyként kezelték. Parlagon hagyott kertek voltak... de szerencsére a szél mindig hozott vad magvakat. Ha írtak valamit, az illetéktelennek minősült, a nők mégis lázasan dolgoztak. Észre se vette senki, ha festettek, ez mégis lelki táplálék volt számukra. Könyörögniük kellett a művészetükhöz szükséges eszközökért és műteremért, s ha nem kapták meg egyiket sem, fákon, barlangokban, erdőkben és apró szobákban teremtettek önmaguk számára helyet.

Táncolni alig, vagy egyáltalán nem lehetett, így hát az erdőben táncoltak, ahol nem látta senki, vagy a pincében, vagy a szemetesvödör kiürítése közben. A test díszítése gyanút ébresztett. A vidám test vagy ruha csak növelte a sértés vagy a nemi erőszak veszélyét. A tulajdon testükön viselt ruhadarabokat nem mondhatták magukénak.

Akkoriban a gyermekeikkel kegyetlenkedő szülőket egyszerűen csak „szigorúnak” nevezték, a mélységesen kizsákmányolt nők lelki gyötrelmeit „idegösszeomlásnak” hívták, a fűzőkbe szorított, a szigorúan kordában tartott és kíméletlenül elnémított lányokat és asszonyokat tekintették „bájosnak”, azokra a nőkre pedig, akiknek sikerült rövid időre kibújni a pórázból, a „rossz” bélyegét sütötték.

Így tehát én is, mint előttem és utánam olyan sok nő, álruhás teremtményként, *criaturaként* éltem az életemet. Ismerőseimhez és barátaimhoz hasonlóan én is magas sarkú cipőkben illegtem-billegtem, csinos ruhákat és kalapot vettem fel, amikor templomba mentem. De mesés szoknyadíszem gyakran lelógott a szoknyám szegélye alá, füleim pedig nyilalltak, amíg kalapom előre nem bukott a homlokomra, sőt, az is előfordult, hogy leesett és végiggurult a termen.

Nem felejtettem el azokból a sötét évekből az *Hambre del Almat*, a sóvárgó lélek dalát. De az örömteli *canto hondót*, ezt a mélyértelmű dalt sem, melynek sorai visszacsengenek, amikor a gyógyítás megindító munkáját végzem.

Mint az erdei ösvényt, mely néha egyre kivehetetlenebbé válik, míg végül mintha a semmibe veszne, úgy veszíti hamar szem elől a hagyományos

pszichológiaelmélet is a kreatív, a tehetséges, a mélyen asszonyi lényt. A hagyományos pszichológia gyakran szűkszavú, vagy egyáltalán nem mond semmit a nők számára fontos, mélyebb problémákról: az archetípusról, az intuíciónál, a szexuális és a ciklikus dolgokról, a nők életszakaszairól, viselkedésükről, a női tudásról, az alkotó tűzről. Ez vezérelte a zabolátlan Természeti Asszony archetípusáról folytatott vizsgálódásaimat több, mint két évtizeden át.

A nők lelki kérdéseit nem lehet úgy kezelni, hogy egy ezekről mit sem tudó kultúra által meghatározott, elfogadhatóbb formára faragják őket, de az sem megoldás, hogy intellektuálisan elfogadhatóbb alakúra hajlítják őket azok, akik, saját állításuk szerint, a tudás egyedüli letéteményesei. Nem, mert éppen ez okozta azt, hogy erős és természetes hatalom birtokában lévő asszonyok milliói váltak kívülállókká saját kultúrájukban. Ehelyett azt kell célul kitűzni, hogy a nők szép és természetes lelki formája újra felszabaduljon és érvényre jusson.

Mindennek megértését olyan mesék, mítoszok és történetek segítik, amelyek élessé teszik látásunkat, hogy rátaláljunk és rátérjünk az őstermészet kínálta ösvényre. A mese tanítása megerősíti bennünk, hogy az ösvény nem ért véget, sőt, egyre mélyebbre és egyre beljebb vezet a nőket saját tudásuk sűrűjében. Mindannyian a Természeti Asszony archetípusának, a velünk született, ösztönös, legbensőbb önmagunknak csapását követjük.

Azért nevezem Természeti Asszonynak, mert éppen ezek a szavak azok, melyek nyomán megértjük, mi a *llamar o tocar a la puerta*, vagyis meghalljuk, amikor a mese a női mélylélek ajtaján kopogtat. *Llamar o tocar a la puerta* szó szerint azt jelenti, hogy a név hangszerén játszunk, hogy kinyíljk az ajtó. Azt jelenti, hogy olyan szavakat mondunk ki, amelyek kitarják a kaput. Bármely kultúra közegében él is egy nő, a *természeti* és az *asszony* szavakat ösztönösen megérti.

Ezek a szavak régi-régi emlékeket kavarnak fel és hívnak újra életre. Ez az emlékezés űrzi az ősi, zabolátlan nőiséggel való abszolút, tagadhatatlan és megmásíthatatlan rokonságunkat, azt a kapcsolatot, amelyet a nemtörődomség talán kísértetszerűvé változtatott, a túlzott domesztikáció eltemetett, a kulturális környezet törvényen kívül helyezett vagy többé már nem volt képes megérteni. Talán már neveit is elfelejtettük, talán már arra sem felelünk, ha szólít, de csontjainkban tudjuk, ki ő, vágyódunk utána; tudjuk, hogy hozzánk tartozik, s mi őhozá.

Ebbe az alapvető, elemi és lényegi kapcsolatba születünk bele, s ebből ered lényegünk. Az Ősi Természeti Asszony archetípusa foglalja magába az anyaági származás alfáját. Van, amikor, ha csak futólag is, de érezzük, milyen ő és mindenáron ilyenek akarunk maradni. Vannak asszonyok, akik az „ősi természetesség ízének” felpeszsdülését a terhesség alatt érzik

meg először, majd amikor gyermekeiket dajkálják, amikor átélik a gyermekneveléssel járó változás csodáját, amikor úgy lépnek a szeretet világába, mint valami csodás kertbe.

A látás útján is érzékelhetjük őt; amikor valami gyönyörű tárul a szemünk elé. Én akkor éreztem őt, amikor, az erdőlakók nyelvén szólva, „Jézus-Isten” naplementét láttam. Éreztem, hogy ő mozdul bennem, amikor alkonyatkor a tőről lámpásokkal hazaérkező halászokat figyeltem, és akkor is, amikor újszülött gyermekem édeskukorica módjára sorakozó lábujjait néztem. Ott látjuk őt, ahová csak nézünk, vagyis mindenhol.

A hangon át is elérhet hozzánk; a bensőnket megremegetető, szívünket megdobogtató zenén át; őt érezzük, amikor dob vagy síp hangzik, amikor kiáltást vagy sírást hallunk. Őt hozza felénk az írott és a kimondott szó; egy szó, egy mondat, egy vers vagy egy történet olyan zengő, olyan tiszta tud lenni, hogy emlékezetünkbe idézi, még ha csupán egy pillanatra is, hogy milyen anyagból gyúrtak bennünket és hol az igazi otthonunk.

Az „ősi természetesség” eme múltó „ízei” az ihletettség titokzatosságában érnek el bennünket – ő, itt van; jaj, elment. Akkor vágyódunk utána, amikor olyasvalakivel találkozunk, aki megerősíti ezt az ősi kapcsolatot. Akkor érezzük a vágyódást, amikor rájövünk, hogy kevés időt szenteltünk a konyha titokzatos tűzének vagy az álmoknak, túl kevés időt fordítottunk saját alkotó életünkre, életünk munkájára vagy igaz szerelmeinkre.

Mégis ezeket az ízeket érezzük abban a szépségben és abban a veszteségben is, amely olyan kifosztottá, olyan zaklatottá, olyan vágyakozóvá tesz bennünket, hogy végül úgy érezzük, e zabolátlan ősi természetet kell követnünk. Akkor nekiindulunk az erdőnek, a sivatagnak vagy a hómezőnek, futunk, futunk, miközben szemünkkel a földet kutatjuk, hallásunkat kiegészítjük, keresünk fent és keresünk lent, egy nyomot, egy elejtett tárgyat, egy jelet kutatunk, amiből megtudhatjuk, hogy ő él, hogy lehetőségünk még nem veszett el. Amikor aztán rálelünk útjára, a nőkre jellemző módon minden igyekezetünkkel azon vagyunk, hogy utolérjük, hogy letisztítsuk asztalunkat, hogy tisztázzuk kapcsolatunkat, hogy kitisztítsuk fejünket, új lap-pal induljunk, ragaszkodunk a változáshoz, megszegjük a szabályokat, meg akarjuk állítani a világot, mert nem vagyunk hajlandóak életünket nélküle folytatni.

Azok a nők, akik egyszer elveszítették, majd újra megtalálták őt, azért küzdenek, hogy örökre megtarthassák. Ha visszaszerezték, kitartóan azért harcolnak, hogy velük maradjon, mert alkotó életük csak így virágozhat; kapcsolataik így lesznek értelemteliek, mélyek és egészségesek; sexualitásuk, alkotóerejük, munkájuk és játékaik ciklusai újra helyreállnak; többé nem válnak mások prédáivá; a természet törvényei szerint egyenrangúan fejlődhetnek és boldogulhatnak. Az esti fáradtságot most a megelégedést

nyújtó munka és erőfeszítés okozza, nem pedig az idegőrlő foglalatosság vagy egy kapcsolat túl kicsinyre zárt világa. Ösztönösen tudják, hogy a dolgoknak mikor kell meghalniuk és mikor élniük; tudják, hogyan kell elmenni, tudják, hogyan kell maradni.

Amikor a nők helyreállítják kapcsolatukat az Ősi Természettel, olyan állandó belső figyelt, tudót, látót, bölcs jóst, ösztönzőt, belső érzékelőt, alkotót, teremtet, ötletadót és meghallgatót mondhatnak magukénak, aki a vibráló életet sugallja, e felé irányítja és sarkallja őket belső világukban éppúgy, mint a külsőben. Amikor a nők a Természeti Asszonnyal vannak együtt, e kapcsolat fénye sugárzik róluk. Ez a zabolátlan ősi tanító, anya és mentor támogatja mindig belső és külső életüket.

Ezért hát a zabolátlan itt nem mai elítélő értelmében áll, nem a féktelenséget jelenti, hanem abban az eredeti értelmében kell elgondolnunk, ami a természetes életre utal, amelyben a *criatura*, a teremtmény veleszületett integritással és egészséges határokkal rendelkezik. A *természeti*, a *zabolátlan*, az *asszony* szavak arra emlékeztetik a nőket, hogy kik ők és miért vannak. Ezek a szavak olyan metaforát alkotnak, amely minden nőnemű teremtmény lényegi erejét jeleníti meg. Olyan erőt testesít meg, ami nélkül nem élhetnek a nők.

A Természeti Asszony archetípusa más, éppilyen megfelelő megfogalmazásban is kifejezhető. Nevezhetjük a lélek eme erőteljes természetét ösztöntermészetnek is, de a Természeti Asszony az az erő, ami mögötte áll. A Természet lelkének is hívhatjuk, de emögött is a Természeti Asszony archetípusa áll. Nevezhetjük a nők veleszületett alaptermészetének is. Hívhatjuk a nők lényegi, lényükben rejlő természetének. A költészetben lehet ő a „Másik”, vagy nevezik „az univerzum hét óceánjának”, „messzi erdőnek”, vagy „A Barát”-nak.¹ A különböző pszichológiaelméletekben és különböző nézőpontokból ez az *id*, a *legbelső önmagunk*, a mediális természet. A biológiában ez a tipikus vagy alapvető természet.

Mivel azonban hallgatóg, jövőbe látó és bensőnkől fakadó, a *cantadorák* bölcs vagy tudó természetnek nevezik. Időnként úgy hívják, hogy „az idők végén élő asszony”, néha pedig ő „a világ szélén élő asszony”. Ez a *criatura* a teremtető boszorkány, a Halál Istennője, a szerény leány és még sok egyéb alakban lép elénk. Barátja és anyja azoknak, akik eltévedtek, akiknek tudásra van szükségük, feladványt vagy rejtélyt kell megoldaniuk, akik kutatva járják az erdőt vagy a sivatagot.

A valóságban, a pszichikus tudattalanban – ahonnan az Ősi Természeti Asszony kiemelkedik – nincs neve, mert olyannyira határtalan. De mivel a nőiség minden fontos kristálylapját ez az Ősi Asszony hozza létre, itt a földön sok nevet kap, nem csupán azért, hogy bepillantassunk természetének megszámlálhatatlan apró kis elemébe, hanem azért is, hogy belé ka-

paszkodhassunk. Mert amikor megpróbálunk vele újra kapcsolatba lépni, egy szempillantás alatt köddé válhat, de ha nevet adunk neki, akkor a gondolkodás és az érzés birodalmát teremtyük meg magunk számára. Akkor azonban jön, és ha megbecsüljük, velünk marad.

A spanyol nyelvben ő a *Rio Abajo Rio*, a folyó alatti folyó; *La Mujer Grande*, a Nagy Asszony; *Luz del abyss*, a mélyből feltörő Fény. Mexikóban ő *La Loba*, a Farkasasszony és *La Huesera*, a Csontasszony.

Magyarul ő az *Erdőbeli Asszony* és a *Rozsomák*. Navajo nyelven ő a *Na'ashjé'ii Asdzáá*, a Pókasszony, aki az emberek, az állatok, a növények, a kövek sorsának fonalát szövi. Guatemalában, sok egyéb neve mellett, *Humana del Nieblának*, Ködlénynek, olyan asszonynak nevezik, aki mindig is élt. A japán nyelvben ő *Amaterasu Omikami*, a Titokzatos, akitől minden fény és minden tudás ered. Tibetben *Dakininek*, Táncoló Erőnek nevezik, aki az asszonyok tisztánlátását segíti. És így megy tovább. És így megy ő tovább.

A Természeti Asszony természetének megértése nem vallás, hanem gyakorlat dolga. Pszichológia a legtisztább értelemben: *psukhé/psych*, lélek; *ology* vagy *logos*, a lélek ismerete. Nélküle a nők süketek lelkük beszédére, nem képesek saját belső ritmusaik csengését összhangba hozni. Nélküle belső szemüket egy árnyékkéz fogja le és napjaik nagy része már-már bénító közönyben és ábrándozásban telik. Nélküle a nők elveszítik lelkiállapotuk biztonságát. Elfelejtik, miért vannak itt, és kitartanak, amikor a legokosabb volna ellenállni. Nélküle túl sokat vagy túl keveset vagy egyáltalán semmit sem fogadnak el. Hallgatnak, amikor valójában lángolnak. Az Ősi Asszony a szabályozójuk, ő a szívük, ahogyan az emberi szív a test szabályozója.

Amikor elszakadunk az ösztönös lélektől, félig lerombolt állapotban élünk, s a nőiség számára természetes erők és képzetek nem teljesezhetnek ki. Amikor a nő elszakad elemi forrásától, sterillé válik, ösztönei és életének természetes ciklusai elvesznek, s a kultúra, vagy a saját vagy mások intellektusa, vagy egoja alá rendelődnék.

A Természeti Asszony minden nő számára az egészséget jelenti. A nők lélektana nélküle értelmetlen. Ez a zabolátlan asszony a nő prototípusa... nem változik, bármilyen kultúra, bármilyen korszak, bármilyen politika veszi is körül. Ciklusai, szimbolikus megjelenési formái változnak, a lényeg azonban, ő maga, nem változik. Ő az, ami: egységes egész.

A nőknél át találja meg útját. Ha a nőket elnyomják, ő felfele tör. Ha a nők szabadok, ő is szabad. Szerencsére nem számít, hányszor kényszerítik a felszín alá, ő mindig felbukkan. Nem számít, hányszor hallgattatják el, tiporják le, szorítják vissza, szelídítik meg, kínozzák, hányszor bizalmatlanok vele, mondván, hogy bizonytalan, veszélyes, örült és más egyéb elítélő jelzőkkel illetik, mindez nem számít, mert mindig felfelé tör a nőkben és még

a legcsendesebb, legvisszafogottabb nő is fenntart magában egy titkos zugot a zabolátlan Természeti Asszony számára. Még a legelnyomottabb nőnek is van titkos élete titkos gondolatokkal és érzésekkel, amelyek buják és vadak, azaz természetesek. Még a legsanyarúbb rabságban sínylődő nő is őriz egy zugot a zabolátlan én számára, mert ösztönösen tudja, hogy eljön az idő, amikor egy kis hasadék, egy rés, egy lehetőség nyílik számára, és ő minden erejét összeszedve menekülhet.

Hiszek abban, hogy minden nő és minden férfi a tehetség adományával születik. El kell azonban ismerni, hogy kevesen törődtek a tehetséges, az alkotó nők lélektani leírásával. Ezzel szemben sok írás született általában véve az emberi, különösen a női hiányosságokról és gyarlóságokról. A Természeti Asszony archetípusának esetében azonban, ha ki akarjuk kutatni, meg akarjuk érteni, ha hasznosítani akarjuk mindazt, amit nyújt, több gondot kell fordítanunk azokra a gondolatokra, érzésekre és törekvésekre, amelyek erősítik a nőket és megfelelő mértékben kell számot vetnünk azokkal a belső és kulturális tényezőkkel, amelyek gyengítik őket.

Általában, amikor megértjük, hogy a zabolátlan természet önmagában létezik, hogy olyasmi, ami a nők legmélyebb életét pezsdtí fel és hatja át, akkor olyan utakon indulhatunk el, amelyeket korábban nem is gondoltunk lehetségesnek. Az a pszichológia, amely nem ezt a velünk született spirituális létezést állítja a nők lélektanának középpontjába, szem elől téveszti a nőket, lányait, lányaik lányait, és az anyagi származás hosszú, hosszú sorát.

Ezért tehát, ha a zabolátlan lélek sérült részeit a megfelelő orvossággal akarjuk kezelni, ha helyre akarjuk hozni a Természet Asszonyhoz fűződő kapcsolatot, akkor pontosan meg kell neveznünk a lélek rendellenességeit. A klinikai gyakorlatban jó diagnosztikai-statisztikai kézikönyvek, nagy mennyiségű differenciál-diagnosztika és olyan pszichoanalitikai paraméterek állnak rendelkezésünkre, amelyek a pszichopátiát az objektív psziché strukturáltsága (vagy annak hiánya) és az ego-Self axis² (ego-Én tengely) segítségével határozzák meg, és vannak még egyéb meghatározó magatartások és érzések is, amelyek világosan jelzik, hogy mi a baj.

Mik is azok az érzelmi tónusú tünetek, amelyek azt jelzik, hogy a lelket a zabolátlan erőhöz fűző kapcsolat megbomlott? Nézzünk néhányat. Ha egy nő az alábbiak közül bármelyik módon gondolkodik, érez vagy cselekszik, az azt jelenti, hogy a mélyben rejtőző ösztönös lélekkel való kapcsolata vagy részlegesen megszakadt, vagy teljes egészében megszűnt. Kizárólag a nők szóhasználatával, ezek a tünetek a következők: amikor rendkívül száraznak, kimerültnek, gyengének, depressziósnak, zavartnak, elnémított-nak, becsapott-nak, kedvetlennek érzik magukat. Amikor rettegnek, této-váznak, úgy érzik, erőtlenek, hiányzik az inspiráció, az elevenység, üresnek

érzik a lelküket, nem látják a dolgok értelmét, semmiféle szégyent nem tudnak elviselni, állandóan füstölögnek magukban, állhatatlannak, megrekedtnak, ötlettelennek, kicsinynek, tönkretettnek érzik magukat.

Állandóan kételkednek, ingatagok, nem tudják dolgaikat végigvinni, kreativitásukat másoké alá rendelik, úgy érzik, hogy társaik, munkájuk vagy barátságaik kiszívják erejüket, szenvednek attól, hogy saját ciklusaiktól eltérő módon élnek, túlzásba viszik énjük védelmét, fásultak, bizonytalanok, tétovák, képtelenek kimértek lenni vagy határokat szabni.

Nem tudják saját tempójukat tartani, feszélyezettek, eltávolodtak Istentől vagy isteneiktől, nem tudnak új élettel telítődni, túlságosan elmerülnek a házimunkában, a gondolkodásban, a munkában vagy éppenséggel tompultak, mert mindez a legbiztosabb menedéke annak, aki elveszítette ösztöneit.

Semmire sem mernek egyedül vállalkozni vagy feltárulkozni, mentort, anyát, apát keresni, munkájukat csak akkor mutatják meg másoknak, ha az már kész mű, félnek útnak indulni, mást vagy másokat gondozni, félnek attól, hogy ijedten elszaladnak, kifutnak, elnémulnak ha autoritással kerülnek szembe, félnek, hogy nem lesz energiájuk alkotó munkák végigvitelére, s meghátrálnak, rettegnek a megalázástól, szoronganak, megbénulnak, nyugtalanok.

Nem mernek visszaharapni, amikor egyszerűen nem lehet már mást tenni, félnek az újtól, a bátor kiállástól, nem mernek fennhangon beszélni, el-lentmondani, hányingerük, savtúltengésük van, félnek a flörttől, félnek attól, hogy félbeszakítják őket, hogy beléjük fojtják a szót, hogy túl könnyen békülnek, s válnak kedvessé, félnek a bosszútól.

Félnek megállni, félnek cselekedni, újra és újra háromig számolnak, mégsem fognak bele, félnek a felsőbbrendűségi komplexustól, vegyes érzelmeiktől, de mégis hozzáértően látják el feladataikat. Ez a kettéhasadás nem egy kor vagy egy évszázad előidézte betegség, hanem bárhol és bármikor járvánnyá válhat, ahol és amikor a nőt rabságban tartják és a zabolátlan természetet kelepcébe csálják.

Az egészséges nő nagyon hasonló a farkashoz: erőből duzzad, életereje hatalmas, ő az életadó, tisztában van a területhatárokkal, leleményes, állhatatos, merész. A zabolátlan természettől való elválasztás mégis azt eredményezi, hogy a nő személyisége sivárrá, súlytalanná, kísértetszerűvé válik. Nem arra születünk, hogy ugrásra, vadászatra, szülésre, életadásra képtelen, vékonyhajú, csenevész teremtések legyünk. Amikor egy nő élete megakad, közönybe fullad, akkor eljött az idő, hogy felszínre bukkanjon a zabolátlan asszony; hogy a lélek teremtő működése folytán a torkolatvidéket elárasssa a víz.

Hogyan hat a Természeti Asszony a nőkre? Ha ő a szövetségesünk, a ve-

zetőnk, példaképünk és tanítónk, akkor nem csupán két szemünkkel látunk, hanem a sokszemű intuícióval. Ha ez a miénk, akkor a csillagos éghoz vagyunk hasonlóak: ezer és ezer szemmel nézünk a világra.

A Természeti Asszony a gyógyítás batyuját viszi a vállán; abban van minden, amire egy nőnek szüksége lehet a létezéshez és a tudáshoz. Mindenre van orvossága. Meséket és álmokat, szavakat és dalokat, jeleket és szimbólumokat visz magával. Ő a hordozó, de ő a végcél is.

Az ösztönös természettel való egyesülés nem azt jelenti, hogy minden felbomlik, hogy rosszból minden jóra fordul, a fekete fehérré válik, hogy kelet átkerül nyugatra, hogy örült módjára, féktelenül cselekszünk. Nem azt jelenti, hogy lemondunk a társadalmi lét elemi normáiról vagy hogy kevésbé leszünk emberek. Épp az ellenkezőjét jelenti: a vad természetet a maga határtalan teljességében.

Azt jelenti, hogy területet építünk ki, hogy rátalálunk falkánkra, hogy magabiztosan és büszkén viseljük testünket tekintet nélkül annak adottságaira és korlátaira, saját nevünkben beszélünk és cselekszünk, körültekintőek és éberek vagyunk, az intuíció és az érzékelés velünk született feminin erejére támaszkodunk, ciklusaink szerint élünk, megtaláljuk, hová tartozunk, méltósággal felemelkedünk, a tudatosságból annyit őrzünk meg, amennyit csak tudunk.

A Természeti Asszony archetípusa és mindaz, ami mögötte áll, pártfogóként segíti a festőket, az írókat, a szobrászokat, a táncosokat, a gondolkodókat, az imádságírókat, a keresőket és a találokat – mert ők mindahányan invencióra törekednek, ez pedig a Természeti Asszony fő foglalatossága. A zsigerekben, s nem a fejben lakozik. Tud tájékozódni és futni, felszólítani és visszautasítani. Tud érzékelni, álcázni és mélyen szeretni. Intuitív, tipikus és normatív. Elengedhetetlenül fontos a nők szellemi és lelki egészsége számára.

Mi tehát a Természeti Asszony? Az archetípusok pszichológiájának szempontjából éppúgy, mint a mesemondó hagyomány felől nézve, ő a női lélek. Még ennél is több; ő a nőiség forrása. Ő minden, ami ösztönös, ami a látható és a rejtett világhoz tartozik – ő az alap. Mindannyian tőle kapjuk azt a ragyogó sejtet, amely az életünkhöz szükséges minden ösztönt és tudást tartalmazza.

Ő az Élet/Halál/Élet ereje, ő az inkubátor. Ő az intuíció, a messzelátó, a figyelmes hallgató, a hűséges szív. Többnyelvűségre bátorít; arra, hogy folyékonyan beszéljük az álmok, a szenvedély és a költészet nyelvét. Ő sutog az éjszakai álmokban, ő hagyja ott a hajszálat és a sáros lábnyomot a női lélek földjén. Ekkor a nők eltelnének vágyakozással, hogy megtalálják, felszabadítsák és szeressék őt.

Ő jelenti a gondolatokat, az érzéseket, a sürgetéseket és az emlékezetet. Mégis eltűnt, s hosszú, hosszú időn át szinte el is feledkeztünk róla. Pedig ő

a forrás, a fény, az éj, a sötétség és a hajnal. Ő a jó sár illata és a róka hátsó lába. A titkokat eláruló madarak hozzá tartoznak. Ő a hang, mely így hív: „Erre, erre”.

Ő mennydörög az igazságtalanság láttán. Úgy fordul, mint egy hatalmas kerék; ő a ciklusok teremtetője. Miatta hagyjuk el otthonunkat, hogy keresésére induljunk, hozzá térünk vissza. Ő minden nő sáros gyökere. Ő hajt tovább bennünket, amikor úgy érezzük, végünk. Ő a kicsiny, nyers gondolatok és ügyek inkubátora. Ő az elme, ami bennünket kigondol, s mi vagyunk gondolatai.

Hol van ő jelen? Hol érezhetjük, hol találhatjuk meg? A sivatagokat, az erdőket, az óceánokat, a városokat, a külvárosokat és a kastélyokat járja. Királynők és *campesinák* között él, az ülésteremben, a gyárban, a börtönben, a magány hegyén lakozik. Gettókban, egyetemeken és utcákon jár. Lányomokat hagy, hogy próbálgassuk, belcillik-e lábunk. Mindenütt otthagyja lábnyomát, ahol akár egyetlen, termékeny talajként kínálkozó nő él.

Hol lakik a Természeti Asszony? A kút mélyén, a folyók forrásvidékén, az idők előtti éterben. A könnyceppben és az óceánban. A fák belscsőjében. A jövőből jön és az idők kezdetéről. A múltban él, onnan hívjuk vissza. A jelenben él és asztalunknál ül, mögöttünk áll, ha sorban állunk, előttünk hajt az úton. A jövőben lakozik és visszatér az időben, hogy minket most megtaláljon.

A hó alól feltörő fűszálban, a sárguló őszi búza zizegő szárában él, ott lakozik, ahová a holtak csókért járnak, s az élők imáikat küldik. Ott lakik, ahol a nyelv születik. A költészetben, a dobszóban, az éneklésben él. A negyedhangokban, a díszítőhangokban, a kantátában, a sextinában és a bluesban lakik. Ő az inspiráció előtti pillanat. Messzi vidéken él, de elér világunkig.

Vannak, akik a Természeti Asszony létezésének bizonyítékát, igazolását kérik. Ők tulajdonképpen a lélek bizonyítékát akarják. Mivel mi vagyunk a lélek, mi vagyunk a bizonyíték. Mindannyian bizonyítjuk, nem csupán a Természeti Asszony létezését, hanem kollektív létünkben elfoglalt helyét is. E szavakkal meg nem nevezhető női istenség bizonyítékai vagyunk. Létezésünk párhuzamos az övével.

A külső és belső életünk során róla szerzett tapasztalataink szolgálnak bizonyítékként. Őt igazolja a lelkünkben, az éjszakai álmaink és nappali gondolataink, vágyódásaink és inspirációink során megélt számtalan találkozás. Az, hogy távollétében kifosztottnak érezzük magunkat, hogy sóvárgást és vágyakozást érzünk, ha nincs velünk; mindezek azt jelzik, hogy erre vitt az útja.

Doktori értekezésemet az etno- és klinikai pszichológia tárgykörében írtam, ami egyrészt a klinikai pszichológia, másrészt az etnológia tanulmá-

nyozását jelenti, melyben az utóbbi a csoportpszichológiának, különösen a törzsek pszichológiájának vizsgálatára helyezi a hangsúlyt. A doktori fokozat elérése után analitikai pszichológiából szereztem diplomát, ami arról tanúskodik, hogy szakképzett jungiánus analitikus vagyok. Analitikusi munkámban nagy segítségemre vannak azok az élettapasztalatok, amelyekre *cantadora*/mesemondóként, költőként és művészként tettem szert.

Néha megkérdezik tőlem, miként tudok rendelőmben a nőknek abban segíteni, hogy visszatérhessenek zabolátlan természetükhöz. Különösen lényegesnek tartom a klinikai és a fejlődépszichológiát, s a gyógyításra a legegyszerűbb és legkönnyebben elérhető gyógyírt, a meséket használom. Nyomon követjük a páciens bonyodalmas, sok történetből álló álmanyagát, s érthető és tudatosá téhető történetekké állnak össze az analizált személy fizikai érzetei és testi emlékei is.

Emellett megtanítom a jungi aktív imaginációhoz nagyon közel álló erőteljes interaktív transzra – és ez újabb történeteket hív életre, amelyek még inkább megvilágítják a páciens pszichikus fejlődésének útját. Sajátos kérdések segítségével, gyermekmeséken, népmeséken, legendákon és mítoszokon át érhetjük el a zabolátlan Ént, legbensőbb önmagunkat. A legtöbbször, idővel, sikerül rátalálnunk arra az útmutató mítosza vagy mesére, amely mindazokat az utasításokat tartalmazza, amelyekre jelenlegi pszichés fejlődése szempontjából a páciensnek éppen szüksége van. Ezek a történetek a nő lelkének drámáját alkotják. Olyan ez, mint egy színpadi utasításokkal, szerepleírásokkal és kellékekkel ellátott színdarab.

A „kézműves mesterség” fontos szerepet kap ebben a munkában. Erőt merítenek pácienseim abból is, hogy megtanulnak bizonyos ősi kézművesfogásokat... például fétist és talizmánt készítenek, ami az egyszerű szalagos bottól a finoman megmunkált szoborig sok minden lehet. A művészet azért fontos, mert a lélek ünnepeit vagy útjának egy-egy különleges vagy tragikus eseményét idézi fel. Ám a művészet nem csupán értünk van, nem csak a megértés fokozatait jelzi; térképként is szolgál az utánunk jövők számára.

Mondanom sem kell, hogy minden egyes személy esetében a lehető legnagyobb mértékben testre szabott munkát kell végezni, mert igaz az, hogy ahány ember, annyiféle. De az imént felsorolt tényezők az emberekkel végzett munkámban mindig állandóak, s ezek jelentik minden emberi munka alapját, az enyémet éppúgy, mint az önökét. A kérdezés, a mesélés, a kézműves mesterség – mind, mind valaminek a készítését szolgálja, s ez a valami a lélek. Valahányszor a lelket tápláljuk, az mindig a gyarapodást segíti elő.

Az olvasó olyan történetekkel találkozhat ebben a könyvben, amelyek a Természeti Asszonyhoz fűződő kapcsolatra világítanak rá. Ezeket a történeteket és mítoszokat előadásaim és a munkámhoz tartozó játékok alapján szó szerint írtam le.³ A meséket részletekbe menő szöveghűséggel és az ar-

chetípusok szemléltetésének igényével mondom el. Szerepel néhány olyan kérdés is, amelyeket azért teszek fel a nőknek, hogy elgondolkodjanak rajta és választ adjanak, s így segítsen értékes, legbensőbb Énjükkel való összelálkozásukat.

Emellett részletesen leírok néhány olyan mesterségbeli fogást – kísérleti és művészi játékokat –, ami abban segíti a nőket, hogy megőrizték tudatos emlékezetükben a munkájukhoz szükséges numinózus erőt. Az említett két eljárás az ösztönös asszonyról folytatott műhelymunkáimból származik, amelyeknek mindegyike vagy bármelyike zabolátlan természetünk újbóli megjelenését szolgálja. Remélem, sikerül megmutatnom, hogy ezek valóban olyan eljárások, amelyek beforrasztják a régi sérüléseket, enyhítik a régi sebeket és kézzelfogható módon felelevenítik a régi készségeket.

A mesékben gyógyító erő lakozik. Azóta nagy hatással vannak rám, amióta az elsőt hallottam. Hatalmuk van felettünk, noha nem követelik meg, hogy bármit is tegyünk, cselekedjünk, bármik is legyünk – csak meg kell őket hallgatnunk. A mesékben megtaláljuk az elveszett pszichikus késztetésünk visszaszerzéséhez és helyreállításához szükséges orvosságot. A mesék keltik életre azt az izgalmat, azt a szomorúságot, azokat a kérdéseket, vágyakat és magyarázatokat, amelyek spontán módon hozzák felszínre az archetípust, ebben az esetben a Természeti Asszonyt.

A mesék olyan útmutatásokat tartalmaznak, amelyek eligazítanak életünk bonyolult útvesztőjében. Segítségükkel megértjük, hogy szükségünk van a mélyen eltemetett archetípusra, s hogy rátaláljunk a felszínre hozásához segítő módokra. E könyvben az évtizedeken át tanulmányozott több száz mese közül azokat mondom el, amelyekben a legtisztábban kifejezésre jut a Természeti Asszony archetípusának gazdag adománya.

Helyenként különböző kulturális fedőrétegek rejtik el a történetek vázát. A Grimm testvérek esetében például (akik az utóbbi néhány évszázad nagy mesegyűjtői közé tartoznak), erős a gyanú, hogy forrásaik (az akkori mesemondók) néha „megszűrték” történeteiket a vallásos testvérek kedvéért. Azt is gyanítjuk, hogy a híres fivérek keresztény szimbólumokkal fedték el a hagyományos pogány szimbólumokat, így vált az egyik mesében az öreg kuruzsló gonosz boszorkává, egy szellem angyallá, egy beavatási fátyolból vagy hajhálóból zsebkendő lett, vagy így változott a *Gyönyörű* név (amit igen gyakran kaptak a napforduló ünnepe alatt született gyermekek) az egyik mesében *Schmerzenreiche*, *Sokfájdalmúra*. A szexuális elemeket kihagyták, a segítő lények és állatok démonokká és manókká változtak.

Ilyen módon nagyon sok mese elveszett azok közül, amelyekből a nők a szexualitásról, a szerelemről, a pénzről, a házasságról, a szülésről, a halál-

ról és az átváltozásról tanulhattak. Így rakódott többszörös réteg azokra a mesékre és mítoszokra is, amelyek az ősidőkben élt asszonyok titkait magyarázták. A legtöbb ma fellelhető mese- és mítoszgyűjteményből szinte teljesen hiányoznak a szkatologikus, a szexuális, a perverz, a kereszténység előtti, a feminin elemek, az istennők, a beavatások, a különböző lelki betegségek gyógy módjai és a lelki mámor elérését segítő útmutatások.

De nem örökre veszték el. Minden egyes mesetöredék az egész történet lenyomata. Átböngésztem a mesepiacot, ahogy tréfásan elneveztem, és a paleomitológiát. Összehasonlítom ugyanazon mese több változatát, s annyi új változatot gyűjtök, amennyit csak tudok. Aztán összehasonlítom a formákat és rekonstruálok azon régi archetipális minták alapján, amelyeket az archetipusok pszichológiájának tanulmányozása során tanultam. Ez a pszichológia, az emberek ösztönéletének megértése érdekében, megőrzi és tanulmányozza a mesék, a legendák és a mítoszok minden motívumát és cselekményét. Olyan sablonok segítségével támaszkodom, amelyek jelen vannak minden ember képzeletvilágában és kollektív tudattalanjában, és amelyek az álmok és a tudat rendhagyó állapotai alapján megfogalmazhatóak. Az utolsó simításokat gyakran úgy végezhetjük el, hogy a meseváltásokat összehasonlítjuk a magukból az ősi női kultúrákból származó régészeti bizonyítékokkal; a rituális edényekkel, maszkokkal és figurákkal. Egyszóval, a mese nyelvén szólva, sok időt töltök a hamu összegereblyezésével.

Több mint húsz éve tanulmányozom az ősi mintákat, és még több ideje a mítoszokat, a meséket és a folklórt. Sok mindent megtanultam a történetek vázáról. Könnyű megmondani, hogy hol hiányoznak egy mese csontjai. Az évszázadok során az egyik nép egy másik általi leigázása, a békés vagy az erőszakos vallási térítések vagy befedték, vagy megváltoztatták a régi történetek eredeti magvát.

De a helyzet nem kilátástalan. A mesék jelenlegi változataiból, minden szerkezeti kuszaság ellenére, továbbra is előragyog egy erőteljes rendszer. Ennek segítségével a rekonstrukció elvégezhető. A részek és töredékek formája és alakja nyomán nagy pontossággal meghatározhatjuk, mi veszett el a történetből, s a hiányzó darabokat újra pontosan megrajzolhatjuk – olyan csodálatos, rejtett struktúrákat hozhatunk napvilágra, amelyek enyhíthetik a nők sok-sok ősi misztérium pusztulása felett érzett bánatát. De szerencsére nem minden pusztult el. Amire az embernek szüksége van, amire valaha is szükségünk lehet, továbbra is felénk suttog a történetek csontjaiból.

A mesegyűjtés folyamatos paleontológiai próbálkozás. Minél több mesecsontunk van, annál nagyobb annak a valószínűsége, hogy megtaláljuk az egész történetet. Minél teljesebbek a történetek, a pszichének annál több finom pördülése és fordulata tárul szemünk elé, és annál jobb lehetőségünk

nyílik arra, hogy megértsük és életre keltsük lelkünk működését. Amikor ezen munkálkodunk, ő, a Természeti Asszony még többet ad magából.

Szerencsés vagyok, hogy gyermekkoromban sok európai országból és Mexikóból származó ember vett körül. Családom tagjai, szomszédaink és barátaink olyan elsőgenerációs amerikaiak voltak, akik nem sokkal azelőtt érkeztek Magyarországról, Németországból, Romániából, Bulgáriából, Jugoszláviából, Lengyelországból, Csehszlovákiából, Oroszországból és Litvániából, Jaliscóból, Michoacanból, Juarezból és a Mexikó/Texas/Arizona-határvidék, az *aldeas fronterizas* táján fekvő falvakból. Gazdálkodással, gyümölcszedéssel foglalkoztak, háztartási munkát végeztek. Legtöbbjük nem volt tudományos értelemben művelt, mégis végtelenül bölcsök voltak, értékes és szinte kizárólag szóbeli hagyományokat őriztek.

Családom és a szomszédság tagjai megjárták a kényszermunkatáborokat, a kitelepítettek, a deportáltak táborait, a koncentrációs táborokat, ahol a mesélők Seherezáde történeteinek lidércnyomásos változatait élték át. Sokukat földjüktől fosztottak meg, kivándorlótáborokban tartottak fogva, akarattuk ellenére repatriáltak. Ezekről az egyszerű mesélőktől hallottam először azokat a történeteket, amelyekben az élet bármelyik pillanatban halállá, s a halál életté változhat. Azt is megtanultam tőlük, hogy a könyvekben olvasható mesék valamiképpen megmerevedtek és ellaposodtak, minek következtében erejük jó része elillant.

Az 1960-as évek második felében, amikor nyugatra, az Amerikai Vízválasztó vidékére költöztem, szeretetteli zsidó, ír, görög, olasz, afrikai-amerikai és elzászi idegenek közé kerültem, akik lelki rokonaimmá és barátaimmá váltak. Áldásnak tartom, hogy megismerkedhettem az Egyesült Államok délnyugati vidékén, az új-mexikói Trampasban és Truchasban élő néhány rendkívüli, régi *latino* közösséggel, hogy együtt tölthettem némi időt Amerika őslakosaival, az északi inuitokkal, a nyugati pueblo indiánokkal, a síkság lakóival, s a közép- és dél-amerikai Nahuatl, Lacandon, Tehuantepecan, Huichol, Seri, Mayan-Kiché, Mayan-Kaqchiquel, Mosquito, Cuna, Nasca/Quechua és Javiro lakosaival.

Konyhaasztaloknál, szőlőlugasokban, tyúkólak mellett és tehénistállókban, tortillapaskolás közben, a vadont járva és a milliomodik keresztöltést varrva cseréltük ki meséinket. Szerencsémnek köszönhetően megosztották velem utolsó chili-vacsorájukat, gospel énekelhettem a halottidéző asszonyokkal, tető nélküli házakban alhattam a csillagos ég alatt. Kis Itália, a Lengyel Negyed, a Hegyvidék, Los Barrios, s a középnegyed és a távoli nyugati országrész városainak etnikai közösségei hívtak meg tüzük mellé vagy vacsorára, nemrégiben pedig a Bahamákon hallgattam a mesemondók *sparatok*ról, rossz szellemekről szóló történeteit.

Sokszorosan szerencsés vagyok, mert bárhová mentem, mindenhol gyerekek, asszonyok, erejük teljében lévő férfiak, vén együgyűek és öregasszonyok – a lélek művészei – bújtak elő az erdőkből, a dzsungeléből, a rétekről és a homokdombokból, hogy hangjukkal és meséikkel gyönyörködtesenek, és én sem maradtam adósuk.

A mesékhez sokféle módon közelíthetünk. A hivatásos néprajztudós, a jungi, a freudi és más tanokat követő analitikus, az antropológus, a teológus, a régész, mind más és más módszert követ mind a mesék gyűjtésében, mind felhasználásukban. Az általam kidolgozott módszer, intellektuális értelemben, analitikai és archetipusokkal foglalkozó pszichológiai tanulmányokon alapul. Több mint öt éven át tartó pszichoanalitikusi képzésem során a vezérmotívumok, az ősi szimbólumrendszerek, a világmitológia, az ősi és népi ikonológia, az etnológia, a világvallások és meseértelmezések amplifikációját tanulmányoztam.

A történetekhez mégis legbensőmből fakadóan, *cantadora*-mesemondóként, régi mesék őrzőjeként jutok közel. Mesemondók hosszú sora járt előtttem; régi korok magyar asszonyai, akik faszéken ülve, ölükből gyűrt könyvecskéikkel, térdüket szétvetve, földet söprő szoknyában mesélnek... és a *cuentistas*, a régi Latin-Amerika hatalmas keblű, széles csípőjű asszonyai, akik *ranchera* stílusban, állva, érzelmektől áthatva mondják el történeteiket. Mindannyian a vért és a kisgyermeket, a kenyeret és a csontokat jól ismerő asszonyok egyszerű hangján mesélnek. A történetek számukra az egyént és a közösséget jobbító és erősítő gyógyírt jelentik.

A mai mesemondók a szent emberek, a trubadúrok, a bárdok, a *griot*-k, a *cantadorák*, a kántorok, a vándorénekeselek, a csavargók, a boszorkák és a bolondok hatalmas, ősi közösségének leszármazottai. Álmomban egyszer mesét mondtam, s éreztem, hogy valaki bátorítón megpaskolja lábamat. Lenéztem és azt láttam, hogy egy öregasszony vállán állok, aki bokámat fogja, hogy fel ne billenjek, s mosolygott rám.

Így szóltam hozzá: „Nem jó ez így, állj te az én vállamra, mert te öreg vagy, én meg fiatal.”

„Nem, nem,” erősködött, „így kell ennek lennie.”

Ekkor megláttam, hogy ő egy még öregebb asszony vállán áll, aki egy még öregebb vállán áll, aki egy palástot viselő asszony vállán áll, aki egy másik teremtes vállán áll, aki...

Elhittem az álombeli öregasszonynak, hogy így kell ennek lennie. A mesemondásról az előttünk járók gondoskodnak. A történetek elmondásához és meghallásához az emberiség időn és téren át egymáshoz kapcsolódó, magasan tornyosuló oszlopa nyújtja az erőt, s az oszlopot alkotók korukhoz illően finom öltözékekben vagy anélkül állnak, s kicsattannak az élet-

től, amit ma mi is élünk. Ha létezik egyetlen meseforrás vagy meseistenség, úgy ez a hosszú lánc az.

A mese sokkal ősbibb, mint a pszichológia tudománya és művészete, s mindig így lesz ez, bármennyi idő múljék is el. A mesélés egyik legrégibb, engem rendkívüli módon izgató módja a szenvedélyes révület állapota, amelyben a mesélő „megérzi” az – akár egy, akár sok emberből álló – hallgatóság hangulatát és a világok közötti világ teremtette sajátos állapotba kerül, ahol a történet „talál rá” a mesélőre és általa válik hallhatóvá. Ő a lélekteremtést elősegítő mesemondó.

A révületben mesélő *El Duendét*,⁴ a hallgatóság arcába lelket fújó szelet hívja. Meditatív gyakorlat során tanulja meg, hogyan tudja elérni a pszichikai kettős kötődést, vagyis gyakorlatra tesz szert abban, hogy hogyan tud bizonyos lelki kapukat kinyitni, ego-réseket kitágítani azért, hogy a hang, a köveknél ősbibb hang megszólalhasson. Ha ez megvalósul, a történetet bármely irányba vezetheti, a feje tetejére állíthatja, megtöltheti zabkásával, hogy a szegényember jóllakjék, telerakhatja arannyal a bűvölet kedvéért, átűzheti hallgatóját a túlvilágra. A mesélő sosem tudja, hogyan alakul a történet, s jórészt ebben rejlik a mese könnyes varázsa.

Könyvem a Természeti Asszony archetípusáról szóló meséket mond el. Szellemével ellentétes volna, ha megpróbálnánk őt nagy vonalakban felvázolni vagy ha lelki életét beskatulyáznánk. Megismerése állandóan zajló, egy életen át tartó folyamat, s ezért zajlik ez a munka is állandóan, egy életen át.

A lélek vitaminjaként átnyújtok tehát néhány történetet, néhány megfigyelést, néhány térképtöredéket, némi fenyőgyantát, hogy tollpelyheket ragaszthassunk a fákra útmutatóként, néhány földhöz lapuló cserjét, hogy lássuk, merre visz az út *el mundo subterráneo*, az alvilág, pszichénk otthona felé.

A mesék a belső életet mozgósítják, s ez különösen akkor fontos, ha a belső élet félelemmel telítődik, ha szorongatott helyzetbe kerül, s nincs kiút. A mese megolajozza a csörlőket és az emelőcsigákat, serkenti az adrenalin áramlását, megmutatja a ki-, le- vagy felvezető utat, s gyötrelmeink közepe addig pusztá falakon vág széles ajtókat számunkra, amelyek a szeretethez és a tanuláshoz vezetnek, amelyek visszavisznek valódi életünkbe, a tudó, zabolátlan asszonyok életébe.

A *Kékszakáll*, és más, hasonló történetek azt mondják el, hogy mit tegyünk a szünet nélkül vérző asszonyi sebekkel. A *Csontváz Asszony* és társai a kapcsolatok titokzatos erejét tárják fel és azt, hogy a kihunyt érzés hogyan kel ismét életre és változik mély szeretetre. A Vénséges Halál Anya adományaira Baba Jaga, a vén, Szilaj Boszorka történeteiben találunk rá. A kis bábu, aki utat mutat, amikor már mindent elveszettnek hittünk, a Világ-

szép Vasziliszka meséjében hozza felszínre az eltűnt asszonyi és ösztönös tudományt. Az olyan történetek, mint *La Loba*, a sivatagi Csontasszony, a psziché átfarmáló szerepére tanítanak. *A levágott kezű leány* az ősi idők beavatási rítusainak eltűnt szimbólumait tárja fel, s eképp időtlen és egész életen át tartó útmutatóul szolgál a női élet minden korszakában.

A Természeti Asszony közelsége ösztönöz bennünket arra, hogy ne csupán emberekkel beszélgessünk, hogy legcsodálatosabb mozdulatainkat ne egyedül a táncparkettre tartogassuk, hogy fülüinkkel ne csak az emberkéz alkotta zeneszerszámok hangját halljuk meg, szemünkkel ne csupán azt a szépséget lássuk meg, amire „megtanítottak”, hogy testünkkel ne csak a mások által is elfogadott érzeteket ismerjük fel, értelmünkkel pedig a közös megegyezés diktálta dolgokon kívül mást is felfogjunk. Ezek a történetek az értő belátás élességét, a szenvedélyes élet lángját nyújtják, azt a lélegzetet jelentik, amellyel kimondjuk azt, amit tudunk, bátorságot adnak ahhoz, hogy fejünk felfordítása nélkül nézzük, amit meglátunk; ezek a történetek a szilaj lélek illatát hozzák.

Ez a könyv nőknek szóló történeteket tartalmaz, amelyek útjelzőként állnak az ösvény mentén. Olvassák őket, szemlélődjenek és kövessék őket saját, természetből nyert szabadságuk felé, önmaguk, az állatok, a föld, a gyermekek, nővéreik, a szerető emberek és a férfiak felé. Már most elárulom, hogy a Természeti Asszony világába kevés ajtó vezet, de az mind nagyon becses. Ha mély sebe van az embernek, az egy ajtó; ha van egy régi-régi története, az egy ajtó. Ha annyira szereti az eget és a vizet, hogy szinte nem bírja elviselni, az is egy ajtó. Ha mélyebb, teljes, egészséges élet után vágyódik, az szintén egy ajtó.

Bátorító, biztató történeteket válogattam. Erődtímként ajánlom őket mindazoknak, akik úton vannak, idesorolva a nehéz belső tájakon munkálkodókat és azokat is, akik kint a világban, a világért fáradoznak. Arra kell törekednünk, hogy lelkünk természetes módon növekedhessék és természetes mélységéig nyúlhasson le. A zabolátlan természet nem aszerint működik, hogy a nőnek milyen a bőrszíne, milyen neveltetést kapott, milyen az életstílusa, melyik osztályba tartozik... valójában nem is tud gazdagodni, ha erőltetett, „politikailag kifogástalan” légkör veszi körül, vagy ha régi, elavult sémákba kényszerítik. Gazdagodását friss látásmóddal és az én integritásával segíthetjük elő. Saját természete gazdagítja.

Nem számít hát, hogy az ember befelé vagy kifelé forduló-e, hogy nőket vagy férfiakat vagy Istent szerető asszony-e, vagy mindez együtt; hogy egyszerű-e a szíve vagy egy amazon ambícióival rendelkezik, hogy a csúcsra tör-e vagy csak máról holnapra éldegél, hogy vibráló-e vagy komor, fejlődmi jelenség-e vagy kíméletlen – a Természeti Asszony hozzá tartozik. Ő minden nő része.

Hogy rátaláljanak a Természeti Asszonyra, a nőknek ösztönös életükhöz, legmélyebb tudásukhoz kell visszatérniük.⁵ Vágjunk hát bele és idézzük fel magunkban a Természeti Asszony lelkét. Énekeljük vissza húsát csontjainkra. Vessünk le minden hamis köpenyt, amit eddig ránk adtak. Öltünk magukra a hatalommal bíró ösztön és tudás igazi palástját. Hatoljunk be a valaha hozzánk tartozott lelki vidékekre. Göngyöljük le a sebről a kötést, készítsük elő a gyógyszert. Üvöltő, nevető, éneklő, szilaj asszonyok, térjünk most vissza hozzá, aki úgy szeret bennünket.

Feladatunk egyszerű. A Természeti Asszony nélkülünk meghal. Nélküle mi halunk meg. *Para Vida*, a valódi élet érdekében mindkettőnknek élnie kell.

A TERMÉSZETI ASSZONY ADOMÁNYA:
A MESÉK

ÜVÖLTÉS: FELTÁMAD A TERMÉSZETI ASSZONY

La Loba, a Farkasasszony

Be kell vallanom, hogy nem tartozom azon Látók körébe, akik nekiindulnak a sivatagnak, s bölcsességgel gazdagon térnek vissza. Megfordultam sok tűzhely mellett, s angyalokat csalogattam minden hálólhely mellé. Bölcsesség helyett azonban nagyon gyakran kellemetlen kólibacilusokat¹ és vérhast kaptam. Ez a sorsa az érzékeny emésztőrendszerrel rendelkező középosztálybeli misztikusnak.

Bármilyen bölcsességet és tudományt kémleltem is ki furcsa helyekre és különleges emberek közé tett útjaim során, megtanultam őket elrejtetni, mert még mindig megesik, hogy a jó öreg Akadémia, Kronoszhoz hasonlóan, felfalja gyermekeit még mielőtt kiderülne róluk, hogy gyógyító erővel rendelkeznek-e, vagy egyszerűen csak furcsák. A túlintellektualizálás azonban homályba burkolja a Természeti Asszony alakját és az ösztönös női természetet.

Az ösztönös természethez fűződő rokonságunk feltárása során tehát a legnagyobb segítséget az nyújtja, ha a meséket úgy próbáljuk megérteni, mintha mi is bennük élnénk, s nem úgy, mintha azok rajtunk kívül léteznének. A történetbe belső hallásunk kapuján át lépünk. Az elbeszélte történet hallóidegünkre hat, amely a koponyaalapon át pontosan a híd alatt fut az agytörzsbe. Az auditív impulzusok onnan felfelé haladnak tovább a tudathoz, vagy ahogy mondják, a lélekhez... attól függően, hogy a hallgató melyik hozzáállást választja.

Az ókori boncolóorvosok azt állították, hogy a hallóideg három vagy több szálon mélyen az agyba vezet. Ennek alapján úgy vélekedtek, hogy fűlünkkel három különböző szinten hallunk. Az egyik szálról azt tartották, hogy a világ köznapis beszélgetéseit vezeti, a másik a tanulásban és a művészet megértésében játszik szerepet, a harmadik pedig arra szolgál, hogy földi tartózkodása során maga a lélek meghallja az útmutatást és tudásra tegyen szert.

Nekünk most a lélek hallását kell mozgósítanunk, mert ezzel értjük meg a mese üzenetét.

Csontról csontra, hajszálról hajszálra tér vissza a Természeti Asszony. Az éjszakai álmokban, a félig megértett, az emlékezetben félig megőrzött eseményeken át jön újra hozzánk. A mesén át közeledik.

Egyesült államokbeli vándorlásom az 1960-as években kezdődött; olyan lakóhelyet kerestem, ahol sűrű erdők nőnek, víz illata terjeng, s ahol olyan teremtmények, medvék, rókák, kígyók, sasok, farkasok élnek, amelyeket szeretek. A farkasokat szisztematikusan irtották a Nagy-tavak felső régiójában; bárhol megfordultam, a farkasokat így vagy úgy mindenhol üldözték. Annak ellenére, hogy sokan fenyegetőnek tartják őket, én mindig nagyobb biztonságban éreztem magam, ha az erdőben farkasok jártak. Azokban az időkben, messze nyugaton és északon, táborozás közben hallani lehetett, ahogyan a hegyek és az erdők éjszakánként szünet nélkül énekeltek.

A távcsöves vadászpuskák, a dzsipekre szerelt fényszórók és az arzénos „kezelések” beköszöntével azonban lassan ezekre a vidékekre is belopódzott a csend. Rövid idő alatt a Sziklás-hegységből is eltűntek a farkasok. Ezért költöztem a félig Mexikó, félig az Egyesült Államok területén húzódó nagy sivataghoz. És minél délebbre jutottam, annál több történetet hallottam a farkasokról.

Azt beszélik, hogy van egy hely a sivatagban, ahol a női lélek és a farkasok lelke az időn túl találkozik. Éreztem, hogy közel jutottam valamihez, amikor a texasi határvidéken meghallottam a „Loba lány” meséjét, aki farkas is volt, nő is volt. Aztán rábukkantam egy ősi azték történetre, ami egy árva ikerpárról szólt, akiket addig táplált tejével egy nőstény farkas, amíg meg nem tudtak állni a maguk lábán.²

Végül pedig, a délnyugaton élő öreg spanyol földművesek és pueblo-lakók olyan csontemberekről meséltek, akik életet lehelnek a holtakba; állítólag emberekbe, s állatokba egyaránt. Aztán egy néprajzi kirándulásom során találkoztam egy csontasszonnyal, s azóta nem vagyok ugyanaz az ember, mint annak előtte. A csontemberekről szóló történetek makacsul velem maradtak, bárhová vitt is utam. Sokféle alakot öltenek; egyik közülük „La Loba”.

La Loba

Él egy öreg asszony egy világ szeme elől elrejtett helyen. Mindenki tudja, hogy ez a hely létezik, de csak kevesen látták. Mint a kelet-európai tündérmesék öregasszonyai, ő is arra vár, hogy eltévedt vándorok, valami után kutatók vetődjenek tanyájára.

Nagyon óvatos, sok mesében szörös, mindig kővér és kerülí más teremtmények társaságát. Károm és kotkodál, általában inkább állati mint emberi hangokat ad ki.

Azt mondják, Tarahumara indián terület málladozó gránitlejtőin lakik. Mások azt mondják, Phoenixen kívül, egy kút mellett van eltemetve. Volt, aki látta, hogy délre, Monte Alban³ felé tartott egy kigégett autóban, aminek hátsó ablakát kilőtték. Azt is mondják, hogy El Pasótól nem messze az autót szélén áll, hogy teherautók mellett vadászpuskán lovagol a mexikói Moreliába, és látták már az Oaxaca melletti piacra menni különös formájú rőzseköteggel a hátán. Sok neve van: La Huesera, Csontasszony; La Traperera, Gyűjtögető; La Loba, Farkasasszony.

Egyetlen foglalatossága a csontok gyűjtögetése. Sokan úgy tudják, hogy különösen azokat gyűjtögeti és őrizgeti, amelyeket az a veszély fenyeget, hogy elvesznek a világ számára. Barlangja teli a sivatag legkülönbözőbb teremtményeinek, csörgőkigóknak, varjaknak csontjaival. De állítólag elsősorban a farkasokkal törődik.

Hegyeiken és kiszáradt folyómedrekben kúszik, mászik, átrostál mindent farkas-csontok után kutatva, s amikor aztán összerakta az egész csontvázat, amikor az utolsó kis csont is a helyére kerül és ott áll előtte a gyönyörű fehér szobor, akkor leül a tűz mellé, s kigondolja, mit énekeljen.

Amikor eldöntötte, a criatura fölé áll, fölé emeli karját és énekel. Akkor a farkas bordacsontjai és lábcsontjai lassan megtelnek hússal, s az állatot lassan bunda fedi be. La Loba énekel még egy kicsit, s a teremtmény még inkább megtelik étellel; bozontos, erős farka felfelé kunkorodik.

La Loba tovább énekel, s a farkas lélegezni kezd.

La Loba folytatja mélyről jövő énekét, amibe a sivatag beleremeg, s a farkas kinyitja szemét, felugrik és elfut a kanyonban.

Futás közben, vagy a gyorsaság miatt, vagy azért, mert útközben megmártózott egy folyóban, vagy mert egy napsugár vagy holdsugár éppen az oldalát érte, a farkas egyszerre nevető asszonnyá változik és szabadon száguld tovább a horizont felé.

Ezért tartják úgy, hogy ha az ember a sivatagban vándorol és közeleg az alkony, s kicsit talán már el is tévedt, el is fáradt, akkor szerencséje van, mert lehet, hogy meg-
tetszik La Lobának, aki megmutat neki valamit – valamit a lélekéből.

Mindannyian valahol a sivatagban elveszett csonthalmazként kezdjük, pusztá csontvázakként, amely a homokban eltemetve nyugszik. A mi dolgunk, hogy helyükre illesszük a részeket. Ez gondos munkát igényel, amit a legjobban az segít, ha az árnyékok megfelelően esnek, mert nagy figyelemre van szükség. La Loba arra figyelmeztet, hogy az elpusztíthatatlan életerőt, a csontokat kell keresnünk.

La Loba csodálatos története, ez a cuento milagro azt tárja elénk, hogy mit tehetünk a lélek érdekében. Ez a feltámadástörténet a Természeti Asszonyhoz fűződő, a világ alatt húzódó kapcsolatunkról szól. Azt az ígéretet hordozza, hogy ha el tudjuk énekelni a dalt, megidézhetjük a Természeti

Asszony lelkének pszichikus maradványait, s énekünkkel újra élettelivé tehetjük őt.

A mese szerint *La Loba* az összegyűjtött csontok felett énekel. Az éneklés azt jelenti, hogy az ember a lélek hangján szól. Azt jelenti, hogy ki mondja hatalmának és igényének igazságát, lelket lehel abba, ami szenved és gyógyulásra vár. Ezt úgy teszi, hogy addig merül a nagy szeretet és érzés legmélyebb állapotába, amíg a zabolátlan, legbensőbb Énhez fűző kapcsolat vágya túlbuzog, hogy aztán ebből a lelkiállapotból szólaltassa meg a lelket. Ezt jelenti a csontok feletti éneklés. Nem követhetjük el azt a hibát, hogy a szeretet eme nagy érzését egy másik szerető személytől várjuk, mert a megtalálásnak és a teremtэшimnusz éneklésének asszonyi munkája magányban végrehajtandó feladat, amelyet a psziché sivatagában kell elvégeznünk.

Nézzük magát *La Lobát*. Az Öreg Asszony szimbóluma az egyik legelterjedtebb archetipikus megszemélyesítés a világon. Idetartozik még a Nagy Anya vagy Nagy Apa, az Isteni Gyermekek, a Fortélyos Ember, a Kuruzsló (Asszony), a Leány és az Ifjú, a Hős Harcos és a Bolond. *La Loba* azonban lényegében is és hatásában is más, mivel ő egy egész ösztönrendszer tápláló gyökere.

Délnyugaton *La Que Sabé*, a Tudó néven is ismert. Róla először akkor halottam, amikor Új-Mexikóban, a Sangre de Cristo hegységben, a Lobo csúcs mellett éltem. Egy Ranchosba való öreg boszorka mesélte nekem, hogy *La Que Sabé* mindent tud az asszonyokról, hogy ő teremtette őket istennői talpának egyik ráncából. Ezért tudnak a nők oly sok mindent; mert lényegüket illetően a mindent érző talp bőréből születtek. A láb mindent érző bőrének gondolata igaznak hangzott, mert egy ősi kultúráját elhagyó Kiché törzsbeli asszony mesélte nekem egyszer azt, hogy húszéves korában viselt először cipőt, s még sok év elteltével sem volt képes megszokni, hogy *con los ojos vendados*, „megvakított” lábbal járjon.

A sivatagban élő *La Loba* Természeti Asszony sok nevet kapott már és végigcikázott minden népen az évszázadok során. Néhány régi neve: *A Nappalok Anyja*, minden létezőnek, az égnek és a földnek, s minden cselekedetnek Anyja-Teremtője-Istene; *Nyx Anya*, aki a sárból és a sötétségből uralkodik mindenben; *Durga* irányítja az eget, a szeleket és az emberi gondolatokat, amelyekből minden való szétárad; *Coatlíque* ad életet a gyermek univerzumnak, aki csínytevő és nehéz féken tartani, anyja azonban, a farkasanyához hasonlóan, kölyke fülébe harap, hogy visszatartsa; *Hekaté* a vén látnok, aki „ismeri a hozzá tartozókat”, földszag, s Isten lehelete lengi körül. De van még számtalan más neve is. Bennük ölt alakot annak képe, ami és aki a hegy alatt, messze, kinn a sivatagban és a mélységekben lakik.

A mítoszokban *La Loba*, bármi legyen is a neve, ismeri az ember személyes múltját, s ismeri az ősi múltat is, mert nemzedékről nemzedékre él és időtlenül, vénségesen vén. Ő a női szándék archiválója. Ő őrzi a nők hagyományait. Szőrszálaiban érzi a jövőt; opálos vénasszonyszemeivel messze lát; egyszerre él előre és hátra az időben, miközben az egyiket úgy javítja ki, hogy a másikkal táncol.

La Loba, a vén, a Tudó, bennünk van. A legmélyebb női lélek-pszichében, az ősi és életerős Természeti Asszonyban rejtetik. Otthona, a történet szerint, az a téridő, ahol a női szellem és a farkasszellem találkozik – ahol értelme és ösztönei egybeolvadnak, ahol a nő mélyben zajló élete világi életének alapját teremti meg. Ez az a pont, ahol az Én és a Te csókot vált, az a hely, ahol a nők együtt futnak a farkasokkal.

Ez az öregasszony a racionalitás és a mítosz világának határán áll. Ő az az ujjperc, amely e két világot összeköti. Ez a világok közötti terület az a megmagyarázhatatlan hely, amelyet mindannyian felismerünk, ha egyszer megtapasztaljuk, de apró részletei kicsúsznak a kezünk közül és alakot változtatnak, ha rögzíteni próbáljuk őket, kivéve, ha erre költészettel, zenével, tánccal... és mesével teszünk kísérletet.

Némely elgondolás szerint ebben a titokzatos pszichikus földben gyökerzik a test immunrendszere, és éppígy minden misztikus és archetipális ábrázolás és készítés is, beleértve az Isten és a misztériumok utáni vágyódásainkat, minden vallásos és világi ösztönünket. Vannak, akik azt állítják, hogy itt található az emberiség története, a fény gyökere, a sötétség gomolygása is. Ez nem tátongó tűr, inkább a Ködlények helye, ahol a dolgok már vannak és még nincsenek, ahol az árnyékoknak szubsztanciája van, ahol a szubsztancia áttetsző.

Egyvalamit bizonyosan tudunk erről a helyről; azt, hogy régi... régiebb az óceánoknál. *La Lobá*hoz hasonlóan nincs kora; időtlen. E réteg alapja a Természeti Asszony archetípusa, ő árad szét az ösztönös lélekben. Noha számtalan álruhát ölthet álmainkban és teremő élményeinkben, mégsem az anya, a lány, az átlagos asszony rétegéből érkezik, és nem ő a bennünk lévő gyermek. Ő nem királynő, amazon, szerető, látó. Ő egyszerűen az, ami. Nevezzük *La Que Sabénak*, a Tudónak, Természeti Asszonynak vagy *La Lobának*, szólítsuk előkelő vagy egyszerű nevein, újabb keletű vagy ősi nevein, ő az marad, ami.

A Természeti Asszony mint archetípus olyan utánozhatatlan és kimondhatatlan erő, amely gondolatok, képek és különösségek adományát nyújtja az emberiségnek. Archetípus mindenütt létezik, ám nem látható a szó hagyományos értelmében. Ami sötétben látható belőle, az láthatatlanná válik a nappali fényben.

Az archetípus bizonyítéka hosszasan ott időzik a mesék, az irodalom, a

költészet, a festészet és a vallás ábrázolásaiban és szimbólumaiban. Úgy tűnik, parázslása, hangja és illata arra való, hogy felrázzon a farkunk végén lévő mocskok szemléléséből, s arra ösztönözzön, hogy időnként a csillagok társaságában utazzunk.

La Loba lakóhelyén fizikai testünk – a költő, Tony Moffeit szavaival – „ragyogóan sugárzó állat”⁴, és úgy tűnik, hogy immunrendszerünket a tudatos meggondolás erősíti vagy gyengíti. *La Loba* lakóhelyén a lelkek testet öltenek, és *La Voz Mitológica*, a mélylélek Mitologikus Hangja költőként és jósként szólal meg. Új életre kel a világon valaha is létezett minden mese alaphangja, amelyet egykor a psziché e megmagyarázhatatlan vidékén indított el valakinek az élménye és arra tett kísérlete, hogy elmondja, mi történt itt vele.

E világok között létező hely különböző neveket kapott. Jung helyenként kollektív tudattalannak, máskor objektív pszichének, ismét máskor pszichoid tudattalannak nevezte – ezekkel e hely szavakkal ki nem fejezhető rétegére utalt. Olyan helynek gondolta el, ahol a biológiai és a pszichológiai világok közös forrásvize fakad, ahol a biológiai és a pszichológiai összevegyül és egymást befolyásolja. Az emberi emlékezetben ez az a hely – nevezzük akár Szendergésnek, akár a Ködlények otthonának vagy világok közötti hasadéknak –, ahol a legkülönbözőbb természetű látomások, csodák, imaginációk, sugallatok és gyógyulások zajlanak.

Ez a hely óriási pszichikai gazdagságot sugároz, mégsem közelíthetjük meg készületlenül, mert nagy a kísértés arra, hogy boldogan alámerüljünk, s belefulladjunk az itt átélt elragadtatásba. A konszenzuális valóság ehhez képest kevésbé izgalmasnak látszhat. Ebben az értelemben a psziché ezen mélyebben húzódó rétegei olyan mámorcsapdákká válhatnak, amelyekből az ember tántorogva, bizonytalan gondolatokkal és törekeny képekkel térhet vissza. De ennek nem így kell lennie. Az új életre keltő és mindenünket átjáró, húsunkon a megszentelés illatát hagyó vízben megmártózva és teljesen megtisztulva kell visszatérnünk.

Minden nő számára lehetséges a *Rio Abajo Rio*, a folyó alatti folyó elérése. Mély meditáción, táncon, íráson, festésen, imádságon, éneklésen, doboláson, aktív imagináción vagy bármilyen, jelentősen megváltoztatott tudatállapotokon át érhető el. Az ember akkor érkezhethet el ebbe a világok közötti világba, amikor olyasmi után vágyódik, olyasmit keres, amit csak a szeme sarkából lát. Alapvetően kreatív cselekedeteken, vállalt magányon, valamely művészeti ág gyakorlásán át vezet ide az út. És ha mindezt meg is tesszük, e szavakkal kimondhatatlan világban zajló dolgok nagy része akkor is örökre titokzatos marad számunkra, mivel nem az általunk ismert fizikai és racionális törvények szerint működik.

Hogy milyen óvatosan kell ebbe a lelkiállapotba bocsátkoznunk, azt

egy rövid, de annál velősebb történet mondja el. Ez a történet négy rabbi-ról szól, akik azután sóvárogtak, hogy Ezékiel Szent Kerekét meglát-hassák.

A négy rabbi

Egy este angyal jelent meg négy rabbi előtt. Felébresztette és elvitte őket a Hetedik Mennysország Hetedik Szférájába. Ott megpillantották Ezékiel Szent Kerekét.

Mikor a Paradicsomból ismét a Föld felé tartottak, az egyik rabbi, e tündöklő ra-gyogás hatására, esztét vesztette, s élete végéig habzó szájjal kóborolt. A második rabbi szerföltött cinikus módon ezt mondta: „Ó, hiszen csak álmodtam Ezékiel Kerekéről, ennyi az egész. Valójában nem történt semmi.” A harmadik rabbi szüntelenül csak ar-ról beszélt, amit látott, míg végül egészen megszállottá vált. Csak szónokolt, s megál-lás nélkül mesélte, hogyan volt a kerék megszerkesztve, s hogy mit jelent ez az egész...s ekképpen tévútra jutott, s elárulta hitét. A negyedik rabbi, aki költő volt, fogott egy papírt és egy írónádat, az ablak mellé ült, s egyik éneket írta a másik után, s bennük az esti galambnak, bölcsőben fekvő kislányának, az ég csillagainak dicséretét zengte. És élete jobb lett, mint azelőtt volt.⁵

Hogy ki mit látott a Hetedik Mennysország Hetedik Szférájában, azt nem tudjuk. Azt azonban igen, hogy a Lények világával való kapcsolat olyas-féle tudáshoz segít hozzá bennünket, ami kívül esik az ember szokásos hal-lótávolságán, s egyben a kiterjeszkedés és a nagyság érzésével tölt el ben-nünket. A Tudó megérintése azt eredményezi, hogy Lényünk legmélyebb természete szerint reagálunk és cselekszünk.

A történet azt sugallja, hogy a tudattalan megtapasztalásához szükséges optimális magatartás az, amelyben nem nyilvánul meg sem túl sekélyes, sem túl heves elragadtatás, amelybe nem vegyül túl sok félelemteljes áhítat, de túl sok cinizmus sem, amelyben fellelhető a bátorság, ami nem vakme-rőség.

*The Transcendent Function*⁶ című ragyogó tanulmányában Jung arra fi-gyelmeztet, hogy vannak, akik legbensőbb önmaguk keresése során túlesz-tétizálják az Isten-élményt vagy az Én-élményt, mások alulértékelik, s van-nak, akik túlértékelik, de vannak olyanok is, akik még nem állnak készen erre, mert megsérülnének. De vannak, akik megtalálják az utat ahhoz, amit Jung „morális készítésnek” nevez, ahhoz, hogy megélik és kifejezésre jut-tassák mindazt, amit az „őszalónkban” (wild Self) való elmerülés vagy az ahhoz való felemelkedés során megtanultak.

Az a morális készítés, amiről Jung beszél, azt jelenti, hogy megélik azt,

amit érzékszerveinkkel felfogunk, akár a pszichikus elíziumi mezőkön, akár a holtak szigetén vagy *La Loba* csontsivatagában, a hegyoldalon, a tenger szikláján vagy a buja alvilágban találunk rá – bárhol, ahol *La Que Sabé* ránk lehel, megváltoztatván bennünket. Az a dolgunk, hogy megmutassuk, ránk lehettek – hogy a felső világban kimutassuk, kiadjuk magunkból, kiénekeljük, kiéljük mindazt, amit a meséből, a testből és mindenfajta álmóból és utazásból eredő váratlan tudás révén kapunk.

La Loba azokra a világmítoszokra hasonlít, amelyekben a holtak új életre kelnek. Az egyiptomi mitológiában ezt a szertartást Ízisz végzi el halott bátyja, Ozirisz feltámasztására, akit gonosz testvére, Széth, minden éjjel darabokra szaggat. Ízisz minden éjjel alkonyattól pirkadatig munkálkodik bátyja testének összeillesztésén, amit reggelig el kell végeznie, különben nem kel fel a nap. Krisztus Lázárt támasztotta fel, aki már olyan régóta volt halott, hogy „immár szaga volt”. Déméter egy évben egyszer visszahívja sápadt lányát, Perszephonét a Holtak Országából. *La Loba* pedig a csontok felett énekel.

Az a mi női meditációs gyakorlatunk, hogy megidézzük önmagunk halott, szétszaggatott darabkait, hogy visszahívjuk magának az életnek halott, széttépett aspektusait. A halott újrateremtője mindig kettős archetípus. A Teremtés Anyja egyben mindig a Halál Anyja és fordítva. E kettős természet, e kettős feladat következtében az a nagy munka áll előttünk, hogy megtanuljuk, köröttünk, velünk kapcsolatban és bennünk minek kell élnie és minek meghalnia. Meg kell tanulnunk mindkettő időzítését; hagynunk kell meghalni azt, aminek meg kell halnia és élni kell engednünk azt, aminek élnie kell.

Rio Abajo Rio, a folyó alatti folyó világa, a Csontasszony lakóhelye nyújtja a nők számára a közvetlen tudást a világ csíráiról, gyökereiről és vetőmagváról. Mexikóban úgy tartják, hogy az asszonyok a *luz de la vida*, az élet fényének hordozói. Ez a fény nem az asszony szívében, nem szemei mélyén rejtőzik, hanem *en los ovarios*, a petefészkében, ahol már születése előtt ott sorakoznak a magvak. (A férfiak esetében a termékenység és a mag természetének mélyben gyökerező, nemileg megfelelő képe a bolyhos zacskó, a *scrotum*.)

Erre a tudásra akkor tehetünk szert, ha a Természeti Asszony közelébe kerülünk. Amikor *La Loba* énekel, akkor az ovárium tudásával énekel, a test, az értelem, a lélek mélyéből jövő tudás szól énekében. A mag és a csont szimbóluma nagyon hasonló. Ha miénk a gyökér, az alap, az ősi rész, ha birtokunkban van a mag, akkor bármilyen pusztítás helyrehozható, a feldúlt területeket újra be lehet vetni, egyes földterületeket pihentetni lehet, a megkeményedett magvakat áztatással meg lehet puhítani, hogy újra felnyíljanak és életre keljenek.

Ha miénk a mag, miénk az élet kulcsa. A mag ciklusait követni azt jelenti, hogy táncolunk az étellel, táncolunk a halállal, majd ismét betáncolunk az életbe. A nők Természeti Asszonytól kapott természete a legősibb formájú Élet és Halál Anya természete. És mivel ő szünet nélkül ezek szerint a ciklusok szerint él, Élet/Halál/Élet Anyának nevezem.

Ha valamit elvesztettünk, ő az, akihez fordulunk kell, akivel beszélünk kell, akit meg kell hallgatnunk. Lelki tanácsa néha kíméletlen vagy nehezen megvalósítható, de mindig segít az átalakításban és a helyreállításban. Amikor tehát elvesztünk valamit, el kell mennünk az öregasszonyhoz, aki mindig a félreeső medencében, a *pelvisben* lakik. Ott él, részben a teremő tűzben, részben belőle. Tökéletes lakóhely ez egy nő számára, közvetlenül termékeny petéik, női magvaik mellett. Ott várják a legapróbb és a legnagyobb elgondolások azt, hogy értelmünk és cselekedeteink megvalósítsák őket.

Ez a vénséges vén *La Loba* asszony maga a kétmillió éves kvintesszenciális asszony.⁷ Ő az eredeti Természeti Asszony, aki a föld alatt, ám mégis fölötte él. Bennünk és általunk él, körülvesz bennünket. A sivatagok, az erdőségek, a házunk alatti föld kétmillió-egynéhány éves.

Mindig elámulok azon, hogy a nők milyen mélyre szeretnek ásni a földben. Növénygumókat ültetnek tavaszra. Földtől fekete ujaikkal a sáros talajba túrnak, szúrós illatú paradicsompalántákat ültetnek. Arra gondolok, hogy egyenesen a kétmillió éves asszonyig ásnak le. Lábujjait és mancsait keresik. Ajándékként akarják őt maguknak, mert vele egésznek, nyugodtnak érzik magukat.

Nélküle nyugtalanok. Az évek során sok női páciensem volt, és sokan valami ilyesmivel kezdték az első beszélgetést: „Hát, nem érzem magam rosszul, de jól sem vagyok.” Szerintem ez az állapot nem túl titokzatos. Aból ered, hogy nincs elegendő sáros föld. A gyógymód? *La Loba*. Leld meg a kétmillió éves asszonyt. Ő a halott és haldokló női dolgok gondviselője. Ő az élők és a holtak közötti út. Ő énekli a csontok felett a teremő himnuszát.

A vénasszony, a Természeti Asszony maga *La Voz Mitológica*. Ő az a mitikus hang, aki ismeri a múltat és ősi történetünket és mesékben őrizi ezt meg számunkra. Álmunkban olykor testetlen, gyönyörű hangként van jelen. Vénasszony-leányként megmutatja, milyen az ember, ha összetöpreődött, ráncos, de nem sorvadott. A csecsemők is ráncosak, amikor megszületnek. Csontjaikban tudják, mi jó és mit kell érte tenni. Ez velünk születik. Ha egy nő megőrzi ezt az ajándékot és tud öreg lenni, amíg fiatal, s fiatal marad, amikor már öreg, akkor mindig tudni fogja, mi következik. Ha ezt elveszítette, akkor még mindig visszaszerezheti némi tudatos pszichikai munkálkodással.

La Loba meséjében a sivatagban élő öregasszony csontokat gyűjt. Az ar-

chetipális szimbólumtanban a csontok az elpusztíthatatlan erőt jelentik. Nem könnyű őket megsemmisíteni. Szerkezetüknél fogva nehezen égnek, s szinte lehetetlen őket porrá zúzni. A mítoszban és a mesében az elpusztíthatatlan lelket-szellemet jelentik. Tudjuk, hogy a lélek-szellem megsebezhető, sőt, megcsonkítható, megölni azonban szinte lehetetlen.

A lelket meg lehet csonkítani és törni. Meg lehet sebezni és elégteleníteni. Beleéghetnek és megmaradhatnak rajta a betegség és a félelem nyomai. De nem hal meg, mert az alvilági *La Loba* védelmezi. Ő megtalálja és melengeti a csontokat.

A csontok elég súlyosak ahhoz, hogy sebet ejtsenek, elég élesek, hogy átvágják a húst, az öreg csontok pedig, zsinórra fűzve, olyan csengő hangot adnak, mint az üveg. Az élők csontjai elevenek és önteremtőek; folyamatosan megújítják önmagukat. Az élő csontnak különösen finom „bőre” van. Bizonyos erők segítségével regenerálódni képes. Még akkor is apró élőlények lakóhelyeül szolgál, amikor már kiszáradt.

Mesénk farkascsontjai ősválónk, az ösztönös természet, a szabadságot és a romlatlanságot akaró, a halott, a túlzó mértékben civilizáló kultúra szigorát és követelményeit soha el nem fogadó *criatura* elpusztíthatatlanságát jelképezik.

E mese metaforái azt az egész folyamatot fejezik ki, amelynek során egy nő eljut ösztönös, zabolátlan érzéseinek kiteljesítéséig. A csontokat gyűjtő öreg bennünk van. Bennünk vannak a Természeti Asszony lélek-csontjai. Bennünk rejtőzik annak lehetősége, hogy ismét olyan hús-vér teremtményekké váljunk, amilyenek egykor voltunk. Az önmagunk és világunk megváltoztatásához szükséges csontok bennünk vannak. Bennünk van a lélegzet, bennünk vannak igazságaink és vágyakozásaink – mindezek együtt azzá a dallá, azzá a teremtőhimnusszá állnak össze, amelyet oly régóta szeretnénk elénekelni.

Ez nem azt jelenti, hogy szemünkbe lógó hajjal, körmeink helyén kosztól feketéllő karmokkal kellene járnunk-kelnünk. Embereknek kell maradnunk, de bensőnkben ott a farkasasszony, Énünk állati, ösztönös, legbensőbb magva. Ez nem valamiféle romantikus rajzfigura. Ennek valódi fogai vannak, amelyekkel vicsořítani tud, mérhetetlenül nemeslelkű, páratlan a hallása, élesek a karmai, szőrös mellei dúsak, adakozóak.

Ennek a farkasasszonyi Énnek (Self) szabadon kell mozognia, beszélnie, haragra lobbannia és teremtenie. Ez a legbelső Én kitartó, lendületes és az intuición magas fokával rendelkezik. Ez az az Én, amely jártas a halál és a születés spirituális dolgaiban.

A bennünk lakozó *La Loba* ma csontokat gyűjt. Mit teremt újjá? Ő a lélek-Én (soul-Self), a lélek-otthon építője. *Ella lo hace a mano*, kezével teremti és újjáteremti a lelket. Mit készít számunkra?

A léleknek még a világok legjobbjában is szüksége van időnként a megtisztulásra. Olyan, mint itt délnyugaton a vályogtéglá; egy kicsi lehámlik belőle, egy darabka leesik, egy darabot lemos az eső. És mindig van egy öreg, gömbölyded, papucsos asszony, aki sárral tapasztja be a vályogtéglát. Szalmát, vizet, földet gyúr össze, rásimítja a falakra, hogy újra szépek legyenek. Nélküle a ház elveszítené alakját. Nélküle sárhalmaz lenne belőle egy-egy nagyobb eső után.

La Loba a lélek megtartója. Nélküle formánkat vesztenénk. A belőle jövő utánpótlás nélkül az emberek lélektelenné vagy elátkozott lelkekké válnának. Ő ad formát a lélek házának és pusztá kezével újabb házakat épít. Régi kötényt, elől hosszan lelógó ruhát visel. Tapaszt és simít szüntelenül. Lelket készít, farkast éleszt, megőrzi a dolgokat ősválójukban.

Imaginisztikus értelemben tehát – akár Fekete Farkasok, akár északi Szürke, déli Vörös vagy sarkvidéki Fehér Farkasok vagyunk – mi vagyunk a kvintesszenciális ösztönös teremtmények. Ha vannak is, akik azt szeretnék, hogy jól viselkedjünk, ne mászkáljunk boldogan a bútorokon, ne üdvözljük kitörő örömmel a jövevényt, akkor is ezt kell tennünk. Lesznek, akik félelemmel vagy megvetéssel húzódnak el tőlünk. Az azonban, aki szeret bennünket, örömmel veszi új vonásunkat – amennyiben ő az a személy, akinek szeretnie kell bennünket.

Lesznek, akiknek nem tetszik, hogy mindent megszaglászunk, hogy lássuk, mi az. S azt gondolják majd, az ég szerelmére, ne feküdj már a hátadra, lábaiddal kalimpálva. Rossz lány. Rossz farkas. Rossz kutya. Így van? Nem így van! Csináld csak. Érezd jól magad.

Vannak, akik meditációba merülnek a pszichikus egyensúly kedvéért. Ezért járnak pszichoterápiára és analízisbe. Ezért elemzik álmaikat és ezért készítenek művészi alkotásokat. Sokan ezért vetnek tarot-kártyát, tanulmányozzák a *Ji-Csinget*, az ősi kínai Változások Könyvét, ezért táncolnak, dalolnak, ezért csinálnak színházat, tanulmányozzák a költészetet, s imádkoznak szenvedélyesen. Ezért teszünk mindent, amit teszünk. Ez maga a csontok összegyűjtése. Ha ez megvan, le kell ülnünk a tűz mellé, ki kell gondolnunk, hogy melyik dalt, melyik teremtőhimnuszt, melyik újrateemtő himnuszt énekeli a csontok felett. S az ének azokból az igazságokból áll össze, amelyeket elmondunk.

Amíg kiválasztjuk az éneket, az igazit, a következő kérdéseket kell feltennünk: Mi történt lélek-hangommal? Melyek életem eltemetett csontjai? Milyen állapotban van ösztönös Énemhez fűző kapcsolatom? Mikor futottam utoljára szabadon? Hogyan pezsdíthetem fel életemet? Hová tűnt *La Loba*?

A mesében az öregasszony a csontok felett énekel, s miközben énekel, a csontok megtelnek hússal. Mi magunk is „átformálódunk”, miközben lel-

ket öntünk a talált csontokba, miközben vágyódásainkat és szívfájdalmainkat zúdítjuk azokra a csontokra, amelyek valaha, fiatalkorunkban hozzánk tartoztak, amelyeket az elmúlt évszázadokban ismertünk, és miközben a felgyorsuló folyamatban megérezzük a jövőt, négykézlábra ereszkedünk. Miközben a lelket árasztjuk, új életre kelünk. Nem vagyunk többé híg oldat, holmi könnyen szétbomló anyag. Nem, mert most már az átalakulás változó állapotában vagyunk.

*La Lobá*hoz hasonlóan gyakran indulunk a sivatagba. Megszabadulunk kötelekeinktől, önállóvá válunk, még egy kaktuszbokorhoz sem kötődünk. A régi időkben a sivatagot az isteni kinyilatkoztatás helyének tartották. A nők számára azonban még ennél is többet jelent.

A sivatagban az élet rendkívüli módon összesűrűsödik. A növényi gyökök az utolsó vízcseppig kitartanak, a virágok úgy őrzik meg nedvességüket, hogy csak kora reggel és késő délután nyílnak. A sivatagban kevés az élet, de az annál ragyogóbb, s az események túlnyomó többsége a felszín alatt zajlik. Így történik ez sok nő életében is.

A sivatag nem buja, mint az erdő vagy a dzsungel. A benne fellelhető élet felfokozott és titokzatos. Sokunknak volt már része sivatagi életben; amikor a felszínen alig látszik valami, a mélyben azonban erőteljes folyamatok zajlanak. *La Loba* azokat az értékes dolgokat tárja fel előttünk, amik ebből a lelki megosztottságból születnek.

A női lélek talán a ráhangolódás következtében találja meg a sivatagba vezető utat, de lehet, hogy múltbeli kegyetlenségek vezetnek el oda, vagy az, hogy nem virulhat élete a felszín felett. Gyakran érzi úgy egy nő, hogy pusztában él, ahol talán csak egyetlen kaktusz egyetlen gyönyörű piros virága nyílik, de ekörül ötszáz mérföldnyire nem látható semmi. Ha azonban ez a nő ötszázegy mérföldet gyalogol, találhat valamit. Egy kicsiny, régi házat. Ami őrá vár.

Vannak nők, akik nem akarnak a lélek sivatagában élni. Ki nem állhatják szerénységét és sivárságát. Fáradhatatlanul próbálnak beindítani egy ócska, rozsdás autót, hogy elindulhassanak a lélek képzeletbeli ragyogó városába. De csalódnuk kell, mert a gazdag és természetes élet nem ott van, hanem a szellem világában, a világok közötti világban, ahol a *Rio Abajo Rio*, a folyó alatti folyó áramlik.

Térj észhez! Menj vissza, állj az alá az egyetlen piros virág alá, s gyalogold végig azt az utolsó, nehéz száz mérföldet. Menj és kopogtass azon a régi, esőverte ajtón. Kapaszkodj fel a barlangig. Mássz be egy álom ablakán. Szitáld át a sivatagot, s meglátod, mit találsz. Ez az egyetlen dolog, amit meg *kell* tenned.

Pszichoanalitikus tanácsra van szükséged?

Indulj, gyűjtsd a csontokat.

A BETOLAKODÓ BECSERKÉSZÉSE: MEGKEZDŐDIK A BEAVATÁS

Kékszakáll

Minden egyes emberi lényben sok más lény is él és mindegyiknek megvan a maga értékei, motivációi és eszközei. Bizonyos pszichológiai eljárások azt sugallják, hogy meg kell fékeznünk, számba kell vennünk, meg kell neveznünk ezeket a lényeket, le kell őket igáznunk, hogy kezes szolgálként meghunyászkodjanak. Ám ha ezt tennénk, nem táncolna többé vad tűz a női szemekben, nem szóránának többé villámokat ezek a szemek, kihunyának bennük a szikrák. Ne rontsuk meg természetes szépségét, teremtsünk inkább e lények számára dúsan burjánzó természetes vidéket, ahol a közöttük levő művészek alkothatnak, a szeretők szerethetnek, a gyógyítók pedig gyógyíthatnak.

De mit tegyünk azokkal a bensőnkben lakozó lényekkel, akik egészen örültek, azokkal, akik gondolkodás nélkül pusztítanának? Még nekik is teret kell adnunk, ám ez olyan hely legyen, ahol féken tudjuk őket tartani. Különösen a psziché legcsalárdabb és legnagyobb hatalommal bíró száműzöttje igényli tudatunk és csillapító erőnk éberségét – és ez a természet ragadozója.

Miközben töméntelen emberi szenvedés oka vezethető vissza a hanyag nevelésre, természetes módon létezik a pszichén belül egy velünk született, *contra naturam*, „természet ellenes” erő. Ez a *contra naturam* aspektus szemben áll a pozitívval: a fejlődés, a harmónia, a zabolátlan természet ellen hat. Ez a gúnyos és gyilkos ellenfél velünk születik, s a betolakodó egyetlen feladata, még a legjobb szülői gondoskodás ellenére is, hogy megpróbálja az útkereszteződéseket zsákutcákká változtatni.

Ez a ragadozó hatalmasság¹ újra és újra megjelenik a nők álmaiban. Leglélektelibb, legjelentősebb terveik közepette tör elő. Elszakítja a nőt intuitív természetétől. Munkája végeztével magára hagyja, s ottmarad a nő kihunyott érzésekkel, a lábainál élettelenül heverő gondolataival és álmaival, erőtlennek érezvén magát élete folytatásához.

Kékszakáll története ilyesmiről szól. Észak-Amerikában a legismertebbek a francia és a német változatok.² Én azonban azt a régi változatot

szeretem, amelyben keverednek a francia és a szláv vonások. Ez nagyon hasonlít arra, amit Kati nénitől hallottam, aki valamikor Magyarországon, a Dombóvár melletti Csibrákon élt. A parasztasszonyok meséje egy olyasvalakiról szóló kis anekdotával indul, aki ismer valakit, aki ismert valakit, aki látta Kékszakáll létezésének rettenetes bizonyítékát. Kezdjük mi is itt.

A messzi hegyekben élő fehérapácák őriznek kolostorukban egy szakállcsomót. Senki sem tudja, hogy került oda. Beszélük, hogy az apácák temették el viselőjének földi maradványait, mert senki sem akarta azokat megérinteni. Azt nem tudni, hogy az apácák miért őrzik ezt a relikviát, de tény, hogy őrzik. Barátnőm barátnője saját szemével látta. Azt mondja, hogy a szakáll kék, indigó színű. Olyan kék, mint a tó sötét jege, mint a lyuk árnyéka éjszaka. Hajdanán olyan ember viselte, akiről azt beszélük, hogy elvettél varázsló volt, egy óriás férfi, aki szerette az asszonyokat. Ezt a férfit mindenki Kékszakállnak hívta.

Azt mondják, egyszerre három lánynak udvarolt. De ők féltek furcsa, kék szakállától, s mindig elbújtak ha hívta őket. Hogy meggyőzze őket szívélýességéről, az erdőbe hívta a lányokat kirándulni. Csengőkkel és piros szalagokkal ékesített lovakat vezetett eléjük. Feliültette a nővéreket és anyjukat a lovakra és könnyű vágtaival az erdőbe lovagoltak. Csodálatosan érezték magukat, előttük és mellettük kutyáik futottak. Egy idő után megálltak egy óriás fánál, ahol Kékszakáll történetekkel szórakoztatta és finom falatokkal vendégelte meg őket.

A nővérek így gondolkodtak: „Ez a Kékszakáll talán mégsem olyan rossz, mint hittük.”

Hazafelé jókedvűen fecsegték arról, hogy milyen szép napot töltöttek együtt, és hogy ugye, milyen jól érezte magát mindenki? De a két idősebb nővér újfent gyanakodni kezdett, visszatért félelmük és megfogadták, hogy többé nem találkoznak Kékszakállal. A legkisebb lány azonban azt gondolta, hogy ha egy férfi ilyen elbűvölő tud lenni, akkor bizonyára nem is olyan rossz. Minél többet gondolkozott ezen, Kékszakáll annál kevésbé tűnt rettenetesnek és szakállát sem látta már olyan kéknek.

Amikor aztán Kékszakáll megkérte a kezét, igent mondott neki. Sokat gondolkozott a dolgon és úgy érezte, nagyon előkelő ember felesége lesz. Össze is házasodtak, s ellovagoltak az erdőbe, Kékszakáll várába.

Egy nap így szólt hozzá férje:

– Most el kell mennem egy hosszabb útra. Hívd meg ide családotod, ha úgy tetszik. Lovagolhatsz az erdőben, utasíthatod a szakácsokat, hogy nagy lakomákat készítsenek, tehetsz bármit, ami tetszik, amit szíved kíván. Fogd ezt a kulcsosomót. Kinyithatod bármelyik ajtót. Bemehetsz a kamrákba és a kincesszobákba, váram bármelyik szobájába; de ezt az apró kulcsot, ezt a díszes fejűt ne használd.

Asszonya így válaszolt:

– Azt teszem, amit kívánsz. Menj hát kedves férjem, ne aggódj és térj vissza mielőbb.

Ezzel Kékszakáll ellovagolt, asszonya pedig otthon maradt.

Eljöttek látogatába nővérei, és mint mindenki tenné, kíváncsian faggatták, hogy mit mondott ura, mit kell feleségének tennie, amíg ő messze jár. A fiatalasszony elmesélte nekik.

– Azt mondta, azt tehetünk, amihez kedvünk van, bemehetünk bármelyik szobába, csak egybe nem. De nem tudom, melyik az. Itt van nálam a kulcs, de nem tudom, melyik szobát nyitja.

A nővérek játékba fogtak, hogy kitalálják, melyik szoba zárába melyik kulcs illik. A vár három emelet magas volt és minden szárnyon száz ajtó volt. És mivel sok kulcs sorakozott a karikán, ajtóról ajtóra jártak, s nagy vidáman nyitogatták egyiket a másik után. Az egyik az élelőszobába vezetett, a másik a kincsesszobába. Az ajtók mögött különféle dolgokat találtak, s egyre csodásabbnak tűnt minden. Végül, a sok gyönyörű szoba után leértek a pincébe, s ott találták magukat a folyosó végén egy üres fal előtt.

Törték a fejüket az utolsó, a díszes fejtű kulcs miatt.

– Ez a kulcs talán nem is illik sehová.

Amint ezt kimondták, különös hangot hallottak. Körülkémltek a sarokban, és láss csodát! Éppen akkor csukódott be egy kicsiny ajtó. Amikor megpróbálták kinyitni, látták, hogy zárva van. Egyikük felkiáltott:

– Húgocskám, hozd a kulcsokat! Biztosan ezt az ajtót nyitja a titokzatos kicsi kulcs.

Egyikük habozás nélkül beillesztette a kulcsot a zárba és elfordította. A zár engedett, kitarult az ajtó, de olyan sötét volt bent, hogy semmit sem láttak.

– Húgocskám, hozd a gyertyát!

Bevilágítottak a szobába. A három lány egyszerre sikoltott fel. Mert a szoba merő vér volt, hullák megfeketedett csontjai heverték szerteszét, a sarokban pedig, mint az almák, koponyák voltak gúlába rakva.

Becsapták az ajtót, kicibálták a kulcsot a zárból, s elakadó lélegzettel, ziháló keblekkel egymásnak dőltek. Istenem! Istenem!

A feleség lenézett a kulcsra, s látta, hogy vérfoltok vannak rajta. Borzalommal eltelve szoknyája szélével törölgetni kezdte, de a vér csak nem tűnt el.

– Jaj nekem! – kiáltott. Nővérei is kezükbe vették a kulcsot, törölgették, de a vér nem tűnt el róla.

A feleség zsebébe rejtette a kis kulcsot, s futott a szakácsához a konyhába. Mire odaért, fehér ruhája, zsebéből a szoknya szegélyéig csupa vér lett, mert a kulcs sötétvörös vércseppeket sírt. A feleség kiadta a parancsot:

– Adj gyorsan lószórt!

Dörzsölte vele a kulcsot, de abból csak csöpögött a vér. Egyik vörös vércsepp a másik után hullott alá az apró kulcsról.

Kívítte a szabadba, a kemence hamujával dörzsölgette. A parázshoz tartotta, úgy szárítgatta. Pókhálót tett rá, de minden hiába. A vérzést semmi nem szüntette meg.

– Ó, jaj, mit tegyek? – kesergett. – Tudom már! Elrejttem ezt a kulcsot. Beteszem a szekrénybe, rázárom az ajtót. Ez egy rossz álom. De minden rendbe fog jönni.

És így tett.

Másnap reggel megérkezett a férje, belépett a várba, s feleségét hívta.

– Mi történt itthon, míg messze jártam?

– Minden rendben volt, kedves uram.

– És mi van a kamrámban? – kérdezte Kékszakáll.

– Rendben vannak, uram.

– És a kincsszobák?

– A kincsszobák is rendben vannak, uram.

– Így hát minden rendben van, feleség?

– Igen, minden.

– Hát akkor, – súgta, – visszaadhatod a kulcsokat.

Egy szempillantás alatt észrevette, hogy egy kulcs hiányzik.

– Hol a legkisebb kulcs?

– El...Elvesztettem. Igen, elvesztettem. Kélovagoltam, s leejtettem a kulcskarikát.

Biztosan akkor veszett el.

– Mit tettél vele, asszony?

– Én...Én...nem emlékszem.

– Ne hazudj! Mondd el, mit tettél a kulccsal?

Kékszakáll felesége arcához emelte kezét, mintha meg akarná simogatni, ám ehelyett megmarkolta haját. – Te hűtlen, – vicsorgott. – Ugye, bementél a szobába?

Feltépte a szekrényajtót, s látta, hogy a felső polcon heverő kis kulcs mindent átvérezett, felesége minden díszes selyemruhája csupa vér lett.

– Most te következel, úrnőm! – mennydörögte, s levonszolta az asszonyt a pincébe, egészen a rettenetes ajtóig. Kékszakáll csak rápillantott az ajtóra égő szemével, s az nyomban feltárult. Benn heverték előző feleségei csontvázai.

– És most!! – ordította..., de az asszony belekapaszkodott az ajtófélfába, s nem eresztette. Könnyögni kezdett:

– Kérlek! Kérlek, engedj még egy kis időt, hogy felkészüljek a halálra. Csak negyedórát adj, hogy megbékéljek Istennel, mielőtt elveszed életem.

– Jól van, – morogta Kékszakáll, – adok negyedórát, de légy készen.

Az asszony felrohant a lépcsőkön szobájába, s nővéreit a bástyákra küldte őrködni. Letérdelt, hogy imádkozzon, de nem ezt tette. Kikiabált nővéreinek,

– Nővérekém! Látjátok fivéreinket közeledni?

– Nem látunk semmit, senkit a széles síkságon.

Percenként felkiabált a bástyákra.

– Nővérekém! Jönnek már fivéreink?

– Forgószélet látunk a távolban, talán csak egy portölcsér.

Ezenközben Kékszakáll már azt mennydörögte, hogy felesége menjen a pincébe, végezni akar vele.

Az asszony ismét kikiáltott:

– Nővérekém! Jönnék már a fivéreink?

Kékszakáll megint feleségét hívta fennhangon, s megindult a lépcsőn felfelé.

A nővérek így kiáltottak:

– Igen! Látjuk őket! Fivéreink itt vannak, már be is értek a várba.

Kékszakáll nagy léptekkel végigment a csarnokon, felesége szobája felé.

– Jövök érted! – bömbölte. Léptei súlyosak voltak; a csarnok kövei is elmozdultak a helyükről, vakolat hullott a földre.

Miközben Kékszakáll bedübörgött felesége szobájába, keze kinyújtva, hogy megragadja, a fivérek lóháton vágattak végig a csarnokon, s ők is a szoba felé tartottak. Kipenderítették Kékszakállt a mellvédre, s rárontottak kardjaikkal. Ütötték, vágták, szúrták, döfték, míg végül megölték, s vérét és húsát az ölyveknek hagyták.

A psziché természeti ragadozója

A nők individuációjának – legbensőbb önmaguk megvalósításának – lényeges részét jelenti az Ősi Természethez fűződő kapcsolat kialakítása. A nőnek, hogy ezt megvalósítsa, be kell hatolnia a sötétbe, ugyanakkor az oda- és visszavezető úton nem eshet csapdába, fogságba, s nem halhat meg.

Kékszakáll története a rabtartóról szól, arról a sötét alakról, aki minden nő lelkében ott lakik, s nem más, mint a velünk született ragadozó. Olyan sajátos, kétségbevonhatatlan erő ez, amelyről nem feledkezhetünk meg, s amit féken kell tartanunk. Ahhoz, hogy a nők visszafogják a psziché természeti ragadozóját³, meg kell őrizniük minden ösztönös erejüket. Ezek közé tartozik a megértő belátás képessége, az intuíció, a kitartás, az állhatatos szeretet, a tiszta megérzés, a messzelátás, az éles hallás, a holtak elsíratása, az intuitív gyógyítás és önnön teremő tűzük ápolása.

A pszichológiai értelmezésben a mesék minden aspektusát tekintetbe vesszük, hogy segítségünkre legyenek az egyes női lelkekben lezajló dráma megjelenítésében. Kékszakáll egy mélyen visszahúzódó komplexumot jelképez, amely ott ólálkodik minden nő életének periferiáján, s csak az alkalomra vár, hogy szembeszálljon vele. Jóllehet, megjelenhet a férfiak pszichéjében is hasonló vagy eltérő módon, mivel ő mindkét nem ősrégi és jelenlegi ellensége.

Nehéz dolog teljes egészében megragadni ezt a kékszakáll-i erőt, mert velünk születik, s minden ember lényegének része a születéstől kezdve, és ebben az értelemben nem tudunk eredetéről. Én mégis azt hiszem, sejtjük, hogy hogyan alakult ki természete az ember tudatelőttiében, mert a törté-

net szerint Kékszakáll „elvetélt varázsló”. E foglalatosságot tekintve olyan mesékhez kapcsolható, amelyek a psziché ragadozóját szintén meglehetősen szokványos megjelenésű, ám szerfölött destruktív erőként ábrázolják.

Ha ezt a leírást egy archetípus szilánkjaként kezeljük, összehasonlíthatjuk azzal, amit a mítosztörténetből tudunk az elvetélt varázslókról vagy a kudarcot vallott spirituális erőkről. A görög Ikarusz túl közel repült a naphoz, viaszszárnyai megolvadtak, s ő a földre zuhant. A *fiú és a sas* című zuni mítosz olyan fiúról szól, aki a saskirályság tagja lehetett volna, ha nem gondolja úgy, hogy megszegheti a Halál törvényeit. Amint a magasba szárnyalt, kölcsönkapott sasruhája leszakadt róla, s ő a mélybe zuhant, ahol halálát lelte. A keresztény mítosz szerint Lucifer azt állította, hogy egyenlő Jahvéval, s ezért az alvilágba száműzetett. A népi hagyomány számtalan varázslóinasról tud, akik balga módon képességeik körén túlrá merészkedtek vagy megpróbálták a Természettel szembeszállni. Büntetésük sebesülés és megsemmisülés volt.

E vezérmotívumok vizsgálata azt mutatja, hogy a ragadozók felsőbbrendűségre, mások feletti uralomra vágyanak. Egyfajta lelki gögöt éreznek, aminek következtében fennköltebbek, éppolyan nagyok és egyenlőek kívánnak lenni, mint a Kimondhatatlan, ami hagyományosan igazgatja és szabályozza a Természet titokzatos erőit, amelybe beletartoznak az Élet és a Halál rendszerei, az emberi természet szabályai és egyéb hasonlóak.

A mítoszok és a mesék azt bizonyítják számunkra, hogy a Kimondhatatlan működési módjait megtörni, igába hajtani vagy megváltoztatni akaró entitásnak bűnhődnie kell vagy azáltal, hogy képességei csorbát szenvednek a misztérium és a mágia világában – gondoljunk csak azokra az inasokra, akik nem gyakorolhatják többé a mesterséget – vagy magányba taszítatnak az Istenek földjéről vagy ügyetlenné és benuktá válván, vagy haláluk következtében megfosztatnak a kegyelemtől és a hatalomtól.

Ha Kékszakáll történetét az ilyen kitaszítatás egész mítoszának egy megjelenítőjeként értelmezzük, akkor talán meg tudjuk érteni azt a mélységes és megmagyarázhatatlan magányt, ami időnként amiatt csap át felette (felettünk), mert folyamatosan azt tapasztalja, hogy nem részesülhet a megváltásban.

A történetbeli Kékszakáll-figurával az a probléma, hogy ahelyett, hogy a lélek fiatal női erejének fényét erősítené, gyűlölettel telik el, s ki akarja oltani ezt a fényt. Nem nehéz elképzelni, hogy egy ilyen rosszindulatú figura olyasvalakit tart fogva, aki egykor túl akarta szárnyalni a fényt, s emiatt megfosztatott a kegyelemtől. Érthető, hogy ezután ez a kitaszított szüntelenül kegyetlen hajszát folytat mások fénye ellen. Elképzelhetjük, hogy abban reménykedik, hogy ha elegendő lelket képes összegyűjteni, akkor elő tudja csíholni azt a fényt, amely végül áttöri a sötétséget és megszünteti magányát.

Ennek értelmében a mese kezdetén egy kiengesztelhetetlen, félelmetes teremtményt látunk. Ez az egyik fő igazság, s a mesében szereplő legfiatalabb nővérnek el kell ismernie, amit minden nőnek el kell ismernie – hogy kívül is és belül is létezik egy olyan erő, amely természetes, legbensőbb valónk ösztönei ellen hat, és hogy ez a gonosz erő *az, ami*. Jóllehet megkönnyö-rülhetünk rajta, első reakciónk mégis az kell legyen, hogy felismerjük azért, hogy védekezhessünk pusztításai ellen, s hogy végül megfoszthassuk gyilkos energiájától.

Minden teremtménynek meg kell tanulnia, hogy ragadozók léteznek. E tudás nélkül egy nő képtelen biztonságosan eligazodni saját erdejében, elkerülhetetlenül a ragadozó martalékává válik. A ragadozót akkor érthetjük meg, ha olyan tapasztalt lényé válunk, akit nem tesz sebezhetővé naivitása, tapasztalatlansága vagy oktalansága.

A jó szimatú Kékszakáll megérzi, hogy a legkisebb lány érdeklődik iránta, azaz kész prédául esni. Feleségül kéri, s a fiatalág kitörő mámorában, mely gyakran a balgaság, az öröm, a boldogság és a szexuális kíváncsiság keveréke, a lány igent mond. Melyik nő nem ismeri fel ezt a forgatókönyvet?

A naiv nő mint préda

A legfiatalabb, a legéretlenebb lánytestvér a naiv nő nagyon is emberi történetét járja végig. Egy időre tulajdon belső lesvadásának áldozatául esik. Ám ebből az élményből végül bölcsébbé, erősebbé válva kerül ki, ezután első pillantásra képes felismerni lelkének fortélyos ragadozóját.

A mese mélyén húzódoó pszichológiai történet olyan idősebb nőkhöz is szól, akik még nem tanulták meg egészen a velük született ragadozó felismerését. Lehet, hogy újra és újra belefogtak ebbe a folyamatba, de útmutatás és támogatás hiányában még nem jutottak a végére.

Ezért olyan táplálóak a tanulságos történetek; térképek ezek a kiinduláshoz, hogy az akadályok hátráltatta munka kiteljesedhessék. Kékszakáll történetéből minden nő tanulhat, tekintet nélkül arra, hogy túl fiatal-e és még csak most ismerkedik a ragadozóval, vagy az éppenséggel már lecsapott, s évtizedek óta zaklatja, és áldozata végre a végső, döntő ütközetre készül.

A legkisebb lánytestvér a lélek teremtmény lehetőségét állítja elének. Olyasvalamit, ami gazdagon burjánzó élet felé vezet. Tesz azonban egy kitérőt, amikor e felismerés és a másképp cselekvés sérült ösztönei miatt hajlandó egy gonosz ember zsákmányává válni.

A fiatal lányok és fiúk, pszichológiai értelemben, mintha nem ébredné-

nek rá préda mivoltukra. Néha ugyan úgy tűnik, hogy sokkal könnyebb és sokkal kevésbé fájdalmas lehetne az élet, ha minden ember teljesen ébernek születne, ez azonban nem így történik. Születésünkkor mindannyian *csíraplazma* (*anlage*), a sejt középpontjában rejtőző lehetőség vagyunk: a biológiában a csíraplazma az a sejtrész, ami „a jövőben megvalósulót hordozza”. A csíraplazma foglalja magába azt az összubsztanciát, ami az idők során kifejlődik, s eredményeképpen teljes személyiséggé válunk.

Női életünk tehát a csíraplazma megelevenedésének ideje. Kékszakáll meséje e pszichikus középpont, e ragyogó sejt ébredéséről és nevelődéséről szól. E nevelődést szolgálja az, amikor a legkisebb lány hajlandó házasságra lépni egy olyan erővel, amelyet nagyon előkelőnek vél. A mesében elbeszélt házasság egy eladdig keresett új státust, a lélek egy újonnan kibomló rétegét jeleníti meg.

A fiatal feleség azonban becsapta önmagát. Kezdetben félt Kékszakálltól. De az erdőben átélt apró örömek elfeledtetik vele első megérzését. Szinte minden nő tapasztalhatta ezt legalább egyszer. Végül meggyőzi önmagát, hogy Kékszakáll nem veszélyes, csupán különös és hóbortos. Ó, micsoda ostobaság! Miért is taszítana az a kicsi, öreg, kék szakáll? Természetes ösztöne ugyan már kiszagolta a helyzetet, tudja, hogy a kék szakállú férfi gonosz, a naiv psziché mégsem engedi szóhoz ezt a belső tudást.

Az ítéletalkotás eme hibája szinte megszokott egy olyan fiatal nő esetében, akinek risztórendszere még nem fejlődött ki. Úgy viselkedik, mint az árva farkaskölyök, aki a tisztáson hempereg és játszik, szeleburdi módon mit sem törődve az árnyákban felé kúszó hatalmas hiúzzal. A vadontól elszakított, a belső figyelmeztetést alig halló idősebb nő is épp így, ajkán naiv mosollyal jár-kel.

Joggal kérdezhetjük, hogy mindez elkerülhető-e. Az állatokhoz hasonlóan, a fiatal lány is anyja és apja tanításait követve tanulja meg a ragadozó felismerését. Szülei szerető útmutatása nélkül minden bizonnyal korán prédává válhat. Ha visszagondolunk, szinte mindannyian tapasztaltuk már, hogy hogyan mászik be ablakunkon éjjel egy kényszerítő gondolat vagy egy már-már elvakító személy, hogy lecsapjon ránk, mikor figyelmünk lankad. Jóllehet maszkot visel vagy kés villan a fogai között és pénzeszsák lóg a vállán, mi mégis elhisszük neki, hogy csak a bankszakmában dolgozik.

A fiatal lányokat, kiváltképp tizenkét éves koruk táján, a bölcs szülői tanítás ellenére elcsábítják igazságuktól fiatal társaik, bizonyos kulturális erők vagy pszichikus késztetések, s vakmerő, kockázatos utakra indulnak, hogy saját maguk járjanak a dolgok végére. Amikor olyan idősebb tizenéves lányokkal beszélek, akik meg vannak arról győződve, hogy a világ jó, csupán nekik kell megfelelően viszonyulni hozzá, akkor öreg, szürke szőrű

kutyának érzem magam. Legszívesebben eltakarnám szememet mancsommal és sóhajtanék, mert látom, addig nem nyugszanak, amíg legalább egyszer a ragadozó karmai közé nem kerülnek, hogy aztán egy megrázkódottás felnyissa a szemüket.

Női életünk kezdetén nagyon naivan szemléljük a világot, a rejtett dolgokat érzelmileg csak halványan értjük. De hát itt kezd minden nő. Naivak vagyunk, s igen zavaros helyzetekbe kerülhetünk beszédünkkel. E téren be nem avatottnak lenni azt jelenti, hogy olyan életszakaszban vagyunk, amikor azáltal, hogy csakis a felszínen levőt látjuk, igen sebezhetőek vagyunk.

A farkasoknál az történik, hogy amikor a nőtény vadászni indul, kölykei megpróbálják őt követni a barlangból kivezető ösvényen. Ő rájuk vicsorog, rájuk támad, halálra rémíti őket, mire a kölykök csúszkálva és botladozva visszairamodnak a barlangba. Anyjuk tudja, hogy még nem képesek felismerni és megítélni más teremtményeket. Még nem tudják, ki ragadozó, s ki nem. Idővel azonban, szigorúan, de helyesen megtanítja erre őket.

A farkaskölykökhöz hasonlóan a nőknek is beavatásra van szükségük, amiből megtanulják, hogy a külső és a belső világ nem csupán vidám, boldog helyeket tartogat számukra. Sok nő azonban még annyi tanítást sem kap a ragadozóról, mint amennyit a farkasanya ad kölykeinek. Nem tud olyan alapvető dolgokat, hogy: ha fenyegető és nagyobb nálad, menekülj; ha gyengébb, gondold végig, mit akarsz tenni; ha beteg, hagyd békén; ha tüskéje, mérges fullánkja, agyara, borotvaéles karmai vannak, hátrálj, s menj az ellenkező irányba; ha jó illata van, de acélos állkapcsokat rejteget, menj el mellette.

A mesében a legkisebb leány nem csupán naiv saját mentális folyamatait illetően és teljesen tudatlan tulajdon pszichéjének gyilkos vonása felől, de az ego örömeitől is hagyja magát elcsábítani. És miért is ne? Mindannyian azt szeretnénk, ha minden csodás volna. Minden nő csengettyűs lóra szeretne ülni, s belovagolni a határtalan, zöld, buja erdőbe. Minden ember itt, a földön szeretne bejutni a Paradicsomba. A problémát az jelenti, hogy az ego csodálatos jólétre vágyik, ha azonban a Paradicsom utáni sóvárgás naivitással vegyül, akkor ezáltal nem elégedetté, hanem a ragadozó zsákmányává válunk.

A lányok általában már akkor elfogadják a szörnyeteggel való házasságot, amikor még nagyon kicsik, még ötévesek sincsenek. Arra tanítják őket, hogy ne lássanak, ehelyett mindenféle groteszk dolgot, akár szeretetre méltó, akár nem, „csinossá tegyenek”. Ez a nevelés vezet oda, hogy a legfiatalabb nővér azt mondja, „Hm, ez a szakáll nem is *olyan* kék.” Ez a korai „kedvesnek” nevelés az oka annak, hogy a nők semmibe veszik intuícióikat. Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy a nevelés célja valójában az, hogy behódoljanak a ragadozónak. Képzeliük csak el, amint a farkas-

anya arra tanítja kicsinyeit, hogy „kedvesek” legyenek, amikor egy dühödt vadászményétől vagy egy ravasz csörgőkígyóval kerülnek szembe.

A mesében még az anya is lepaktál a gonosszal. Elmegy a kirándulásra, „ő is kilovagol”. Egyetlen figyelmeztető szót sem ejt lányai előtt. Azt mondhatjuk, hogy a biológiai anya vagy a belső anya nem éber, vagy ő maga is naiv, ahogy az gyakran megesik nagyon fiatal lányok vagy anyai gondozásban nem részesült nők esetében.

Érdekes, hogy a mesében az idősebb nővérek mutatnak némi tudatosságot, amikor azt mondják, hogy hiába Kékszakáll romantikus és paradicsomi vendégsége és lakomája, ők bizony nem szeretik. Érződik a történetben, hogy a psziché bizonyos aspektusai, melyeket az idősebb nővérek jelenítenek meg, egy kicsit fejlettebb belátással, azzal a „tudással” rendelkeznek, amely a ragadozó eszményítése ellen szól. A beavatott nő odafigyel pszichéjének idősebb nővéri hangjára; mert ez a veszélyre figyelmezteti. A be nem avatott nő erre nem figyel; még túlságosan azonosul a naivitással.

Tegyük fel például, hogy egy naiv nő folyamatosan rossz partnert választ. Az eszével valahol tudja, hogy eljárása terméketlen, hogy meg kellene állnia és más értékek alapján kellene döntenie. Gyakran még azt is tudja, hogy ebbe hogyan fogjon bele. De mégis van valami kényszer, valami kékszakáll-i delejes erő, ami miatt a romboló mintát követi. A nő a legtöbb esetben úgy érzi, hogy ha csak még egy kis ideig kitart eljárása mellett, akkor az oly áhított paradicsomi érzés talán már a következő szívdobbanással elérkezik hozzá.

Vagy vegyünk egy másik végletes példát. Szinte biztos, hogy annak a nőnek, aki a kábítószeresek rabja, van a tudata mélyén valahol néhány idősebb nővér, akik folyton figyelmeztetik, „Állj meg! Ne tovább! Amit csinálsz, rossz a lelkednek, rossz a testednek. Nem engedjük, hogy folytasd.” A Paradicsom utáni vágy azonban a pszichikus magaslatok kábítószerkereskedője, Kékszakáll karjaiba hajtja az asszonyt.

Bármilyen nehéz helyzetbe kerüljön is egy nő, pszichéjében lakozó nővéreinek hangjai állandóan tudatosságra, bölcs választásokra ösztönzik. Ezek a hangok súgják azokat az igazságokat, amelyeket a nő talán el is akar kerülni, mert ha hallgatna rájuk, eltűnnének a Megtalált Paradicsomról szőtt ábrándképei.

Megkötetik tehát a végzetes házasság, összevegyül az édesen naiv és az aljasan sötét. Amikor Kékszakáll hosszabb időre elhagyja a várat, a fiatalasszony nem ébred rá, hogy annak ellenére, hogy megtehet mindent, amit csak kíván – kivéve azt az egyet –, élete kevesebb, nem pedig több lesz. Sok nő élte már meg szó szerint Kékszakáll történetét. Férjhez mennek, amikor még egészen naivak a ragadozókat illetően, s olyasvalakit választottak, aki romba dönti életüket. Elszántan meg akarják „gyógyítani” azt a személyt

szeretetükkel. Egyféle értelemben „játszóházban” vannak. Azt mondhatnánk, túl sokáig mondogatták: „Nem is olyan kék a szakálla.”

Az ily módon foglyul ejtett nő végül azt látja, hogy az önmaga és gyermekei számára remélt tisztes élet lehetősége egyre halványabb lesz. Reméljük, végül felnyitja annak a szobának az ajtaját, ahol élete romjai hevernek. Jóllehet, egy nő életét talán tényleges partnere feketíti be és dúlja szét, de ebben közreműködik a saját pszichéjében megbúvó ragadozó is. Amíg egy nő annak elfogadására kényszerül és/vagy arra nevelik, hogy ne adjon tudatosan hangot annak, amit igaznak gondol, addig pszichéjének női impulzusai és adományai mindig megsemmisülnek.

Amikor a fiatal lélek feleségül megy a ragadozóhoz, életének éppen azt a periódusát tölti fogolyként és féken tartva, amikor ki kellene bontakoznia. Ahelyett, hogy szabadon élne, hamis életre kényszerül. A ragadozó csalárd ígéretet tesz, hogy a nőt királynővé teszi, miközben valójában megsemmisítését tervezi. De van ebből kiút, csak hogy ahhoz kulcsra van szükségünk.

A tudás kulcsa: a szimat fontossága

Itt van hát ez az apró kulcs; ama titkok nyitja, amelyeket minden nő tud, ugyanakkor mégsem tud. A kulcs teszi lehetővé és segít abban, hogy megismerjük a psziché legmélyebb, legsötétebb titkait, s ez esetünkben az a valami, ami gondolkodás nélkül meggyengíti és megsemmisíti egy nő lehetőségeit.

Kékszakáll azzal folytatja romboló tervét, hogy feleségét pszichikai kompromisszumra kényszeríti, mondván, „Tégy, ami tetszik.” Valamifajta hamis szabadság érzetét kelti benne. Azt sejteti, hogy az asszony azt tehet, amihez kedve van, idilli környezetben töltheti idejét, legalábbis ura birtokán belül. A valóságban azonban a nő nem szabad, mert nem használhatja a ragadozóról való baljós tudását, noha lelke mélyén már kezdi érezni, miről is van szó.

A naiv nő elfogadja, hogy „tudatlan” marad. A hiszékeny vagy sebzett ösztönű nők, akár csak a virágok, a nap felé fordulnak, bármi legyen is az. A naiv vagy sebzett nőt tehát könnyű dolog édes, könnyed, különféle örömekkel kecsegtető ígéretekkel elcsábítani, legyenek azok bár a családja vagy társai szemében előkelőnek számító élet ígéretei, vagy a nagyobb biztonság, az örök szerelem, a forró szexualitás ígéretei.

Kékszakáll megtiltja a fiatal nőnek, hogy azt az egy kulcsot használja, amely tudatára ébresztené. A tudatosságot nyitó kulcs használatának megtiltása egy nő számára azt jelenti, hogy elszabadul a Természeti Asszony; természetes kíváncsiságösztöne és a „mi rejtőzik itt” felfedezési vágya. A

vad természetből eredő tudás nélkül nincs, ami a nőt megfelelően megóvná. Ha engedelmeskedni akar Kékszakáll parancsának, akkor lelke halálát választja. Ha úgy dönt, hogy kinyitja az ijesztő, titkos szoba ajtaját, akkor az életet választja.

A mesében látogatóba jönnek hozzá nővérei, és, „mint mindenki, kíváncsiak”. Húguk vidáman mondja nekik: „Bármit tehetünk, kivéve egyvalamit.” A nővérek elhatározzák, hogy kitalálják, melyik zárba illik a kis kulcs. Bennük is helyesen mozdul a tudatosság irányába vivő impulzus.

A pszichológia sok tudósa, Freudtól Bettelheimig, a nők szexuális kíváncsiságáért járó pszichológiai büntetésként értelmezte a *Kékszakáll*beli és hasonló epizódokat.⁴ A nők kíváncsisága negatív felhangokat kapott, miközben a férfiakat „kutató szelleműnek” nevezték. Az asszonyokat kotnyelesnek hívták, de a férfiakat érdeklődőnek. Az, hogy a női kíváncsiságot ilyen kellemetlen kotnyelességgé trivializálták, valójában azt sugallja, hogy a nők nem rendelkeznek a dolgokba való értő belátás képességével, előérzettel, intuícióval. Tagadása ez minden érzékünknek. Alapjaiban akarja hatalmunkat megrendíteni.

Ha tehát végiggondoljuk, hogy minden valószínűség szerint azok a nők sétálnak Kékszakáll karjaiba, akik még nem nyitották fel a tiltott ajtót, akkor szerencse, hogy idősebb nővéreik rendelkeznek az érintetlen, a megfelelő, a természetes kíváncsiságösztonnel. Ők az egyes női lélek azon árnyékasszonyai, a gondolatai mélyén alig észlelhető ketyegés és noszogató, amelyek az újragondolásra, a valóban fontos dolgok meglátására készítetik. Arra, hogy észrevegye, a kis ajtó fontos, a ragadozó utasítását nem betartani fontos és az is fontos, hogy rájöjjön, miért olyan különleges éppen az a szoba.

A régi időkben az ajtók többnyire kőből, néha fából készültek. Az emberek úgy hitték, hogy a kő vagy a fa szelleme az ajtóban lakik, s az ő feladata is volt a szoba őrzése. Akkoriban ajtaja főleg a sírboltoknak, nem az otthonoknak volt, és az *ajtó* képzete azt sejtette, hogy belül, mögötte, valami spirituális érték rejlik, vagy valami olyasmi, aminek ott, benn kell maradnia.

A mesében szereplő ajtó a titok elé állított egyfajta pszichikai gát, valami féle ör. Ez a kőben vagy fában lakozó ör ismét csak a ragadozó varázslószerűségére utal – vagyis olyan pszichikai erő ő, amely mintegy varázserő folytán kifogat, összezavar bennünket, hogy ne tudhassuk mindazt, amit tudunk. Ezt a gátat vagy ajtót maguk a nők erősítik meg, amikor olyasfajta negatív módon bátorítják önmagukat, hogy ne gondoljanak vagy ne merüljenek túl mélyre, mert „esetleg többet kapnak, mint amennyit kialakultak.” Ezt a gátat a megfelelő ellenvarázssal át lehet törni. Ezt pedig a kulcs szimbóluma nyújtja számunkra.

A transzformáció központi aktusa – a mesékben, az analízisben és az individuációban is – az, hogy feltegyük a megfelelő kérdést. A kulcskérdés a

tudatosság kicsírázását eredményezi. A helyesen megfogalmazott kérdés mindig a „mi van mögötte?” lényegi kíváncsiságából fakad. A kérdések jelentik azt a kulcsot, amely a psziché titokzatos ajtóit kitárja.

Jóllehet a nők nem tudják, hogy az ajtó mögött vajon kincsek vagy silány dolgok hevernek-e, jótékony ösztöneikre hallgatva éppen a megfelelő pszichológiai kérdést teszik fel: „Mit gondolsz, hol lehet az az ajtó, s vajon mi rejtőzik mögötte?”

Ez az a pont, ahol a naiv természet érésnek indul, s felteszi a kérdést: „Mi van a látható mögött? Minek az árnyéka vetül a falra?” Az ifjú, naiv természet kezd már érteni, hogy ha van egy titok-valami, egy árnyék-valami, egy tiltott valami, annak utána kell járni.

Akik a tudat növelését választják, mindennek nyomába erednek, ami az első pillantásra látható mögött áll: megkeresik a nem hallható csiripelést, a homályos ablakot, a síró ajtót, az ablakpárkány alatt megrekedt fényt. Addig követik ezeket a titokzatos dolgokat, amíg a lényeg eléjük nem tárul.

Mint látni fogjuk, ez az a képesség, hogy kibírjuk mindazt, amit látunk, ez az az életfontosságú látás, aminek következtében egy nő visszatérhet lényegi természetéhez, s támaszt lelhet benne minden gondolatában, érzelmében és cselekedetében.

Az állatvőlegény

A fiatalasszony tehát megpróbálja a ragadozó parancsait követni, elfogadja, hogy nem kutathatja a pince titkát, ezt azonban csak egy ideig tudja megtenni. Végül mégis beleilleszti a kulcsot, a kérdést, a zárba, és mély életének valamely részében megdöbbenő mészárlást talál. A kulcs pedig, életének ez a parányi szimbóluma, váratlan módon nem hagyja abba a vérzést, szakadatlanul azt kiabálja, hogy valami rossz. A nő megpróbálhat élete feldúlása elől elrejtőzni, a vérzés, az életenergia vesztese azonban addig folytatódik, amíg a nő rá nem ébred, ki a ragadozó és le nem küzd.

Amikor a nők kinyitják tulajdon életük ajtajait és ott, a félreeső helyeken szemügyre veszik a mészárlást, a legtöbbször rájönnek, hogy legfontosabb álmaik, céljaik és reményeik megsemmisítését tették korábban lehetővé. Élettelen gondolatokat, érzéseket és vágyakat találnak; ami egykor olyan tetszetős és ígéretes volt, az most vértelenül hever. Ezek a remények és álmok talán egy kapcsolat utáni vágyhoz, a megvalósulás, a siker, egy műalkotás utáni vágyhoz kapcsolódtak, ám amikor a pszichében bekövetkezik ez a borzalmas felfedezés, akkor biztosak lehetünk abban, hogy a természeti ragadozó, az álmokban gyakran állatvőlegényként megjelenő lény, módszeres munkával lerombolta a nő legdédelgetettebb vágyait.

Az állatvőlegény, a psziché egyik jellemzője, jóságos álruhát öltő rosszululatot szimbolizál. Ezt, vagy ehhez nagyon hasonló jellemzést hallunk, amikor egy nő naiv módon ír le valakit vagy valamit. Amikor megpróbálja kikerülni tulajdon pusztulásának tényeit, éjszakai álmai figyelmeztetően kiáltanak hozzá, arra figyelmeztetik és buzdítják, hogy ébredjen fel! Hívjon segítséget! Meneküljön, vagy hatoljon a dolgok mélyére!

Az évek során sok nővel beszéltem, akinek álmaiban előkerült ez az állatvőlegény-vonás vagy a „dolgok nem olyan szépek, mint amilyennek látszanak” légköre. Egyik páciensem szép és megnyerő férfiről álmodott, de amikor végignézett rajta, azt látta, hogy durva szögcsont hurok kunkorodott elő mandzsettája alól. Egy másik nő azt álmodta, hogy egy idős embert vezetett át az úton, akinek arcán egyszer csak ördögi mosoly jelent meg, s az alak „ráolvadt” karjára, s mélyen megégette. Egy másik betegem álmában ismeretlen baráttal vacsorázott, akinek villája hirtelen átrepült az asztal felett, halálosan megsebesítve az álmodót.

Ha nem látjuk, nem értjük, nem érzékeljük, hogy belső vágyaink nem állnak összhangban külső cselekedeteinkkel, az azt jelenti, hogy az állatvőlegény járt felénk, hátrahagyva lábnymát. Ez a pszichében jelenlévő tényező magyarázza, hogy a kapcsolatra vágyó nők miért tesznek meg mindent azért, hogy útját állják annak, aki szereti őket. Így eshet meg az, hogy bizonyos időre valahová elérni szándékozó nők még csak el sem indulnak, vagy az első nehézség hatására letérnek az útról. Így történik meg az, hogy az ember nem ismeri fel az öngyűlölethez vezető halogatás, a fekélygennyesedő szégyenérzet és a nagyon is szükséges újrakezdés, s a régóta időszerű befejezés egymáshoz való viszonyát. Ott, ahol a ragadozó ólálkodik és munkálkodik, minden kisiklik, romba dől és meghal.

Az állatvőlegény a mesék gyakori szimbóluma. A történet általában a következőképpen alakul: Egy különös férfi kéri meg egy fiatal nő kezét, aki beleegyezik a házasságba, ám az esküvő előtt egy nap sétára indul az erdőben és eltéved. Besötétedik, s ő egy fára mászik a ragadozók elől. Várja, hogy megvirradjon, de akkor előbukkan jegyese ásóval a vállán. Feltűnik a leendő férjen valami, ami azt sejteti, hogy nem valódi emberi lényvel van dolgunk. Ez lehet különös formájú lába, keze, karja vagy olyan szörzet, amely határozottan kirívó és árulkodó.

Sírásásba fog éppen az alatt a fa alatt, amin a lány ül. Dudorászik és arról dörmög magában, hogy hogyan fogja legújabb menyasszonyát megölni, s ebbe a sírba temetni. A megrémült lány egész éjszaka a fán rejtőzik, reggel pedig, amikor jövendőbelije elmegy, hazafut, elbeszéli fivéreinek és apjának a történeteket, azok pedig az állatvőlegény ellen indulnak, s megölik.

Ez a női pszichében zajló folyamat erőteljesen archetipális. A lány érzelmei megfelelően működnek, mégis azonnal beleegyezik a psziché természe-

ti ragadozójával kötendő házasságba, s noha ő maga is megéli, hogy útját veszti a pszichében, végül kikerül belőle, mert képes meglátni ennek az egésznek igazságát, tudatossá tudja tenni, s végül képes a megoldás érdekében cselekedni.

Elérkeztünk hát a következő, még nehezebb lépéshez, amikor el kell viselnünk azt, amit látunk; önrombolásunkat és halott mivoltunkat.

A vér szaga

A mesében a nővérek becsapják a gyilkos szoba ajtaját. Az ifjú feleség a kulcshoz tapadó vért nézi. Egy szűkülő hang szólal meg bensejében: „Le kell sikálnom a vért, különben megtudja!”

A naiv én most már tudomást szerez a pszichében tomboló gyilkos erőről. A kulcon levő vér pedig asszonyok vére. Ha az csak feláldozott frivol fantáziaképek eredménye lenne, akkor csak egy apró vérfolt lenne a kulcon. De ez ennél sokkal súlyosabb, mert a vér azt jelenti, hogy az ember kreatív életének legmélyebb és leglélektelibb mozzanatait tizedelték meg.

A nő ebben az állapotban elveszti alkotóenergiáját, kapcsolódjék az akár életének olyan köznapi problémáihoz, mint az iskola, a család, a barátságok, vagy akár céljaihoz, személyes fejlődéséhez, művészetéhez. Ez nem egyszerű késlekedés, ez hetekig, hónapokig tart. A nő kiüresedettnek látszik, talán tele van ötletekkel, de mégis végtelenül gyenge, egyre képtelembb megvalósításukra.

A mesében szereplő vér nem menstruációs vér, hanem a lélekből jövő artériás vér. Nemcsak a kulcshoz tapad, hanem végigfut az egész személyen. Testén viselt ruháját éppúgy átítatja, mint szekrényében levő köntöseit. Az archetípusok pszichológiájában az öltözék a külső jelenlét megtestesítője. A személy világ felé mutatott álarca. Sok mindent elrejt. Megfelelő psziché-párnákkal és álruhákkal a nők is és a férfiak is már-már tökéletes személyt, már-már tökéletes arculatot képesek felmutatni.

Amikor a síró kulcs – a kiáltó kérdés – foltokban átüt személyünkön, akkor többé nem rejthetjük el megpróbáltatásainkat. Mondhatunk, amit akarunk, felölthetjük legmosolygósabb álarcunkat, ha egyszer megláttuk a gyilkolás szobájának elborzasztó igazságát, többé nem tehetünk úgy, mintha nem létezne. Ha pedig megláttuk az igazságot, energiánk csak még jobban fogy a vérzés következtében. Ez fájdalmas; olyan, mintha átvágták volna artériánkat. Azonnal meg kell próbálnunk megszüntetni ezt a rettenetes állapotot.

Ez a mesebeli kulcs tehát egyben tartály is; azt a vért tartalmazza, amely a látott és ismert dolog emlékeazete. A kulcs a nők számára mindig egy misztériumba vagy a tudásba való behatolást szimbolizálja. A mesében a

kulcs gyakran olyan szavakban jelenik meg, mint „Szezám tárulj!”, amit Ali Baba kiált a zordon hegy felé, amely erre nagy robajjal szétnyílik, hogy Ali Baba beléphessen. Ennél látványosabb az, ahogyan a Disney Studio rajzfilmjében Hamupipőke tündérkeresztanyja kimondja a varázsszavakat, mire a tőkhéj hintóvá változik, az egerekből pedig libériás kocsisok lesznek.

Az eleusiszi misztériumokban a kulcs a nyelvben volt elrejtve, azt jelezvén, hogy a dolog lényege, nyitja, vezérfonala egy bizonyos szócsoporthoz, kulcskérdésekben bújik meg. Azok a szavak, amelyekre a nőknek a Kékszakáll-történethez hasonló helyzetekben a leginkább szükségük van, a következők: Mi van mögöttem? Mi nem az, aminek látszik? Mi az, amit ováriumom mélyén tudok, de szeretném nem tudni? Mi halt meg vagy haldoklik bennem?

A kulcs ezeknek bármelyike és mindegyike. S e négy kérdésre jövő válasz minden valószínűség szerint véresen érkezik. A psziché gyilkos aspektusa, amely többek között azon fáradozik, hogy ne következzen be a tudatosítás, szüntelenül figyel az új hajtásokat, s letöri vagy megmérgezi őket. Ilyen a természete. Ez a dolga.

Pozitív értelemben tehát csakis a kulcson makacsul megtapadó vér készíti a pszichét arra, hogy ne tágítson amellől, amit látott. Működik tehát egy természetes cenzúra életünk minden negatív és fájdalmas eseményével kapcsolatban. A cenzúrárt végző ego minden bizonnyal igyekszik elfelejteni, hogy valaha is látta azt a szobát, azokat a holttesteket. Ezért súrolja Kékszakáll felesége is lőszőrrel a kulcsot. Megtesz mindent, amit csak tud, kipróbál minden sebeket és sérüléseket gyógyító asszonyi, népi praktikát: pókhálóval, hamuval, tűzzel, minden olyasmivel próbálkozik, ami összekapcsolható a Párkák élet- és halálszövő munkájával. De nemhogy a kulcsot nem sikerül megtisztítania, a folyamatnak sem tud véget vetni azt színelvén, hogy nem történik semmi. Nem tudja elállítani a kicsiny kulcs vérkönnyeit. Miközben régi élete a végét járja, s ezt még a leghatásosabb gyógymódok sem tudják elrejtteni, paradox módon azáltal kezd el élni, hogy ráébred vérvesztéségre.

Az addig naiv nőnek szembe kell néznie a történetekkel. Kékszakáll minden „kíváncsi” feleségével együtt a teremő asszonyt gyilkolta meg, azt, ami mindenféle új és érdekes aspektust képes létrehozni. A ragadozó különösen agresszív akkor, amikor egy nő zabolátlan természetére csap le. A legkevesebb az, hogy becsmérli, de attól sem riad vissza, hogy elszakítsa a fonalat a nő és tulajdon belátása, inspirációi, kitartása között.

Egy páciensem, egy intelligens és tehetséges asszony, nagyanyjáról mesélt, aki Középnagyugaton élt. A nagymama lánykorában akkor érezte jól magát, amikor nagy kalapjában felült a chicagói vonatra, végigsétált a Michigan Avenue-n, megnézett minden kirakatot és elegáns hölgyként viselkedett. Hogy, hogy nem, talán a sors akarta így, feleségül ment egy farmer-

hez. Kiköltöztek a búzatáblák kellős közepébe, és ő elkezdett hervadni abban a csinos kis házban, amely épp megfelelő méretű volt, amelybe épp megfelelő számú gyermeket szült az épp megfelelő férjnek. Nem volt többé ideje arra, hogy hajdani „frivol” életét folytassa. „Túl sok volt a gyerek.” Túl sok volt a „háziasszonyi teendő.”

Évek teltek el, amikor egy szép nap, miután két kezével felsúrolta a konyhát és a nappalit, belebújt legszebb selyemblúzába, felvette hosszú, gombos szoknyáját, s kontyára tűzte hatalmas kalapját. Szájába illesztette férje vadászpuskáját és meghúzta a ravaszt. Minden élő asszony tudja, miért súrolta fel előbb a padlót.

A kiehézt lélek úgy el tud telni fájdalommal, hogy a nő nem bírja tovább. Mivel a nők lélekszükséglete az, hogy saját lélekkel teli módjukon fejezzék ki önmagukat, önmaguk számára ésszerű módon, mások molesztálását elkerülve kell fejlődniük és virágozniuk. Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy a véres kulcs azt a női ágú származási vonalat is jelenti, amelyhez egy nő tartozik. Melyikünk ne ismerne legalább egy szeretett női személyt, aki elvesztette a helyes választást irányító ösztöneit és emiatt jelentéktelen vagy még rosszabb életre kényszerült? Talán te magad vagy ez az asszony.

Az individuáció egyik legkevésbé tárgyalt problémája az, hogy amikor az ember olyan erős fényt irányít a psziché sötétjébe, amelyet csak tud, a fény által el nem ért árnyékok még sötétebbé válnak. Amikor tehát a psziché bizonyos részeit megvilágítjuk, fel kell vennünk a harcot egy ekkor megjelenő mélyebb sötétséggel. Ezt a sötétséget nem hagyhatjuk annyiban. A kulcsot, a kérdéseket, nem rejthetjük vagy felelhetjük el. Fel kell őket tennünk. Meg kell őket válaszolnunk.

A legmélyebb munka általában a legsötétebb. A bátor, a bölcsse váló nő teremti meg a legszegényesebb pszichikus talajt, mert ha csakis pszichéje legjobb földjén építkezik, a legkevesebbet fogja abból meglátni, ami ő maga. Ne féljünk tehát a legrosszabbat is felkutatni. Ez egész biztosan a lélek erejét növeli.

Ebben a pszichikus földteremtésben ragyog elő a Természeti Asszony. Nem fél a legsötétebb sötétségtől sem, mert ő ott is lát. Nem fél a hulladéktól, a szeméttől, a romlástól, a bűztől, a vértől, a hideg csontoktól, a haldokló lányoktól, sem a gyilkos férjektől. Mindezt látja, elviseli, segíteni tud. Pontosan ezt tanulja meg a Kékszakáll-történet legfiatalabb lánytestvére.

A kamra csontvázai a legpozitívabb fény sugaránál az elpusztíthatatlan női erőt jelentik. A csontok, archetipális értelemben, a soha meg nem semmisíthetőt jelképezik. A csontokról szóló történetek lényegében a pszichének arról a részéről beszélnek, amelyet nehéz megsemmisíteni. A birtokunkban lévő dolgok közül a lélek az egyetlen, amit nehéz elpusztítani.

Amikor a női lényegről beszélünk, akkor valójában a női lélekről beszélünk. Amikor a pincében heverő testekről beszélünk, akkor azt mondjuk,

hogy a lélekerővel történt valami, és hogy mégis, annak ellenére, hogy kifelé megnyilvánuló életerőnket elvették tőlünk, még ha lényegében ki is facsarták belőle az életet, nem pusztult el végérvényesen. Még új életre kelhet.

Életre kel a fiatalasszony is nővérei segítségével, akiknek végül is sikerül megtörni a tudatlanság régi sablonját, s képesek a borzalomra fejük félrefordítása nélkül tekinteni. Képesek látni, és kibírni azt, amit látnak.

Visszaérkeztünk *La Lobához*, az archetipális csontasszony barlangjába. Itt találjuk a hajdani teljes asszony maradványait. A meghalni kész életet elvevő, azt újjáélesztő és a világra visszagurító Természeti Asszony archetipusának ciklikus élet-halál aspektusaival ellentétben, Kékszakáll csak gyilkolni tud és dúlni, amíg az asszonyból csontokon kívül nem marad semmi. Nem hagy neki szépséget, szerelmet, nem hagyja meg énjét, s ezáltal azt a képességet sem, amivel saját érdekében cselekedhetne. Ezt mi, nők úgy tudjuk meggyógyítani, hogy megkeressük rabtartó gyilkosunkat, szemügyre vesszük rettenetes munkája eredményét, tudatosan végiggondoljuk, megőrizzük azt tudatunkban, és cselekszünk.

A pince-, börtön-, barlang-szimbólumok egymáshoz kapcsolódnak. Ősi beavatások színterei; olyan helyek, ahol vagy amelyen át egy asszony leereszkedik a meggyilkolt(ak)hoz, tabut dönt az igazság érdekében, s bölcsességét és/vagy szívós munkáját győzelem kíséri; elűzi, átalakítja vagy megsemmisíti a psziché gyilkosát. A mese világosan értésünkre adja feladatunkat: keresd meg a testeket, ösztöneidet kövesd, lásd, amit látsz, fejezd meg pszichéd izmait, zúzd szét a romboló erőt.

Az a nő, aki nem néz szembe halott mivoltának és megöletésének ezen kérdéseivel, engedelmesen követi továbbra is a ragadozó parancsait. Ha azonban felnyitja végre pszichéjének azt a szobáját, amelyben meglátja, mennyire halott, milyen megsemmisített ő valójában, akkor rájön, hogy női természetének különböző részei, ösztönös pszichéje hogyan halt méltatlan halált a gazdagság színpadai mögött. Most, hogy mindezt látja, számba veszi, milyen rabságban él, hogy pszichikus élete forog kockán, most már tehet valamit, ami még ennél is erőteljesebb.

Kihátrálunk a veszedelemből és megmenekszünk

Némely állat úgy menekül meg üldözőjétől, hogy a föld alá bújik, majd a ragadozó háta mögött bukkan a felszínre. Pszichikailag ehhez a manőverhez folyamodik Kékszakáll felesége is, hogy helyreállítsa saját élete feletti uralmát.

Amikor Kékszakáll felfedezi, hogy felesége becsapta, megragadja haját és levonszolja a pincébe. „Most te következel!” ordítja. A tudattalan gyilkos aspektusa feltámad és a tudatosságot megszerzett asszony elpusztításával fenyeget.

Az analízis, az álmfejtés, az önismeret, a feltárás, mind, mind a kihát-rálás és megmenekvés érdekében szükséges. Segítséggükkel bújunk a föld alá, s a probléma mögött bukkanunk a felszínre, ahonnan már más néző-pontból tekinthetünk rá. A látás, a valódi látás képessége nélkül a sem-mibe vész az, amit az egóról, és a legbensőbb numinózus Énről megtud-tunk.

A mesében a psziché most arra törekszik, hogy halálát elkerülje. Már nem naiv; ravasszá vált; időt kér, hogy felkészülhessen – vagyis némi idő-re van szüksége ahhoz, hogy erőt gyűjtsön a végső összecsapásra. A min-dennapi életben is vannak egyfajta romboló erőtől, egy szeretőtől, vagy munkától való menekülést tervezgető asszonyok. Húzzák az időt, várják az alkalmat, stratégiát dolgoznak ki, s összegyűjtik belső erejüket, hogy véghezvigyék a külső változást. Néha csak a ragadozó félelmetes fenye-getése tudja az alkalmazkodó kedves asszonyt éles szemű figyelővé vál-toztatni.

Különös, hogy a psziché mindkét aspektusa, a ragadozó és a megújuló lehetőség, itt éri el forrponjtját. Amikor egy nő rádöbben, hogy a külső és a belső világban egyaránt prédává vált, alig tudja ezt elviselni. Önmaga való-jának gyökeréig hatol és eltervezi – mert ezt kell tennie – hogy megsemmi-síti a ragadozó erőt.

A ragadozó elem ezenközben tombol, hogy a nő fel merte nyitni a tiltott ajtót, s gyorsan körbejár, hogy megpróbálja elvágni a menekülés minden útját. Ez a romboló erő gyilkossá válik, s azt állítja, hogy a nő a legszenteb-bet sértette meg, amiért most meg kell lakolnia.

Amikor a női psziché mindkét ellentétes aspektusa eléri lobbanáspontját, a nő rendszerint hihetetlen fáradtságot érez, mert libidója két ellenkező irányban feszül. A menekülésen azonban még akkor is tovább kell dolgoz-nia, ha halálosan belefáradt nyomorúságos harcaiba, bármik legyenek is azok, és még ha lelke megdermedt is; minden erejét összeszedve előre kell mennie. E kritikus időszakban úgy érzi magát az ember, mintha egy éjen és nappalon át fagypon alatti hidegben lett volna. Ha életben akarunk ma-radni, nem hagyhatjuk, hogy a kimerültség úrrá legyen rajtunk. Ha most elalszunk, az maga a halál.

Ez a beavatás mélyebb stádiuma; a nő most teszi magáévá valódi ösztönös érzékeit, amelyekkel felismeri és számúzi a ragadozót. Ez az a pillanat, ami-kor az addig rabságban élő nő az áldozat állapotából a tisztán látó, éles sze-mű, csalhatatlan hallású teremtmény státusába lép. Ez alatt az idő alatt szinte

emberfeletti erőfeszítéssel sikerül a halálosan fáradt pszichét munkája utolsó mozzanatainak elvégzésére bátorítani. A kulcskérdések továbbra is sokat segítenek, mert a kulcs bölcs vére akkor is tovább folyik, amikor a ragadozó megtiltja a tudatossá válást. Mániákus üzenete így hangzik: „A tudatosságodért meghalsz!” Válaszul a nő elhitheti vele, hogy hajlandó áldozatul esni, de közben már azt tervezi, hogy hogyan szabadul meg tőle.

Az állatvilágban állítólag titokzatos pszichikus táncot jár a ragadozó és az áldozat. Ha az áldozat bizonyos megalázkodó pillantást vet a ragadozóra és egy bizonyos rázkódás folytán az izmokat borító bőr finoman megre-meg, ezzel az áldozat elismeri, hogy gyengébb, s elfogadja, hogy a ragadozó prédájává válik.

Van, amikor rázkódni és futni kell, és van, amikor nem. Ilyenkor egy nő nem remeghet, s nem alázkodhat meg. Amikor Kékszakáll felesége időt kér, hogy összeszedhesse magát, az nem behódolás. Okosan így gyűjt izmaiba erőt. Némely erdei állathoz hasonlóan ő is nekikészül, hogy minden erejével visszavágyjon. Hátrál, a föld alá bújik, hogy nyoma vesszen, majd váratlanul felbukkan a ragadozó mögött.

Felhangzik a kiáltás

Amikor Kékszakáll dühödten ordít, felesége időt akar nyerni, erőt akar gyűjteni, hogy legyőzze rabtartóját, legyen az akár egy destruktív vallás, vagy férje, családja, kultúrája vagy tulajdon negatív komplexusai, vagy mindezek együttese.

Kékszakáll felesége az életéért könyörög, ám ezt furfangosan teszi. „Kérlek,” suttogja, „engedd, hogy felkészüljek a halálra.”

„Jól van,” mordul a férj, „de légy készen!”

A fiatal nő pszichikai fivéreit hívja. Mit is jelentenek ők egy nő pszichéjében? Izmosabbak, természetüknél fogva ők a psziché energikusabb előremozdítói. Ők jelentik azt az erőt, ami cselekedni képes, ha eljött a megsemmisítés ideje. Noha ezt a vonást itt most férfiak jelenítik meg, megsemmisíthetjük ezt bármelyik nimmal – de más, nem nélküli dologgal is, például egy hegygel, amely gyomrába zárja a behatolót, vagy a nappal, amely egy szempillantás alatt hamuvá égeti a fosztogatót.

A feleség felsiet szobájába és nővéreit a bástyákra állítja. Felkiabál hozzájuk: „Jönnek már fivéreink?” Nővérei pedig visszakiáltanak, hogy nem lát-nak még semmit. Amikor Kékszakáll bömböl, hogy felesége menjen már a pincébe, hogy lefejezhesse, ő megint nővéreihez kiált: „Jönnek már fivéreink?” Ők visszakiáltanak, hogy mintha már látnának valami porfelhőt vagy forgószélet a távolban.

Itt a női pszichén belüli erő feltámadásának képe teljessé válik ki előttünk. Nővérei – a bölcsőbbek – középponti helyet kapnak ebben a beavatáshoz vezető utolsó képen; a feleség szemévé válnak. A nő kiáltása óriási távolságokon hatol át pszichéjén belül, egészen odáig ér, ahol fivérei laknak, ahol a psziché harcra, ha kell, élethalálharcra edzett elemei tartózkodnak. Kezdetben azonban a psziché védekező elemei nincsenek olyan közel a tudathoz, mint amilyen közel lenniük kellene. Sok nő esetében van úgy, hogy fúrge és küzdő természete nincs hatékony közelségben tudatához.

Egy nőnek gyakorlatra van szüksége ahhoz, hogy elő tudja hívni, fel tudja eleveníteni küzdő természetét, forgósélhez hasonlatos, porforgatagszerű erejét. A forgósél szimbóluma az eltökéltség központi ereje, ami, ha összpontosul, s nem hullik darabokra, óriási energiával ruházza fel a nőt. Ha e harcoss tartással áll készenlétben, akkor nem veszíti el tudatát, nem lapul tovább a föld alatt. Egyszer s mindenkorra megoldást talál belső megsemmisítőjére, libidója, élet iránti szenvedélye veszteségére. Noha a kulcskérdések segítik felszabadulása eléréséhez, nővéreinek szemei és kardforgató fivéreinek izmai nélkül nem érhet el teljes sikert.

Kékszakkall feleségéért kiált, s felfelé indul a kőlépcsőn. A feleség a nővéreit szólítja: „És most, látjátok már őket?” A nővérek felelnek: „Igen, már itt vannak a közelben.” A fivérek végigvágatnak a csarnokon. Beugratnak a szobába, s kipenderítik Kékszakkallt a mellvédre. Kardjaikkal megölik, s maradványait ott hagyják a dögevőknek.

Amikor a nők újra felszínre bukkannak naivitásuk föld alatti járatából, olyasmit is magukkal hoznak, amit nem fejtettek még meg. Ebben az esetben a most már bölcsébbé vált nő belsejének izomerejét hívja segítségül. A jungi pszichológiában ez az elem *animus* néven ismert; ez a női psziché részben halálos, részben ösztönös, részben kulturális eleme, amely a mesékben és az álomszimbólumokban fia, férje, az idegen és/vagy a szerető képében jelenik meg – amelyek, a pillanatnyi pszichikai állapottól függően, fenyegetőek lehetnek. Ez a pszichében megjelenő alak különösen fontos, mert olyan tulajdonságokkal bír, amelyekről, közülük leggyakrabban az agresszióról, a hagyományoknak megfelelően rendszerint lenevelik a nőt.

Amikor ez az ellenkező nemű természet egészséges, mint például a *Kékszakkall*-történet fivér-alakjai, akkor szereti azt a nőt, akihez tartozik. A pszichén belüli energia segíti a nőt abban, hogy beteljesítsen bármit, amit szeretne. Az ellenkező nemű alkotóelem pedig a pszichikai izmot adja akkor, amikor a nőnek egyéb adottságai vannak. Segíti és támogatja a nőt a tudatosság elérésében. Sok nő számára ő jelenti a belső gondolat és érzés világa, s a külső világ közötti hidat.

Minél erősebb és hatalmasabb az animus (amelyet most hídnak képzel-

jünk el), annál jobban, könnyedebben és elegánsabban nyilvánulnak meg a külső világban egy nő elgondolásai és teremtő munkája. Ha az animus gyengén feljett, hiába van egy nőnek számtalan ötlete és gondolata, nem képes azokat a külvilág felé kinyilvánítani. Mindig elakad csodálatos elképzeléseinek megszervezésében és megvalósításában.

A fivérek az erő és a cselekvés áldását jelentik. A történet végén két dolog megvalósulását segítik elő: az egyik az, hogy a női pszichében jelen lévő hatalmas, bénító ragadozó elveszti erejét. A másik pedig, hogy az ég-színkéék szemű szende lány helyét egy éber szemű teremtés veszi át, akinek mindkét oldalán hívó szavára váró harcos áll.

A bűnevők

Az egész *Kékszakáll*-mese vágásokról és összeforradásokról szóló „met-sző” történet. Az utolsó képben Kékszakáll testét ott hagyják a dögevőknek; a ragadozómadaraknak, kormoránoknak, ölyveknek, sasoknak. Nagyon furcsa és misztikus ez a befejezés. Az ősi időkben voltak úgynevezett bűnevők. Ezek szellemek, madarak vagy négylábú állatok, néha emberek voltak, akik, némiképp a bűnbakhoz hasonló módon, magukra vették a közösség bűneit, hibáit, hogy az emberek megváltásban, megtisztulásban részesedhessenek.

Korábban láttuk már, hogy a Természeti Asszony maga *La Loba*, a Csont-asszony, a holtak megelője, aki csontjaik felett énekel, így hozva őket vissza az életbe, s hogy Élet/Halál/Élet természete a nők ősi és ösztönös természetének központi alkotóeleme. A bűnevők a skandináv mitológiában olyan hullaevők, akik lenyelik a holtakat, gyomrukban tartogatják, majd elviszik őket Helhez, aki egy élőlény, s nem egy hely. Hel az élet és a halál istennője. Ő mutatja meg a holtaknak, hogy hogyan kell visszafele élni. Egyre fiatalabbak lesznek, míg nem készen állnak az újraszületésre, s így ismét az élet résztvevőivé válnak.

A bűnők és a bűnösök megevése, az ezután következő inkubálása és az életbe való visszatérése a psziché legalantasabb lényeiének individuációs folyamata. Ebben az értelemben helyes és megfelelő, ha erre a célra energiát a psziché ragadozó elemeiből merítünk, mintegy megölve őket azáltal, hogy máshová irányítjuk erejüket. Akkor aztán visszaküldhetjük őket a könyörületes Élet/Halál/Élet Anyához, hogy ott átalakuljanak és, remélhetően kevésbé harcias formában, újraszülessenek.

Számos kutató tanulmányozta ezt a mesét és közülük sokan úgy gondolják, hogy Kékszakáll olyan erőt testesít meg, amely nem részesülhet a megváltásban.⁵ Én azonban úgy vélem, hogy van még bizonyos lehetősége a

psziché ezen aspektusának – nem arra gondolok, hogy egy tömeggyilkos Mr. Chipsszé változhatna, de olyan valakivé igen, akinek elmeorvosintézetben a helye, ahol fákat lát és az eget, megfelelő táplálékot kap és esetleg nyugtató zenét hallgat, de nincs száműzve a psziché egy hátsó zárkájába, ahol kínozzák és becsmérlik.

Nem azt akarom ezzel mondani, hogy nem létezik nyilvánvaló és megváltásra nem méltó gonosz, mert hogy olyan is van. Látható az idők során egy olyan misztikus folyamat, hogy az emberek által véghezvitt individuáció egyben változtat a minden ember kollektív tudattalanjában létező sötétségen, és ez az a hely, ahol a ragadozó lakik. Jung egy ízben azt mondta, hogy úgy válik Isten egyre tudatosabbá, ahogyan az emberek tudatosodnak.⁶ Azt állította, hogy Isten sötét oldalát az emberek bevilágíthatják, amikor személyes démonaikat kiűzik a napfényre.

Nem állítom, hogy tudom, hogy mindez hogyan működik, de az archetipális minta alapján azt mondhatjuk, hogy valami hasonló módon jelenik meg és zajlik le: ahelyett, hogy becsmérelnénk a psziché ragadozóját vagy elmenekülnénk előle, inkább száműznünk kell. Ezt azáltal érzük el, hogy nem engedünk teret a lelkünk életét és saját értékünket illető széthúzó gondolatoknak. Foglyul ejtjük a rosszindulatú gondolatokat még mielőtt elhatalmasodnának és kárt okoznának, s lefegyverezzük őket.

Úgy fegyverezhetjük le a ragadozót, hogy heves kirohanásai ellenébe éltető igazságainkat szegezzük. Ragadozó: „Semmit sem fejezel be soha, ami-be belefogsz.” Válaszunk: „Nagyon sok mindent befejezek.” Úgy verjük vissza a természeti ragadozó támadásait, hogy megfontoljuk és felhasználjuk mondatainak igazságtartalmát, a többitől pedig megszabadulunk.

Úgy tudjuk őt lefegyverezni, hogy megőrizzük intuíciónkat és ösztöneinket, s ellenállunk a ragadozó kísértéseinek. Ha felsorolnánk minden veszteségünket, amit eddigi életünk során elszenvedtünk, ha emlékezetünkbe idéznénk csalódásainkat, amikor erőtleneke voltunk a megpróbáltatásokkal szemben, amikor képzeletünket cukormáz és cicoma töltötte be, rájönnénk, hogy ezek pszichénk sebezhető pontjai. Ezeket a sóvárgó és elnyomott részeket veszi célba a ragadozó, hogy elleplezze egyetlen szándékát, azt, hogy levonszoljon bennünket a pincébe és vérátömlesztéshez hasonlóan kiszívja energiánkat önmaga számára.

A mese utolsó jelenetében Kékszakáll csontjai és maradványai ott hevernek a dögevők számára. Itt pillanthatjuk meg a ragadozó átváltozását. A Kékszakáll birodalmában megtett úton még egy utolsó feladat vár a nőre: Élet/Halál/Élet természetének engedve ízekre kell szednie a ragadozót, inkubálnia kell, át kell őt alakítania, s visszaengedni az életbe.

Ha megtagadjuk a ragadozó táplálását, akkor elhagyja ereje és képtelen nélkülünk cselekedni. Lényegében pszichénk azon rétegébe süllyesztyük,

ahol a teremtés még nem ölt alakot, hogy hadd bugyogjon abban az éteri lében, amíg formát, egy jobb formát nem találunk számára. Amikor elrendeződik a ragadozó pszichikus *energuma*, akkor valami más célhoz alakítható. Ilyenkor teremtként cselekszünk; porrá zúzzuk a nyers szubsztanciát, így változtatjuk teremtként munkánk anyagává.

A ragadozó leküzdése után, megtartva belőle azt, ami hasznos és elvetve a többi, a nők úgy érzik, hogy élénkséggel, életerővel, lendülettel telítődnek. A ragadozó energiájának átrendezését és valami mássá való átalakítását a következőképpen értelmezhetjük: a ragadozó tombolása a lélek tüzévé alakulhat, amivel nagy feladatokat hajthatunk végre a világban. Agyafúrtságát felhasználhatjuk arra, hogy már messziről szemügyre vegyük és megértsük a dolgokat. Gyilkos természetének úgy vehetjük hasznát, hogy megsemmisítjük vele mindazt, aminek egy nő életében meg kell halnia, vagy a külső világ változó dolgai közül azokat, amelyek miatt egy nőnek meg kellene semmisülnie.

Kékszakáll darabjainak átalakítása hasonlatos ahhoz, amikor a mérgező nadragulyából kivonjuk a gyógyító anyagokat és nagy gondossággal gyógyításra és segítségnyújtásra használjuk őket. Akkor a ragadozóból maradó hamu sokkal kisebb, sokkal felismerhetőbb alakban valóban feltámad, és sokkal kevesebb erőre lesz szükségünk ahhoz, hogy törbe csaljuk és megsemmisítsük – mert a rombolásra használt erejének jó részét hasznos és fontos célok érdekében alakítottuk át.

Kékszakáll története tanulságos mese mindazon nők számára, akik, ha nem is éveiket tekintve, de értelmileg bizonyos mértékben fiatalok. Ez a mese a psziché naivitásáról szól, de egyben arról is, hogy hogyan kell a „szemlélődés” parancsát megszegnünk, hogy végül szétzúzzuk és átalakítsuk a psziché természeti ragadozóját.

Egy mesének a belső életet kell újra megindítania. Kékszakáll története olyan gyógyír, amelyet különösen akkor kell alkalmaznunk, amikor egy nő belső élete félelemmel telítődik vagy kiüतालanná válik. A mesék megoldásai csökkentik a félelmet, épp a megfelelő időben adagolják az adrenalin, és, ami a kelepcebe esett naiv én számára a legfontosabb, ajtókat vágnak a korábban üres, pusztá falakra.

A legfontosabb mozzanat az, hogy Kékszakáll meséje tudatosítja a pszichikai kulcs szerepét, az önmagunkról, családunkról, törekvéseinkről, a körülöttünk levő életéről való kérdezés képességének fontosságát. Ezután, mint a vadon szimatoló teremtménye, aki körbeszaglássza a dolgokat, beléjük szagol, hogy rájöjjön, mivel van dolga, a nők is módjában áll megkezesni a választ legmélyebb és legsötétebb kérdéseire. Módjában áll megbirkózni a rátamadó erőkkal, és felhasználni őket saját, jól felfogott, kiváló céljaira. Ez a zabolátlan asszony.

A nők álmaiban megjelenő sötét alak

A psziché természeti ragadozójával nem csak a mesékben, az álmokban is találkozunk. Van egy egyetemes beavatási álom a nők életében, amely olyan gyakori, hogy igazán meglepő, ha egy nő huszonöt éves koráig nem látott még ilyet. Az álom hatására a nők küszködve és szorongva felriadnak. Az álom sémája a következő: Az álmodó egyedül van, gyakran saját otthonában. Kint a sötétben egy vagy több árny ólálkodik. A nő megrémül, a segélyhívó telefonszámot tárcsázza.⁷ Egyszer csak rájön, hogy az ólálkodó alak bent van a házban vele... mellette... mintha a lehetét is érezné... mintha megérintené... és ő nem képes a számot tárcsázni. Az álmodó ekkor azonnal felébred, zihálva lélegzik, szíve őrülten dobol.

Erőtlen fizikai velejárói is vannak a sötét alak álombeli megjelenésének. Az álmodó a félelemtől sok esetben izzad, zihálva lélegzik, szíve hevesen ver, néha sír és sóhajtozik. Azt mondhatnánk, hogy az álomgyártó felhagy végre azzal, hogy burkolt üzeneteket küldjön az álmodó felé és most olyan képeket közvetít, amelyek megrázzák az álmodó idegrendszerét és ezáltal hívják fel a figyelmét a dolog sürgős voltára.

Ezekben a „sötét alakos” álmokban az ellenfél (vagy ellenfelek), a nők szavait idézve, általában „terroristák, nemi erőszakot elkövetők, gazemberek, a koncentrációs táborok náci őrei, fosztogatók, gyilkosok, bűnözők, besurranók, rossz emberek, tolvajok”. Az ilyen álmokat több szinten lehet értelmezni attól függően, hogy milyenek az álmodó életkörülményei és belső drámái.

Egy ilyen álom például gyakran megbízhatóan jelzi azt, hogy egy nő tudata, például egy nagyon fiatal nő esetében, éppen most kezd ráébredni arra, hogy pszichéjében ragadozó van jelen. Más esetekben az álom az előfutár; a nő éppen most fedezte fel vagy kezdi felfedezni és felszabadítani pszichéjének egy elfelejtett és fogva tartott funkcióját. Ismét más körülmények között, az álom az álmodó személyes életén kívüli kultúrában levő, egyre elviselhetetlenebb helyzetről szól, melyben neki vagy harcolnia vagy menekülnie kellene.

Kezdjük az ebben a motívumban rejlő azon szubjektív mozzanatok értelmezésével, amelyek az álmodó személyes és belső életére vonatkoznak. A sötét alakról szóló álom azt mondja el az álmodónak, hogy milyen nehéz helyzettel kell szembenéznie. Az ellene irányuló kegyetlenséget az álomban megjelenő gazember személyesíti meg. Ha a nő, Kékszakáll feleségéhez hasonlóan, tudatosan fel tudja használni az adott helyzetre vonatkozó „kulcs”-kérdést és őszintén válaszolni is tud rá, akkor megszabadulhat. Ebben az esetben a psziché útonállóí, meglapulói és ragadozói

sokkal kevésbé tudják öt sarokba szorítani. Visszahullanak a tudattalan egy távoli rétegébe. Ott lelkiismerete szerint kezelheti őket, s nem kell krízist átélnie.

A sötét alak akkor jelenik meg a nők álmaiban, amikor egy kezdet – a tudás, a viselkedés egyik szintjéről a tudás és cselekvés egy másik, érettebb, energikusabb szintjére való pszichikai átállás – küszöbön áll. Ez az álom éppúgy előfordulhat egy beavatandó esetében, mint azokéban, akik már számos beavatási szertartást átéltek, mert mindig van új és újabb kezdet. Nem számít, hogy egy nő hány éves, hogy hány év telt már el életéből, még sok új kor, stádium és „első alkalom” vár rá. Erről szól a beavatás: olyan kaput nyit, amelyen át az ember, a felkészülés után, a tudás és a létezés új módjába jut.

Az álmok olyan kapuk, bejáratok, előkészületek és praktikák, amelyek a nő tudatában a következő lépéshez, az individuációs folyamat következő napjához vezetnek. Egy nő tehát akkor is álmodhat a ragadozóról, amikor pszichikai körülményei túlságosan nyugalmasak és derűsek. Azt mondhatjuk, hogy ez azért történik így, hogy vihart kavargjon a pszichében, hogy valami energikus munkára késztesse. Egy ilyen álom azonban azt is megerősíti, hogy változásra van szükség a nő életében, hogy az álmodón egy nehéz választás miatt üresség vagy közöny lett úrrá, hogy vonakodik megtenni a következő lépést, bejárni az előtte álló utat, hogy nem kívánja saját erejét a ragadozótól visszaszerezni, nem szokta meg azt, hogy teljesen, minden képességével létezzék, cselekedjék és küzdjön.

Ezenfelül a sötét alakról szóló álmok egyben figyelemfelhívóak, azt jelzik, hogy vegyük észre, mi siklott ki radikálisan a külső világban, személyes életünkben vagy kollektív kultúránkban. A klasszikus pszichológia-elmélet rendszerint leválasztja az emberi pszichét arról a kapcsolatról, amely az embert környezetéhez fűzi, elkülöníti a rossz közérzet és nyugtalanság kulturális okaitól, a belső és külső emberi életet alakító politikától és politizálástól – figyelmen kívül hagyja mindezeket, mintha a külső világ nem volna épp olyan szürreális, épp olyan szimbólumteli, az ember lelki életét éppúgy befolyásoló és kényszerítő erő, mint a belső morálás.

Amikor a külső világ betör az egyes ember vagy sok ember alapvető lelki életébe, a sötét alakok seregestől jelennek meg az álmokban. Döbbenetes élmény volt számomra, amikor olyan asszonyok mondták el álmaikat, akiket a külső kultúra kisiklása érintett, mint például akik Idaho állam York City nevű városának mérgező kohója mellett élnek, vagy amikor olyan rendkívül tudatos nők álmait hallottam, akik aktívan részt vesznek különböző társadalmi mozgalmakban, a környezetvédelemben, mint például *Las guerrillas compañeras*, a közép-amerikai Quebrada harcos nővérei, az egyesült

államokbeli *Cofradías des Santuarios* nőtagjai, és *Latino County* polgárjogi harcosai.⁸ Mindannyian gyakran álmodnak sötét alakokról.

Általában, a naiv és mindezekről nem tudatosan gondolkodó álmódók mintha ezt a figyelmeztetést hallanák: „Fő! Figyelj, mert veszélyben vagy!” Azokra a nőkre pedig, akik meglehetősen tudatosak és társadalmi mozgalmakban vesznek részt, álmaik sötét alakja szinte pezsdítően hat, arra emlékezteti őket, ami ellen harcolnak, s ezáltal bátorítást kapnak arra, hogy maradjanak erősek, éberek és folytassák azt, amit elkezdtek.

Amikor tehát egy nő a természeti ragadozóról álmodik, az nem mindig, vagy nem kizárólag belső élete üzenetét hozza. Ez néha a nőket körülvevő kultúra fenyegető aspektusainak üzenete, jelenjenek meg azok akár hivatalluk szűk, ám brutális légkörében, akár családjukban, közvetlen lakóhelyükön, vagy akár szélesebb vallási vagy nemzeti kultúrájukban. Láthatjuk, hogy minden egyes csoportnak vagy kultúrának megvan a maga természeti pszichikus ragadozója, s a történelem azt is megmutatja nekünk, hogy vannak olyan kulturális korszakok, melyekben a ragadozót abszolút hatalommal ruházzák fel egészen addig, amíg a másképp gondolkodók áradata el nem söpri őt.

Míg a pszichológia az emberi szorongás okainak családi eredetét hangsúlyozza, azt is látnunk kell, hogy a kulturális összetevő épp ilyen súllyal esik latba, mert a kultúra a családok családja. Ha ez a nagy család különböző betegségeiben szenved, akkor az egyes kisebb családoknak is ugyanazokkal a betegségekkel kell felvenniük a harcot. Egy mondás szerint *cultura cura*: a kultúra gyógyít. Ha ez így van, akkor a családok megtanulhatják a gyógyítás módját, kevesebbet küzdenek, sok mindent helyrehoznak, sokkal kevesebb sebet ejtenek, sokkal több kedvességet és szeretetet nyújtanak. Abban a kultúrában, ahol a ragadozó az úr, a megszületésre váró új élet és az elmúlásra rendeltetett régi élet képtelen mozdulni, az emberek lelki élete pedig a lelki éhség és a félelem következtében megdermed.

Senki sem tudhatja biztosan, hogy ez a beható, amely a nők álmaiban a leggyakrabban erőszakos férfi alakját ölti, miért az ösztönös lélekre és különösen annak ősi, tudással bíró erejére támad. Azt mondjuk, ez a dolog természete. Mégis azt látjuk, hogy ha egy nőt körülvevő kultúra erősíti, táplálja és védelmezi a mély ösztönös lélekkel teli természet ellen irányuló romboló magatartásokat, akkor megerősödik ez a destruktív folyamat. Ezáltal maga a kultúra idézi azt elő, hogy éppen ezek a destruktív értékek – melyekbe a ragadozó mohón kapaszkodik – a kultúra minden tagjának pszichéjében teret nyernek. Éppígy, amikor egy társadalom arra buzdítja tagjait, hogy ne bízzanak mély, ösztönös életükben, meneküljenek előle, akkor megerősödik és felgyorsul pszichénk önmagunk ellen irányuló ragadozó eleme.

Ha azonban, akár egy elnyomó kultúrában is, néhány nőben tovább él, burjánzik és ragyog a Természeti Asszony, akkor mindig felvetődnek a „kulcs”-kérdések, és nem csupán azok, amelyek önmagukba engednek bepillantást, hanem azok is, amelyek kultúránkra vonatkoznak. „Mi áll azok mögött a tilalmak mögött, amelyeket a külső világban látok? Az egyes ember, a kultúra, a föld, az emberi természet mely jósága és hasznossága pusztult el vagy haldoklik leterítve?” A nő, ha megvizsgálja ezeket a problémákat, képességei és tehetsége mértékében cselekedni tud. A zabolátlan szellem nagy hatást ér el azáltal, hogy karjaiba veszi a világot és lélekteli, lélekerősítő módon bánik vele.

Emiatt kell a nők zabolátlan ősi természetét megőrizni – sőt, bizonyos esetekben rendkívüli éberséggel őrködni felette, nehogy egy óvatlan pillanatban elrabolják és megfojtsák. Táplálni, óvni, növelni kell ezt az ösztönös természetet, mert még a legszigorúbb kulturális, családi vagy pszichikai korlátozások mellett is, sokkal kevésbé bénulnak meg azok a nők, akik megőrzik kapcsolatukat a mély és vad ösztönös természettel. Noha sérülhet egy nő, ha fogságba ejtik és/vagy, fortélyos módon, naiv és engedelmes magatartásra kényszerítik, még ebben az esetben is marad annyi energiája, hogy rabtartója fölé kerekedjék, hogy egérutat nyerjen, felülmúlja és végül darabokra tépje, hogy saját épülésére újra összeilleszse.

Van egy másik sajátos helyzet, amelyben a nők nagy valószínűséggel a sötét alakról álmodnak; s ez pedig az, amikor belső teremtményünk csak füstöl és pislákol magában, amikor már csak kevés tűzrevaló maradt a sarokban, amikor egyre több a hamu, a tűz fölött álló fazék pedig üresen áll. Ezek a tünetek akkor is jelentkezhetnek, amikor jól ismerjük mesterségünk csínját-bínját, és akkor is, amikor először látunk hozzá, hogy tehetségünket a külvilágnak megmutassuk. Akkor jelentkeznek, amikor ragadozó hatol a pszichébe, minek következtében minden okunk megvan arra, hogy bármit cselekedjünk, kivéve, hogy továbbra is ott ülünk, állunk, folytassuk utunkat, miközben megsemmisül mindaz, ami számunkra értékes.

Ilyen esetekben a sötét alakról szóló álom még akkor sem vészjósló, ha szívdobogtató félelemmel jár. Ez egy nagyon pozitív, fontos és jól időzített álom, amely felnyitja szemünket pszichénk destruktív mozgására, arra, ami meg akar fosztani tőlünk, el akarja venni életerőnket, ki akarja rabolni teremtésre adatott földünket, időnket, területünket.

A teremtmény élet sok esetben lelassul vagy megállásra kényszerül, mert pszichénkben ez az elem valami nagyon rossz véleményt sugall önmagunkról, és mi ott vergődünk lábainál, ahelyett, hogy lesújtánánk rá és megszabadulnánk tőle. A helyzetet a legtöbb esetben úgy kezelhetjük eredményesen, hogy sokkal komolyabban vesszük önmagunkat, gondolatainkat, művészetünket, mint korábban. A nemzedékeken át húzódó anyai le-

származásból eredő segítség akadozása miatt tulajdon teremtmő életünk megbecsülése – a zabolátlan lelkünkéből eredő szép és finom gondolatok és művek megbecsülése – nagyon fontossá válik számunkra.

Rendelőmben szemtanúja lehettem annak, hogy hogyan dobja a díványra egy-egy költő a műveit, mintha azok értéktelen holmik, s nem drága kincsek lennének. Láttam művészeket, akik úgy hozták műveiket a beszélgetésre, hogy a szobába lépve az ajtófélfához ütötték őket. Láttam a harag zöld fényét fellobbanni nők szemében amiatt, mert mások alkotni tudnak, ők maguk pedig, valami oknál fogva, erre képtelenek.

Hallottam már minden mentséget, amit egy nő kitalálhat: Tehetségtelen vagyok. Nem vagyok fontos. Műveletlen vagyok. Nincsenek ötleteim. Nem tudom, hogyan csináljam. Nem tudom, mit csináljak. Nem tudom, mikor tegyem. S mind közül a legborzalmasabb: Nincs időm. A legszívesebben addig ráznám őket, amíg meg nem bánják szavaikat, s meg nem ígérik, hogy sosem állítanak többé valótlan. De nincs arra szükség, hogy én rázzam fel őket, elvégzi ezt álmaik sötét alakja, s ha nem ő, akkor egy másik álombeli alak.

A sötét alakról szóló álom ijesztő, az ijesztő álmok pedig általában a kreativitást szolgálják; azt mutatják meg a művészek számára, mi történik, ha hagyják, hogy tehetséges roncsokká zsugorodjanak. A sötét alakról szóló álom általában eléggé ráijeszt egy nőre ahhoz, hogy újra kreatívvá váljék. Olyan munkát mindenesetre létrehoz, amely fénnel árasztja el álmai sötét alakját.

E sötét alak fenyegetése mindannyiunk számára intő jel – ha nem vigyázol kincseidre, megfosztanak tőlük. Ezért tehát, ha egy nő sorozatosan ilyen álmot lát, az azt jelenti, hogy hatalmas kapu tárul fel a kezdetet biztosító földre, ahol tehetségének újraértelmezése megtörténhet. Bármilyen gátolta is gyarapodását, bármilyen fosztogatta, az most felismerhetővé, megfoghatóvá válik és kezelni lehet.

Amikor egy nő ki akarja fürkészni tulajdon pszichéje ragadozóját, s ha hajlandó jelenlétét elismerni és harcba bocsátkozni vele, akkor ez a ragadozó a psziché egy sokkal elszigeteltebb és félreesőbb zugába húzódik vissza. Ha azonban nem vesz róla tudomást, az egyre gyűlölködőbbé és féltékenyebbé válik, s minden vágya az lesz, hogy a nőt örökre elhallgattassa.

Köznapi nyelven szólva, nagyon fontos, hogy egy nő Kékszakállról és a sötét alakról szóló álmot lásson ahhoz, hogy életét a lehető legtöbb negatívítástól megtisztítsa. Néha bizonyos kapcsolatok korlátozása vagy megszüntetése válik szükségessé, mert ha egy nőt a külső életében olyan személyek vesznek körül, akik szemben állnak vagy nem törődnek mély életével, ez a belső ragadozót táplálja, aki egyre inkább megerősödik és egyre agresszívebbé válik pszichéjében.

A nők sok esetben igen határozatlanok a betolakodóval szembeni agresszivitást illetően, mert úgy gondolják, hogy „rossz, ha így teszek, rossz, ha nem”. Ha a nő nem talál kiutat, a sötét alak rabtartóvá válik, a nő pedig rabszolgává. Ha nem szabadul meg tőle, a sötét alak könyörtelenül űzi, mintha birtokolná. A nők attól félnek, hogy hajtóvadászatot indít ellenük, hogy uralma alá hajtsa őket, s ez a félelem tükröződik álmvilágukban.

Ezért nagyon gyakran megesik, hogy a ragadozó fenyegetésének hatására a nők elpusztítják kreatív, lélekteli, zabolátlan természetüket. Ezért hevernek női csontvázak és tetemek Kékszakáll pincéjében. Tudomást szereztek ugyan a csapdáról, de akkor már késő volt. A tudatosodás a ládából, a szenvedésből kivezető út. Ezen az ösvényen kerülhetünk egyre távolabb a sötét alaktól. És a nőknek joga van ezért foggal-körömmel harcolni.

Kékszakáll meséjében azt látjuk, hogy hogyan ébred fel, menekül meg és válik bölcsébbé a ragadozó bűvöletébe esett nő. A mese ama négy, árnyék-szerű, a személyiségbe alattomosan behatoló elem átalakításáról szól, amelyek ellen különösen harcolni kell: ne láss, ne nézz a dolgok mélyére, ne beszélj, ne cselekedj. A ragadozó elűzéséhez mindezek ellenkezőjét kell tennünk. Fel kell nyitnunk és ki kell fürkésznünk a dolgok belsejét. Beléjük kell pillantanunk és el kell bírnunk azt, amit látunk. Tisztán meg kell fogalmaznunk igazságunkat. Bölcsen meg kell tennünk azt, amire a látottak alapján szükség van.

Ha elég erős egy nő ösztönös természete, intuíciója segítségével szagáról, alakjáról és hangjáról felismeri a belső ragadozót... felkészül megjelenésére, hallja, hogy közelít, és lépéseket tesz elűzésére. Az ösztöneiben sérült asszonyra meglepetésszerűen támad a ragadozó, mert a nő figyelme, tudása és érzékelése meggyengült – főleg azok miatt az alattomban behatoló elemek miatt, amelyek azt tanácsolják neki, hogy kedves és illedelmes legyen és, különösen, hogy ne figyeljen arra, amikor kihasználják.

Első pillantásra nehéz felfedezni a különbséget a be nem avatott, fiatal, tehát még naiv, és az ösztöneikben sérült asszonyok között. Egyikük sem tud még sokat a sötét ragadozóról, s ezért még mindegyikük hiszékeny. Szerencsére azonban, amikor egy nő pszichéjében megmozdul a ragadozó elem, az álmokban félreérthetetlen nyomokat hagy maga után. Ezek vezetnek felfedezéséhez, elfogásához és ártalmatlanná tételéhez.

A naiv és az ösztöneiben sérült nő gyógyítása hasonlóképpen történik: Figyelj intuíciodra, belső hangodra; kérdezz; légy kíváncsi; azt lásd, amit látsz; azt halld, amit hallasz; aztán aszerint cselekedj, amit igaznak gondolsz. Ezeket az intuitív erőket születéskor kapja a lélek. Az évek során hamu és üledék rakódhat rájuk. Ez még nem a világ vége, mert meg lehet őket tisztítani. Némi beavatkozással, csiszolással és gyakorlattal lényeglátó erőink újra eredeti állapotukba kerülnek.

Amikor ezeket az erőket pszichénk sötétjéből visszaszerezzük, nem válnak többé belső és külső környezetünk egyszerű áldozataivá. Nem számít, milyen öltözködést és viselkedést ír elő egy nő számára kultúrája, személyisége, pszichéje vagy más egyéb, nem számít, hogy üres fecsegésre akarják kényszeríteni akár tíz bóbiskoló gardedám mellett, nem számít, hogyan próbálják lelki életét elnyomni, az a tény már megmásíthatatlan, hogy a nő az, ami, ezt pedig ősi zabolátlan tudattalanja diktálja, és ez így jó.

Semmiképpen sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy amikor sötét alakról szóló álmaink vannak, akkor mindig van olyan higgadt erő, amely segítségünkre siet. Amikor zabolátlan energiáinkat mozgósítjuk a ragadozó ellensúlyozására, vajon ki tűnik fel azonnal? A Természeti Asszony igyekszik felénk azokon a kerítéseken, falakon, gátakon át, amelyeket a ragadozó állított útjába. A Természeti Asszony nem ikon, amit vallásos festményként a falra kellene akasztanunk. Élő teremtmény ő, aki bármikor, bármilyen körülmények között eljut hozzánk. A ragadozó és ő régóta ismerik már egymást. A Természeti Asszony álmokon, meséken, történeteken, a nők egész életén át a ragadozó nyomában jár. Ahol a ragadozó megjelenik, feltűnik a Természeti Asszony is, hogy ellensúlyozza a pusztítást.

Megtanítja a nőket arra, hogy mikor nem kell „kedvesnek” lenni, hogy megvédhessék lelkük életét. A zabolátlan természet jól tudja, hogy ha valaki ilyenkor „aranyos”, azt a ragadozó csak megmosolyogja. Amikor a lélek életét fenyegetés éri, nem csupán elfogadható, de kötelező is a határvonal meghúzása és tiszteletben tartása. Ha ezt egy nő elvégzi, akkor életébe nem avatkoznak már be sokáig, mert azonnal felimeri a rosszat és viasztorítja a ragadozót oda, ahová való. A nő többé nem célpont. És ez az a gyógyír, ami végül elállítja a kulcs vérzését.

A TÉNYEK KISZIMATOLÁSA: AZ INTUÍCIÓ VISSZASZERZÉSE A BEAVATÁS SORÁN

Bábu a zsebben: A bölcs Vaszilisz

Az intuíció a női psziché kincse. Jövőbelátó eszköz, olyan, mint a kristálygömb, amelyen át rejtélyes belső látásunkkal nézhetünk. Olyan, mint a bölcs öreg asszony, aki mindig velünk van, aki megmondja, *pontosan miről is van szó, hogy jobbra vagy balra menjünk-e*. A Tudó, a vén *La Que Sabé*, a Természeti Asszony ölt alakot benne.

Az odaadó mesemondók mindig valami domb alatt járnak térdig a történetek porában, évszázadok üledékét takarítják el, a kultúra és a hódítások nyomán lerakódott rétegek mélyére ásnak, számba véve a mesék és történetek minden apró díszét és freskódarabját. Van olyan mese, amelyből csak por maradt, van, amelyikből részletek és darabkák hiányoznak vagy halványultak el, a forma néha sértetlen, csak a színezés kopott le. Az ásatások azonban még így is azzal a reménnyel kecsegtetnek, hogy sértetlenül és egészben találunk rá a történet testére. A következő mese pontosan egy ilyen felbecsülhetetlen kincs.

A Vasziliszról¹ szóló régi orosz mese egy női beavatás-történet, amelyből alig hiányzik néhány csont. Annak felfedezéséről szól, hogy a legtöbb dolog nem az, aminek látszik. Mi, nők, intuíciónkat és ösztöneinket használjuk a dolgok kiszimatolására. Minden érzékünket mozgósítjuk, hogy a dolgokból az igazságot kipréljük, hogy a gondolatokból táplálékot vonjunk ki, hogy meglássuk, amit látni kell, hogy megtudjuk, amit tudni kell azért, hogy tovább őrizhessük az alkotó tüzet, s hogy közvetlen tudást szerezzünk az Élet/Halál/Élet különböző természetű ciklusairól – erre képes a beavatott asszony.

Vaszilisz történetét Oroszországban, Romániában, Jugoszláviában, Lengyelországban és a balti országokban mesélik. Néhol *A bábu*, néhol *A bölcs Vaszilisz* a mese címe. Archetipális gyökerei messzire nyúlnak, legalább az ősi ló-istennő kultuszáig, ami régibb, mint a klasszikus görög kultúra. A mese ősrégi pszichikus térképül szolgál a vad női istenség alvilági birodal-

mába belépők számára. Arról szól, hogy hogyan tölti el az emberasszonyt a Természeti Asszony eredeti ösztönhatalma, intuíciója.

Ezt a mesét is Kati nénitől hallottam. A legrégibb, ismert fordulattal kezdődik, „Egyszer volt, hol nem volt...”² Ez a paradox megfogalmazás arra figyelmezteti a hallgató lelkét, hogy a történet a világok közötti világban játszódik, ott, ahol semmi sem az, aminek első pillantásra látszik. Kezdjünk hát bele.

Vaszipisza

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fiatal anya, aki halálos ágyán feküdt. Arca olyan sápadt volt, mint a templom sekrestyéjének fehér viaszrózsái. Kislánya és férje az öreg ágy szélén ültek, s imádkoztak, hogy Isten segítse őt a másvilágon.

A haldokló anya Vaszipiszát szólította, aki piros csizmácskájában és fehér kötényében anyja mellé térdelt.

– Fogd ezt a bábút kicsim, – suttozta anyja, s előhúzott a takaró alól egy apró bábút, amely Vaszipiszához hasonlóan piros csizmát, fehér kötényt, fekete szoknyát, és gyönyörű, színes, hímzett mellénykét viselt.

– Halljad utolsó szavaimat, kicsim, – mondta az anya. – Ha valaha eltévednél vagy segítségre szorulnál, ezt a bábút kérdezd meg, mit tegyél. Segít majd neked. Tartsd mindig magadnál. Ne szólj róla senkinek. Adj ennie, ha éhes. Ezt ígéri anyád. Áldásom rád drága gyermekem.

Azzal az asszony lehelete benn szorult testében, ahol egyesült lelkével, ajkai között elszállt, s az anya meghalt.

A gyermek és az apa hosszú ideig gyászolták. De ahogyan a háború szaggatta föld is kizivirul egyszer, az apa élete is kizöldellt újra, s feleségül vett egy özvegyasszonyt, akinek két lánya volt. Bár a mostohaanya és lányai udvariasak voltak, s mindig mosolyogtak, a mosolyuk mögött valami gonoszság bujkált, amit Vaszipisza apja nem vett észre.

Amikor a három nő egyedül volt Vaszipiszával, gyötörték, kínozták, parancsokat osztogattak, fát vágattak, nehéz munkát végeztettek vele, s szép bőre hamarosan tönkrement. Gyűlölték, mert valami nem evilági bájoság lengte körül. És gyönyörű volt. Mellecskéi vidáman szökdécseltek, míg az övéik élettelenül lapultak. Vaszipisza segítőkész volt és sosem panaszkodott, miközben a mostoha és lányai egymás között is úgy civakodtak, mint patkányok a hulladékon.

Egy nap aztán a mostoha és lányai nem bírták tovább.

– Tegyük úgy... mintha... kialudna a tűz. Aztán küldjük el Vaszipiszát Baba Jagához, a vén boszorkányhoz, hogy hozzon a kemencénkbe tüzet. És ha odaér, a vén Baba Jaga biztosan megöli és megeszti.

Tapsikoltak örömeikben és úgy vinnyogtak, mint a sötétség állatai.

Aznap este, amikor Vasziliszka megjött a rőzsegyűjtésből, az egész ház sötétségbe borult. Nagyon aggódott és így szólt mostohaanyjához:

– Mi történt, mivel fogunk most főzni? Mivel világítjuk be a házat?

Mostohaanyja ráförmedt:

– Te ostoba lány! Látnod, hogy nincs tüzünk. Én nem mehetek az erdőbe, mert már öreg vagyok. A lányaim sem mehetnek, mert ők meg félnek. Te vagy az egyetlen, akinek ki kell menni az erdőbe. Eredj, keresd meg Baba Jagát, hozz parazsat, hogy újra legyen tüzünk.

Vasziliszka ártatlanul válaszolt:

– Igen, megyek már.

S elindult. Az erdőben egyre sűrűbb lett a sötétség, s léptei alatt ropogtak a gallyak. Vasziliszka nagyon félt. Benyúlt köténye mély zsebébe, s megérintette a bábút, amelyet haldokló anyjától kapott.

– Már az érintésétől is jobban érzem magam.

Minden elágazó ősvénynél megérintette a bábút és azt kérdezte:

– Balra menjek vagy jobbra?

A bábú pedig jelzett, „Igen” vagy „Nem”, „Erre” vagy „Arra”. Vasziliszka megetette a bábút otthonról hozott kenyérével, s arrafele ment, amit érzése szerint a bábú jelzett.

Egyszerre csak egy fehér öltözékű férfi nyargalt el mellette fehér lovon, és kivilágosodott. Messzebb egy vörösruhás férfi léptetett vörös lovon, s felkelt a nap. Vasziliszka rendületlenül ment tovább, s amint Baba Jaga kunyhójához érkezett, egy fekete lovas vágatott el mellette fekete lovon, s egyenesen Baba Jaga tanyájára tartott. Hirtelen leszállt az est. A kunyhó körül csontokból volt a kerítés és minden csonton egy-egy koponya. A koponyákban belső tűz izzott, s a sötét erdő tisztását kísérteties fény világította be.

Baba Jaga félelmetes teremtmény volt. Nem hintóban, nem is szekéren utazott, hanem egy mozsár alakú bográcsban, ami egymagában repült. Baba Jaga mozsártörővel hajtotta, s amerre csak járt, régóta halott emberek hajából készült seprűvel seperte el nyomát.

A bogrács átszűrte a levegőt, s Baba Jaga mögött zsíros haja lobogott. Hosszú álla felfelé kunkorodott, hosszú orra lefelé lógott, s középen összeérték. Apró fehér kecskeszakálla volt, bőrén bibircsókok a varangyosbékák érintésétől. Barna foltos körmei vastagok és cserepesek voltak, s olyan hosszúak, hogy nem tudta a kezét ökölbe szorítani.

De kunyhója még ennél is különösebb volt. Hatalmas, pikkelyes csirkelábakon állt, vagy járkált és néha szédült körforgásba kezdett. Az ajtókon és az ablak fatábláin emberi ujjakból volt a retesz, a bejáratot pedig egy állkapocs zárta, amin éles fogak sorakoztak.

Vasziliszka a bábút kérdezte:

– Ezt a házat keressük?

A bábú pedig, a maga módján, így válaszolt:

– Igen, ez az, amit keresel.

Mielőtt azonban tovább ment volna, Baba Jaga leereszkedett Vasziliszka elé bográcsában, és rákiáltott:

– Hát te mit akarsz?

A lány remegni kezdett.

– Tűzért jöttem, öreganyám. Hideg a házam... meghal a családom... tüzet kell nekik vinnem.

– Ó, igen, ismerlek téged is meg a családodat is, – recsegte Baba Jaga. – No, te haszontalan gyermek... hagyta, hogy kialudjon a tűz, mi? Nagyon rosszul tetted. Meg aztán, ugyan mért adnék én neked tüzet?

Vasziliszka gyorsan megérintette a bábút és azt mondta:

– Azért, mert kérlek,

Baba Jaga megenyhült.

– Szerencséd van. Ez a helyes válasz.

Vasziliszka örült, hogy szerencséje van és jó választ adott.

– Addig persze nem adok tüzet, – folytatta Baba Jaga fenyegető hangon, – amíg meg nem dolgozol érte. Ha elvégzed a munkát, kapsz tüzet. Ha nem...

És Vasziliszka látta, hogy Baba Jaga szeme izzó parázssá változott.

– Ha nem, gyermekem, akkor meghalsz.

Azzal Baba Jaga nagy dörrel-dúrral bement házába, lefeküdt az ágyra és megparancsolta Vasziliszának, hogy vigye oda neki az ételt, ami a kemencében főtt. Volt ott elég étel tíz embernek is, de a boszorkány egyedül evett meg mindent, Vasziliszának csak egy kanálka levest, meg egy morzsányi ételt hagyott.

– Mosd ki a ruháimat, seperd fel a házat és az udvart, főzz ételt, válogasd szét a tiszta búzát az üszköstől és ügyelj, hogy minden rendben legyen. Hamarosan visszajövök megnézem, mit művelsz. Ha mindezt nem végzed el, te leszel a lakomám.

Azzal Baba Jaga elnyargalt bográcsában, orra, mint a szélzsák, haja, mint a vitorla. Megint este lett.

Amint a boszorkány elment, Vasziliszka a bábujához fordult.

– Most mit tegyek? El tudom én mindezt végezni, mire visszajön?

A bábú megnyugtatta, hogy így lesz, csak egyen egy keveset és térjen nyugovóra.

Reggelre a bábú elvégzett mindent, csak a főzés maradt. Este megjött a boszorkány és látta, hogy minden rendben van. Egyrészt elégedett volt, másrészt fortlyogott, hogy nem talál hibát, és így vicsgorgott:

– Nagyon szerencsés lány vagy.

Azzal hűsleges szolgálát hívta, hogy örösjék meg a búzát, s megjelent három pár kéz a levegőben, s munkához láttak. Úgy szállt a pelyva, mintha arany hó hullott volna. Amikor ez kész volt, Baba Jaga leült vacsorázni. Órákon át lakmározott, aztán megparancsolta Vasziliszának, hogy másnap ismét takarítsa ki a házat, söpörje fel az udvart, mossa ki a ruhákat.

A boszorkány egy földkupacra mutatott az udvaron.

– Abban a földhalomban sok-sok mákszem van, sok millió mákszem. Reggelre válogasd ki a mákszemeket a földből egy külön kupacba. Megértetted?

Vaszipisza majdnem elájult.

– Jaj Istenem, hát hogyan tudnám én azt megcsinálni? Benyúlt a zsebébe, ahonnan a bábu így suttogott:

– Ne félj, gondom lesz rá.

Baba Jaga nagy horkolással álomba merült, Vaszipisza pedig elkezdte... kiválogatni... a mákszemeket... a földből. Egy idő után a bábu így szólt:

– Aludj most egy kicsit. Minden rendben lesz.

A bábu megint elvégezte a feladatot, s amikor a vén boszorkány megérkezett, minden készen volt. Baba Jaga gúnyosan sziszegte:

– Jól van. Szerencséd, hogy most is megcsináltad, amit parancsoltam.

Megint hírséges szolgálait hívta, hogy présejeseinek olajat a mákszemekből, s a három pár kéz ezt is elvégezte.

Miközben Baba Jaga a zsírt törölgette szájáról a vacsora végeztével, Vaszipisza mellé állt.

– No mi van, mit bámulsz? – mordult rá a boszorka.

– Kérdezhetnék valamit, öreganyám? – kérdezte Vaszipisza.

– Kérdezz, – mondta a boszorkány, – de ne felejtse el, hogy aki kíváncsi, hamar megöregszik.

Vaszipisza a fehér lovon nyargaló fehér férfiről kérdezett.

– Aha, – mondta kedvtelve a boszorkány, – az az első, az az én Nappalom.

– És a vörös lovas a vörös lovon?

– Ah, az az én Kelő Napom.

– És a fekete férfi a fekete lovon?

– Á, igen, az az én harmadik gyermekem, az én Éjszakám.

– Értem, – mondta Vaszipisza.

– No gyermekem! Nem akarsz még kérdezni? – hízelgett a boszorkány.

Vaszipisza már azon volt, hogy a megjelenő és eltűnő három kézpárról kérdez, amikor a bábu ugrálni kezdett zsebében, így hát csak annyit mondott:

– Nem, öreganyám. Ahogy mondtad, aki kíváncsi, hamar megöregszik.

– Á – mondta a boszorkány fejét felemelve, mint egy madár – bölcsőbb vagy a korodnál, leányom. És hogy lettél ilyen okos?

– Anyám áldása kísér, – mosolygott Vaszipisza.

– Áldás?! – rikácsolta Baba Jaga. – Áldás?! Ebben a házban semmiféle áldásra nincs szükség. Eredj innen lányom. – Azzal kilökte Vaszipiszát az udvarra.

– Tudod mit? – mondta a boszorkány, azzal levett egy parázsló szemű koponyát a kerítésről és egy botra szúrta.

– Nesze, fogd. Vidd csak ezt haza. Ez a te tüzed, amiért jöttél. Egy szót se szólj. Eredj!

Vaszipisza már-már megköszönte az ajándékot, amikor a kis bábu ugrálni kezdett

zsebe mélyén, s Vaszilisza rájött, hogy szó nélkül el kell vennie a tüzet, s indulni. Rohant hazafelé azokon az ösvényeken és csapásokon, amelyeket a bábu mutatott neki. Éjszaka volt, Vaszilisza az erdőn át szaladt a botra tűzött koponyával, aminek szemeiből, füléből, orrából, izzott a tüzes fény. Egyszerre csak rettenetesen megrémült a kísérteties fénytől, s el akarta hajítani a koponyát, ám az megszólalt, s arra biztatta, hogy nyugodjon csak meg, s menjen haza mostohaanyjához és mostohanővéreihez.

Amint a ház felé közeledett, mostohaanyja és mostohanővérei kinéztek az ablakon, s azt látták, hogy furcsa fény táncol a fák között. Egyre közelebb jön. El sem tudták képzelni, mi lehet az. Vasziliszát már rég halottnak hitték, s azt gondolták, hogy csontjait állatok furcolták szanaszét, s nekik többé nem is kell vele gondolniuk.

Vaszilisza egyre közelebb ért a házhoz. Ahogy mostohaanyja és mostohanővérei meglátták, hogy ő közelít, elébe futottak, s elmondták neki, hogy azóta nincs tüzüük, amióta ő elment, s bárhogy próbáltak is tüzet csífolni, az mindig elaludt.

Vaszilisza boldogan lépett a házba, győztesnek érezte magát, mert életben maradt veszélyes útja során, s tüzet is hozott otthonába. A bot végén ülő koponya azonban figyelte a mostoha és a lányai minden mozdulatát, égd szemeit le nem vette róluk, s reggelre a három gonosz teremtésből csak három fekéte salakdarab maradt.

Itt a vége. Hirtelen befejezés, amely kipenderíti a hallgatót a mese világából a valóságba. Sok hasonló befejezéssel találkozunk a tündérmesékben. Mint ha rákiáltanának a hallgatóra, „Hu!”, hogy visszatérítsék a köznapi valóságba.

Vaszilisza története azt meséli el, hogy hogyan száll az intuíció erejének áldása anyáról lányára, nemzedékről nemzedékre. Az intuíció ereje villámgyors belső látásból, belső hallásból, belső érzékelésből és belső tudásból áll össze.

Ezek az intuitív erők, miután rossz hírnevüket költötték, s nem használták őket, bűvópatakként húzódnak nők nemzedékein át. Jung gyakran megjegyezte, hogy a pszichében soha semmi nem vesz el. Bizonyosak lehetünk abban, hogy a pszichében eltűnt dolgok továbbra is ott vannak. Így tehát az ösztönös női intuíció kútja sem vészett el, s bármi temetődött is be, az újra felszínre hozható.

Egy ilyen mese megértéséhez azt kell látnunk, hogy minden komponense egyetlen nő pszichéjét építi fel. A történet minden aspektusa tehát a beavatási szertartásban részt vevő egyetlen pszichéhez tartozik. A beavatás bizonyos feladatok végrehajtásából áll. Ebben a mesében a pszichére kilenc feladat teljesítése vár. Az Ős Öreg Anya ősi módszereinek megtanulása a cél.

A feladatok elvégzésével a női intuíció – ez a tudó lény, aki arra jár, amerre a nő megy, mindent megnéz, ami élete során elébe kerül, s nagy pontossággal mindennek igazságát meglátja – újra felszínre kerül a női

pszichében. Célunk az, hogy szeretetteli és bizalomteli kapcsolatot alakítsunk ki ezzel a lénnel, akit „a tudó asszonynak”, Természeti Asszonynak nevezünk.

A vén, ősi istennő, Baba Jaga rítusában a következő beavatási feladatok vannak a beavatandóra:

Az első feladat – Hagyjuk a túl-jó anyát meghalni

A mese kezdetén az anya haldoklik és nagyon fontos örökséget hagy lányára. A nő életében e stádium pszichikai feladatai a következők: *El kell fogadnia, hogy a mindig vigyázó, fölötte lebegő, óvó pszichikus anya nem lehet az eljövendő ösztönös élet középponti vezéralakja (a túl-jó anya meghal). Vállalnia kell az egyedüllét feladatát, ki kell fejlesztenie a veszélyre, az intrikára, az agyafúrtságra figyelő tudatosságot. Ébernek kell lennie egyedül önmagáért. Hagynia kell meghalni azt, aminek meg kell halnia. A túl-jó anya halálával új nő születik.*

A mesében a beavatás folyamata a drága, jó anya halálával kezdődik. Nem simogatja meg többé Vaszilisza haját. Mindannyian tudjuk saját fiatal éveinkből, hogy elérkezik az idő, amikor a jó lelki anya – aki korábban olyan jól és helyesen szolgált bennünket – túl-jó anyává válik, aki óvó, védő értékei folytán megakadályozza, hogy az új kihívásokra válaszoljunk, s ezáltal mélyebb fejlődésen menjünk át.

Érésünk természetes folyamatában a túl-jó anyának egyre halványabbá kell válnia, lassan elenyésznie, hogy új utakon járva önmagunkról gondoskodjunk. Miközben megőrizzük magunkban gondoskodása melegét, a psziché eme természetes átalakulása következtében magunkra maradunk az egyáltalán nem gondoskodó anyaként viselkedő világban. De várjunk csak. Ez a túl-jó anya nem egészen az, aminek első pillantásra látszik. A takaró alatt van egy kis bábuja, amelyet lányának ad át.

Á, van ez alatt az alak alatt az Ősi Anyából valami. A túl-jó anya azonban nem tudja ezt teljesen megmutatni, mert ő a tejfogak korának anyja, az az áldott teremtes, akire a kisgyermeknek szüksége van ahhoz, hogy megvethesse lábát a szeretet pszichikus világában. Annak ellenére tehát, hogy ez a túl-jó anya nem maradhat meg egy ponton túl a leánygyermek életében, jót tesz gyermekével. Egy bábút hagy rá, ami, mint láttuk, valóban nagy áldás.

Az anyának ez a drámai pszichológiai elhalványulása akkor kezdődik, amikor a lány a korai serdülőkor meleg fészkeből a serdülőkor ismeretlen, dús dzsungelébe lép. Sok lány esetében azonban az új, tisztábban látó belső anya – az intuíció – kialakulási folyamata ekkor még csak félig-meddig zajlott le, s ők később, felnőttkorukban még évekig tétován járnak-kelnek a tö-

kéletes beavatási tapasztalatra várva, miközben úgy birkóznak az étellel, ahogy tudnak.

Ennek a megtorpanásnak számos oka lehet, például az, ha a korai gyermekkor túl sok lelki nehézséget jelentett – nem volt állhatatos „elég-jó” anyja a gyermek életében.³ Az is megállíthatja és befejezetlenül hagyhatja a beavatást, ha nincs a pszichében elegendő feszültség – a túl-jó anyja terebélyes, kiirthatalan gyomnövényhez hasonlóan tovább virul, leveleit óvón lánya fölé terítve, noha a forgatókönyvben az áll, „Balra el, MOST.” Ilyen esetekben a nők nem merészkednek az erdőbe, félnek, s minden erejükkel ellenállnak. Számukra és azon felnőtt nők számára is, akiket riaszt az élet szigora és eltávolodnak mélyen intuitív életüktől és akik gyakran így panaszkodnak, „Fáradt vagyok ahhoz, hogy magammal foglalkozzam”, van egy jó és bölcs gyógy mód. A visszakeresés vagy újra-beavatás helyreállítja a mély intuíciót, tekintet nélkül a nő korára. A mély intuíció tudja, mi jó nekünk, tudja, mire van a következő lépésben szükségünk, s mindezt villámgyorsan meglátja... csak követnünk kell útmutatását.

Vaszilisza beavatása azzal kezdődik, hogy megtanulja, hagyni kell meghalni azt, aminek meg kell halnia. Hagynia kell tehát, hogy meghaljanak pszichéjének azon értékei és beállítódásai, amelyek nem segítik már tovább. Itt különösen azokról a sokáig őrizgetett elvekről van szó, amelyek túl biztonságossá teszik az életet, amelyek túlzottan óvóak, amelyek miatt egy nő kapkodva rohan, ahelyett, hogy kimérten lépkedne.

Az az időszak, amikor a gyermekkor „pozitív anyja” elhalványul – és ezzel együtt eltűnnek magatartásmintái is – mindig a nagy tanulás időszaka. Jóllehet mindig vannak olyan időszakok életünkben, amikor helyesen a védelmező anyja közelében maradunk (például, amikor még ténylegesen gyermekek vagyunk, vagy amikor betegségből, lelki traumából lábadozunk, vagy amikor életünk veszélyben forog, s szükségünk van a nyugodt biztonságra), sőt, nagyszerű történeteket őrizgetünk segítő gondoskodásáról, az az idő is eljön, amikor úgyszólván anyát kell váltanunk.⁴

Ha túl sokáig őrizzük pszichénken belül az óvó anyát, azt vesszük észre, hogy nem engedjük önmagunk közelébe a kihívásokat, s útját álljuk további fejlődésünknek. Semmiképpen sem azt akarom mondani ezzel, hogy az embernek kínzó vagy megalázó helyzetekbe kellene bocsátkoznia, azt azonban határozottan állítom, hogy ki kell tűznie maga elé valami olyasmit az életben, amit el akar érni, s amiért kockázatokat hajlandó vállalni. Ez a folyamat élesíti ki intuitív képességét.

Amikor a farkasanya kölykeit gondozza, sok időt töltenek lusta heveréssel. Mindenki végignyúlik mindenkin egyetlen nagy kölyök-halomban; tudomást sem vesznek a külső világról, a kihívások világáról. Amikor aztán a farkasanya vadászni és önmagukat ellátni tanítja kicsinyeit, nagyon gyak-

ran rájuk viczorog, mancsaival odakap, ha nem figyelnek, félrelöki őket, ha nem azt teszik, amit követel tőlük.

Ezért van az, hogy a további fejlődés érdekében kicseréljük ezt a felettünk lebegő belső anyát, aki olyan jó volt hozzánk, amikor még kicsik voltunk, egy olyan anyára, aki messze, mélyen a pszichikus vadonban lakik, aki kísér bennünket és tanít. Ez egy szerető anya, aki azonban vad és követelő is egyben.

Sokan nem hagyjuk meghalni a túl-jó anyát akkor, amikor eljött az ideje. Noha ez az anya nem engedi legéletteliőbb energiáinkat felszínre hozni, mégis olyan jó vele, olyan kellemes, miért hagyna el minket? Gyakran halunk gondolataink mélyén olyan hangokat, amelyek arra buzdítanak, hogy tartsuk vissza magunkat, maradjunk biztonságban.

Ezek a hangok ilyesmiket mondanak, „Ó, ne mondd ezt” vagy „Azt nem teheted meg,” vagy „Nem leszel többé a gyermekem (barátom, társam), ha ezt megteszed,” vagy „Ott kint veszélyek leselkednek,” vagy „Ki tudja, mi lesz veled, ha elhagyod ezt a jó meleg fészket,” vagy, mind közül a legármányosabb, „Tégy úgy, mintha vállalnád a veszélyt, de titokban maradj velem”.

Ezek mind a pszichében lévő túl-jó anya rémült, elkeseredett hangjai. Erről ő nem tehet, ő ilyen. Mégis, ha túl sokáig maradunk együtt a túl-jó anyával, életünk és megnyilvánulási képességeink árnyékba hullanak, és súlytalanokká válunk ahelyett, hogy erősödnénk.

Ami még rosszabb, mi történik, ha elnyomjuk életerős energiánkat és nem hagyjuk érvényesülni? Egyre csak dagad, dagad, mint a rossz kezekbe került mesebeli kásásfazék, míg végül szétdurran! és minden jó, ami benne volt, a földre ömlik. Rá kell tehát jönnünk, hogy az ösztönös psziché megerősödése érdekében a felettünk lebegő védelmezőnek vissza kell vonulnia. Hogy pontosabban fogalmazzak, végül rá kell jönnünk, hogy kikerültünk abból a kényelmes együttlétből, s nem azért, mert ezt így terveztük, nem is azért, mert már tökéletesen készen állunk – soha senki nem állhat tökéletesen készen –, hanem azért, mert vár ránk valami az erdő szélén, és sorsunk szerint találkozunk kell vele.

Guillaume Apollinaire írta: „Kivittük őket a hegytetőre és mondtuk, hogy repüljenek. De ők maradtak. Repüljete, mondtuk. Ők maradtak. Átlöktük őket a gerincen. És repültek.”

Jellemző módon a nők félnek attól, hogy meghalni engedjék a túl-kényelmes és túl-biztonságos életet. Néha arról van szó, hogy egy nő túl-jó anyja védelmében lubickolt, s ezt kívánná a végtelenségig folytatni. Időnként akarnia kell a szorongás érzését, különben benn marad a fészekben.

Néha a nő fél attól, hogy, akár csak rövid időre is, biztonság vagy bizonyosság nélkül éljen. Több kifogása van, mint kutyán a szőr. Egyszerűen

csak alá kellene merülnie, s várni, biztos tudás nélkül, hogy mi következik. Ez az egyetlen dolog hozhatja vissza intuitív természetét. Van olyan nő, aki annyira ragaszkodik ahhoz, hogy más felnőttek túl-jó anyja legyen, hogy azok mellén csüggnék, s nem akarják őt maguktól elereszteni. Ilyen esetben a nőnek le kell őket löknie magáról, s tovább kell sétálnia.

És mivel a psziché az álmokban kompenzálja, többek között, azokat a dolgokat, amelyeket az ego nem hajlandó vagy nem tud elismerni, a nő álmai egy ilyen küzdelem ideje alatt, a kompenzálás következtében, megtelek üldözésekkel, zsákcuccakkal, nem induló autókkal, befejezetlen terhességekkel és más, az előrehaladásra képtelen életet szimbolizáló képekkel. A nő zsigereiben tudja, hogy holtvágányra vezet, ha túl kedves marad túl sokáig. Az első lépés tehát az, hogy meglazítjuk a psziché mindig kedves, túl-jó anya-archetípusához fűződő kapcsolatunkat. Leválunk a mellbimbóról és megtanulunk vadászni. Egy ősi anya vár arra, hogy taníthasson bennünket. Ezenközben azonban teljesítenünk kell a második feladatot: ragaszkodnunk kell a bábuhoz, amíg meg nem tanuljuk használni.

A második feladat – Az alantas árnyék megvilágítása

A mesének ebben a részében a rossz, gonosz mostoha és lányai⁵ becsörtetnek Vasziliszta világába és megkeserítik életét. E stádium feladatai a következők: *Még inkább el kell szakadni a túlságosan pozitív anyától. Rá kell ébredni, hogy a jóság, a kedvesség, az illedelemesség nem eredményez vidám életet. (Vasziliszta szolgává válik, ez azonban nem segít.) Közvetlen tapasztalatokat kell szerezniünk tulajdon árnyéktermészetünkről, különösen az én önző, féltékeny és kiszípolozó aspektusairól (a mostohaanya és a mostohanővérek). Fel kell ezeket ismerni. A lehető legjobb kapcsolatot kell létrehoznunk önmagunk legrosszabb részeivel. Hagynunk kell, hogy feszültség alakuljon ki a között, amire tanítottak, s a között, amik valójában vagyunk. Azon kell dolgozni, hogy a régi én meghalhasson, s az új, ösztönös én megszülethessen.*

A mostohaanya és a mostohanővérek a psziché fejletlen, ám kihívóan alantas elemeit jelképezik. Ezek az árnyékelemek önmagunk azon aspektusait jelentik, amelyeket az ego nemkívánatosnak vagy haszontalannak tart, s emiatt a sötétbe száműzetnek. Az árnyékanyag lehet nagyon pozitív is, mivel gyakran az ember tehetsége is a sötétbe kerül. De a negatív árnyék anyaga is lehet hasznos, amint azt látni fogjuk, mert amikor kitör és végül nyilvánvalóvá válnak aspektusai és forrásai, ezáltal csak erősebbé és bölcsőbbé válunk.

A beavatásnak ebben a szakaszában a nőt állandóan pszichéje azon kicsinyes követelései zaklatják, amelyek szerint alkalmazkodnia kell bárki kí-

vánságaihoz. Ez az alkalmazkodás olyan megrázó felismerést idéz elő, amire minden nőnek fel kell figyelnie. Vagyis, ha önmagunk akarunk maradni, akkor sokan mások kerülnek bennünket, ám ha mások kívánságaihoz alkalmazkodunk, önmagunktól kerülünk távol. Kínzó ez a feszültség, és nem könnyű elviselni, de a választás nem kétséges.

Vasziliszát megfosztják kiváltságaitól, mert olyan család tagjává válik, amely nem képes őt megérteni és értékeit felismerni. Számukra ő szükségtelen. Gyűlölik és gyalázzák. Idegenként, megbízhatatlanként bánnak vele. A tündérmesékben az idegen vagy a kitaszított szerepét rendszerint olyan személy kapja, akit a legmélyebb kapcsolat fűzi a tudó természethez.

A mostohaanya és a mostohanővérek olyan teremtetésekként értelmezhetők, akiket egy adott nő életét körülvevő kultúra plántál a nő pszichéjébe. A pszichében lévő mostohacsalád nem azonos a lelki családdal, mivel a superegóhoz, a psziché azon aspektusához tartozik, amely mindig az adott társadalom nők iránti – hol egészséges, hol egészségtelen – elvárásai szerint épül fel. Ezeket a kulturális – azaz superego – borítórétegeket és parancsokat nem a lelki-Én pszichéjéből kiadókként élik meg a nők, hanem mint ami kívülről, valami más, nem velünk született forrásból ered. Ezek a kulturális/superego fedőrétegek lehetnek nagyon pozitívak, de nagyon árthatnak is.

Vaszilisz mostohacsaládja olyan pszichén belüli csontkinövés, amely becsípi az élet vitalitásához vezető ideget. A mostohacsalád tagjai a kegyelemből kitaszított boszorkák kórusaként lépnek a színre, s így csúfolódnak: „Nem tudod megtenni. Nem vagy elég jó. Nem vagy elég bátor. Ostoba, bárgyú és sóltan vagy. Nincs időd. Csak egyszerű dolgokra vagy képes. Csak ennyit tehetsz, nem többet. Hagyd abba most, míg teheted.” Vaszilisz nincs még ereje teljes tudatában, hagyja hát ezt a gonosz kunkort élete fonalán. Ahhoz, hogy életét visszanyerhesse, valami másnak, valami életadónak kell történnie.

Ez ránk is érvényes. Láthatjuk a történetben, hogy Vaszilisz meglehetősen erőtlen intuícióval rendelkezik a körülötte lévő dolgokról, s hogy a pszichébeli apja sem ismeri fel az ellenséges környezetet; ez az apa is túl-jó, s nincs intuitív fejlődése. Érdekes megfigyelés, hogy a naiv apával rendelkező lányok esetében sokkal hosszabb ideig tart, míg szemük kinyílik.

A mi élethez vezető idegszálunk is becsípdődik, amikor a bennünk és/vagy körülöttünk lévő mostohacsalád közli, hogy nem lehet velünk kezdeni semmit és figyelmünket folyton hiányosságainkra irányítja, így akadályozva meg azt, hogy a körülöttünk kavargó kegyetlenséget meglássuk – legyen az pszichénken belül vagy akár a külső kultúrában. Ahhoz azonban, hogy belelássunk valamibe vagy átlássunk valamin, intuícióra van szükségünk, s arra az erőre, hogy kibírjuk a látottakat. Talán, Vaszili-

szához hasonlóan, kedvesek próbálunk lenni akkor, amikor eszesnek kellene lennünk. Sokunkat arra nevelnek, hogy a boldogulás érdekében feledkezzünk meg éleslátásunkról. A kedvesség⁶ jutalma azonban a zsarnoki környezetben az lesz, hogy csak még kegyetlenebbül bánnak velünk. Érezheti úgy a nő, hogy elidegenít másokat, ha önmagát adja, de hát épp erre a pszichikai feszültségre van ahhoz szükség, hogy a lélek alakuljon, s változás jöjjön létre.

A mostohaanya és lányai tehát kitervelik, hogy elküldik Vasziliszát. Titokban így szövögetik tervüket: „Menj csak Vaszilisz a az erdőbe Baba Jaga kunyhójába, s ha életben maradsz – ami lehetetlen –, hi-hi-hi, akkor talán befogadunk magunk közé.” Ez egy kritikus pillanat, mert a beavatási folyamat során, félúton, a nők mintegy félig benn, félig kinn állnak a körön. Noha most is, szinte automatikusan, megszólal a psziché természeti ragadozója, „Halj meg!”, „Miért nem adod föl?”, „Ugyan mit akarsz te?”, az a kultúra, amelyben a nő él és az a család, amelyben felnőtt, a pszichének ezt a hátramosztató aspektusát még tovább súlyosbíthatja.

Ha például egy nő olyan családban nőtt fel, amely nem ismerte el tehetőségét, gyakran fog hihetetlenül nagy vállalkozásokba – és nem tudja, mi az oka ennek. Úgy érzi, három diplomát kell szereznie vagy meg kell másznia a Mount Everestet, hogy mindenféle veszélyes, pénz- és időigényes vállalkozásokba kell fognia, csak hogy bebizonyítsa családjának, hogy ő igenis értékes. „Most már elfogadtok? Nem? Jól van, ezt nézzétek meg...” A mostohacsalád csontkinövése hozzánk tartozik, bármilyen úton-módon tettünk is rá szert, s az a dolgunk, hogy erőnk latba vetésével kezeljük. Azt látjuk azonban, hogy a mély munka folytatása, az, hogy értékeinket bizonyítsuk a féltékeny szipirtyók kórusának, értelmetlen, és, mint látni fogjuk, hátráltatja a beavatást.

Vaszilisz a zokszó nélkül végzi el a mindennapi munkát. A zokszó nélküli engedelmesség hősiesnek tűnhet fel, valójában azonban egyre nagyobb nyomást és konfliktust eredményez a két ellentétes természet, a túl-jó és a túl-követelő között. A túl nagy mértékű alkalmazkodás és az önmagunk megőrzése közötti konfliktushoz hasonlóan, ez a nyomás is jó cél felé visz. A két pólus között vergődő nő jó úton jár, és sürgősen meg kell tennie a következő lépéseket.

A mese mostohaasszonyai addig facsarják a pszichikus erőt, míg mesterkedéseik következtében kialszik a tűz. Ezen a ponton kezdi a nő elveszíteni pszichikai tájékozódását. Fázik, egyedül érzi magát és bármire hajlandó, csak hogy visszatérjen a fény. Éppen erre a zökkenőre van szükség ahhoz, hogy a túl-kedves nő folytassa saját hatalmához vezető útját. Azt mondhatnánk, hogy Vasziliszának most kell találkoznia a Nagy Vad Szipirtyóval, mert egy jó kis riadalomra van szüksége. Most kell otthagynunk a hátrálta-

tők kórusát és bevenni magunkat az erdőbe. Arra nincs mód, hogy maradjunk is és menjünk is.

Vasziliszának, akárcsak nekünk, valami irányjelző fényre van szüksége, hogy meg tudja különböztetni a jót a rossztól. Erre képtelen szert tenni úgy, hogy ki sem mozdul, s ő mindenki csicskása. Azok a nők, akik láthatatlan-ná próbálják tenni mély érzéseiket, halálra ítélik önmagukat. Kialszik a fény. Ez a tetszhalál fájdalmas formája.

Ellentmondásos és némiképp fonák módon, a tűz kihunyása segíti Vasziliszát abban, hogy kifürkésze az alárendelt helyzetéből kivezető utat. Ezen a ponton meghal régi élete számára, s borzongva lép be az újba, amely a belső tudás ősbib, bölcsebb fajtájára épül.

A harmadik feladat – Tájékozódás a sötétben

Ebben a részben a halott anya öröksége, a bábu vezeti Vasziliszát a sötétségben át Baba Jaga házához. E stádium pszichikus feladatai a következők: *Rá kell lépniünk a beavatás mélyébe (az erdőbe) vezető útra, meg kell tapasztalnunk az intuitív erőnkben rejtőző új és veszélyesnek érződő numinózumot. Meg kell tanulnunk a titokzatos tudattalan irányába vezető érzékenység működtetését, s hogy hogyan hallgassunk kizárólag belső érzelmeinkre. Meg kell ismernünk az Ősanyához visszavezető utat (követjük a bábu útmutatását). Megtanuljuk intuíciónk táplálását (a bábu etetése). Hagyjuk, hogy a törekeny, semmit sem tudó lány tovább haldokoljon. Átadjuk a hatalmat a bábunak, azaz az intuíciónak.*

Vaszilisz bábuja az Ősanya kelléktárából való. A babák és bábuk az ösztönös természet kincseit szimbolizálják. Vaszilisz esetében a bábu a *vidacita*, az apró, heves és kitartó életerő kifejezője. Nem számít, milyen felfordulásba keveredtünk, átmenti a bennünk elrejtett életet.

Az emberek évszázadokon át érezték úgy, hogy a bábukból árad a szentség és *mana*⁷ – ez a fenséges és kényszerítő természetfeletti erő, amely úgy hat a személyekre, hogy spirituális értelemben megváltoztatja őket. A mandragóra gyökere például arról nevezetes, hogy emberi alakja van; gyökérszálak szolgálnak karjául, lábául, fejét pedig egy felül lévő dudor jelenti, s nagy spirituális hatalmat tulajdonítanak neki. Sokan hiszik úgy, hogy a bábukba életet lehel készítőjük. Rítusokban, rituálékban, varázslatokban, szerelmi varázslásban, sőt, bajkeverésben is használják őket.

A múzeumok szerte a világon óriási mennyiségű agyag-, fa- és fémszobrot őriznek. A paleolit és neolitikus időkből származó figurák bábu alakúak. A művészeti kiállítótermek is tele vannak babákkal. A modern művészet egyik alakja, Segal életnagyságú, gézbe csomagolt múmiái is babák. A népviseletbe öltöztetett babák elárasztják a főutak mentén álló benzinkutak és

a pályaúdvartok bazárait. A királyok között ősidők óta a jókívánság kifejezésére szolgál a babák ajándékozása. A vidéki templomokban a világon mindenhol találhatóak szenteket megtestesítő babák. Ezeket a szenteket formázó babákat nemcsak rendszeresen fürdetik és öltöztetik, hanem időnként „megsétáltatják” őket, hogy lássák az embereket és szántóföldjeiket, s hogy közbenjárhassak érdekükben a mennyei hatalmaknál.

A bábu a *homunculus*⁸, a kis élet szimbóluma. Azt a numinózumot jelképezi, ami az emberben mélyen el van temetve. Az eredeti, legbensőbb Én apró, ragyogó másolata. Első pillantásra épp olyan, mint egy bábu. Megfordítva pedig, van a léleknek egy olyan picic darabja, amely magában hordozza a nagyobb lélek-Én minden tudását. A bábuból szól, kicsiben, a vén *La Que Sabé*, a Tudó hangja.

A bábu a kobold, a manó, a törpe, a tündér és a pöttömnyi emberke szimbólumaihoz kapcsolódik. A tündérmesékben ők jelentik a psziché kultúrájában mélyen lüktető bölcsességet. Ezek a teremtmények végzik fáradhatatlanul és körültekintően a belső munkát. Akkor is munkálkodnak, amikor alszunk, sőt, amikor nem vagyunk teljesen tudatában annak, amit cselekszünk. Ily módon a bábuk jelentik a nők belső szellemét; a belső értelem, a tudás és a tudatosság hangját. Olyanok, mint a tündérmesék kis madarai, akik a hősnő fülébe suttognak, leleplezik a megbújó ellenséget, s megmondják, mit kell vele tenni. Ez a *homunculus*, a bensőnkben lévő apró lény bölcsessége. Ő a láthatatlan, de mindig elérhető segítőtárs.

Egy anya nem is részesítheti nagyobb áldásban leányát, mint annak a megbízható érzéknek átadásában, amely tulajdon intuíciónak igazságát ismeri fel. Az intuíció a legegyszerűbb módon száll a szülőről a gyermekre: „Helyesen ítélsz. Mit gondolsz, mi rejlik emögött?” Az intuíciót nem valamiféle érthetetlen, hiányos ékítményként, hanem a lélek igaz hangjaként határozza meg. Az intuícióval érzünk rá arra az útra, ami a legtöbb jótéteményhez vezet, kiválasztja azokat a módokat, amelyek a psziché legkevesebb lemorzsolódását okozzák.

A tündérmesében is hasonló folyamat zajlik. Vasziliszka anyja óriási ajándékot ad leányának azzal, hogy szorosan összeköti bábujaival. Az intuícióhoz fűződő eme kötődés azt segíti elő, hogy nyugodtan rábízhatja magát. Az „ahogy lesz, úgy lesz” magatartásából a „hadd lássak mindent, ami látható” magatartásába vezet át.

Milyen hasznára van a nőknek ez az ősi intuíció? Az intuíciónak, akárcsak a farkasnak, olyan karmai vannak, amelyek felszakítják és mozdulatlanságba szegeznek a dolgokat, a persona védőpajzsán áthatoló szemei vannak, fülével pedig meghall mindent, ami hallható az emberi hang terjedelmén túl is. Ezekkel a nagyerejű pszichikai eszközökkel a nők tisztán látó,

sőt, előre megsejtő állati⁹ tudatra tesznek szert, ami elmélyíti nőiségüket és elősegíti a külső világban való magabiztos mozgásukat.

Vaszilisza tehát elindul, hogy tüzet szerezzen. Kinn van a sötétben, a vadonban, ahol *csakis* a bábuból jövő belső hangra hagyatkozhat. Megtanulja, hogy bíznia kell ebben a kapcsolatban, s még valamit megtanul – táplálnia kell a bábút.

Mivel tápláljuk intuíciónkat megfelelően, hogy környezetünk kifürkészésében segítségünkre legyen? Élettel kell táplálnunk azáltal, hogy hallgatunk rá. Mi haszna az olyan hangnak, amelynek meghallására nincs fülünk? Mi haszna egy olyan nőnek, aki a nagyváros vagy a mindennapi élet vadonjában kóborol, s nem bízza magát *La Que Sabé*, a Tudó hangjára?

Százszor és ezerszer hallottam már, hogy egy nő azt mondja: „Tudtam, hogy intuíciónra kellett volna hallgatnom. Éreztem, hogy ezt vagy azt kellett volna vagy nem kellett volna tennem. De nem hallgattam rá.” Azzal tápláljuk mély, intuitív énünket, hogy hallgatunk rá, s tanácsa szerint cselekszünk. Saját személyisége, bábú-méretű lénye van, amely a psziché belső országában lakik. Ebben az értelemben olyan, mint a test izmai. Ha egy izmot nem használunk, végül elsorvad. Épp így működik az intuíció is: táplálék nélkül, használat nélkül csenevészé válik.

A bábú táplálása a rejtett titkok őrzőjének, a Természeti Asszonyinak lényeges ciklusa. Vaszilisza kétféle módon táplálja bábuját a számára új pszichikai kaland során: egyrészt kenyérdarabkákkal, életdarabkákkal, másrészt azzal, hogy megtalálja az utat az Ősanyához, Baba Jagához a bábú útmutatása alapján... a bábú minden fordulónál, minden útelágazásnál jelzi, merre vezet az út „haza”.

A bábú és Vaszilisza közötti kapcsolat a nő és intuíciója közötti empátikus csodát szimbolizálja. Ezt az intuícióhoz fűző áldott kötődést, próbára tételének és táplálásának tudását kell nemzedékről nemzedékre hagyományozni. Akárcsak Vasziliszának, nekünk is minden fordulónál és útelágazásnál az intuitív természetünkhöz fűző kapcsolatunkat kell erősíteni azáltal, hogy figyelünk belső hangjára. „Erre menjek vagy arra? Maradjak vagy menjek? Ellenálljak vagy rugalmas legyek? Elfussak vagy szembefussak vele? Igaz vagy hamis ez az ember, esemény vagy vállalkozás?”

A nő és ősi intuíciója közötti megszakadt kapcsolatot gyakran félreértik, s magának az intuíciónak megszakadásával magyarázzák. Ilyenkor nem erről van szó. Nem az intuícióban áll be törés, hanem abban az anyaági vonalban, amelynek az intuíció áldását, az illető nő és minden előtte járó nő közötti intuitív kapcsolódást kell átörököltetnie – a hosszú asszony-folyamot akasztja meg egy gát.¹⁰ Ennek következtében a nő nem tud hozzáférni intu-

itív bölcsességéhez, de némi gyakorlattal ez helyreállítható és akkor ereje teljében megnyilvánulhat.¹¹

A babák talizmánként szolgálnak. A talizmánok arra emlékeztetnek, amit érzünk, de nem látunk, ami így és így van, de ez első látásra még nem nyilvánvaló. A bábu talizmánszerű numinózuma emlékeztet bennünket, beszél hozzánk, előre lát helyettünk. Ez az intuitív funkció minden nőben megtalálható. Erőteljes és alapvető befogadóképességet jelent. Ez azonban nem az a fajta passzív edényszerű befogadóképesség, amiről egykor a klasszikus pszichológia beszélt. Ez a befogadóképesség azt jelenti, hogy közvetlenül a csontjainkig hatoló alapvető bölcsességhez tudunk hozzáférti.¹²

A negyedik feladat – Szembenézni az Ősboszorkával

Ebben a részben Vaszilisz szemtől szembe találkozik az Ősboszorkával. E találkozás feladatai a következők: *Reszketés nélkül ki kell bírni az Ősi Istennő félelmetes arcának látását (találkozás Baba Jagával). Szoktatni kell magunkat az őstermészet misztikumához, különösségéhez és „mátságához” (Baba Jaga házában kell egy ideig élni). Néhány értékét át kell emelniünk saját életünkbe, miáltal mi magunk is kissé különössé válunk (ételét esszük). Meg kell tanulnunk szembenézni mások hatalmával, s ezután tulajdon hatalmunkkal is. Még tovább hagyjuk halódni a törékeny és túl-aranyos gyermeket.*

Baba Jaga csirkelábakon álló házban lakik, ami pörög, forog, ha úgy tartja kedve. Az álmokban a ház annak a pszichikus térnek a szerkezetét tárja fel, amelyben az illető él, tudatosan vagy tudattalanul. Ha ez egy kompenzáló álom volna, a különleges ház furcsamód azt jelentené, hogy az álmodó, vagyis ebben az esetben Vaszilisz, túlságosan jelentéktelen, túlságosan megalkuvó, akinek időnként arra van szüksége, hogy pörögjön, forogjon, hogy megtudja, milyen ez a bolond tánc.

Azt látjuk, hogy a boszorka háza az állatvilághoz kapcsolódik és Vasziliszának szüksége van személyiségében erre az elemre. Ez a csirkelábú ház sétálgat, időnként fordul egyet-kettőt. A ház él, néha lelkesen, élettől duzzadóan kitör. Ez a jókedvű ősi életerő, ahol még a házak is táncolnak, ahol az élettelen tárgyak, például egy mozsár, madárhoz hasonlatos módon repülnek, ahol az öregasszony varázsolni tud, ahol semmi sem az, mint aminek először látszik, hanem többnyire jobb – ez a Természeti Asszony pszichéjének fundamentuma.

Vaszilisz kezdeti személyiségét lapos, hétköznapi személyiségnek nevezhetnénk. Éppen ez a „hipernormális” állapot árad szét bennünk, amíg rutinszerű életünket éljük, olyan élettelen életet, amit valójában nem szeret-

nénk. Emiatt hanyagoljuk el intuíciónkat,¹³ minek következtében kihuny a psziché tüze. Valamit tehát tennünk kell, neki kell vágnunk az erdőnek, meg kell keresnünk a rémítő asszonyt, mert különben egy szép nap, miközben az utcán sétálunk, hirtelen felcsapódik egy aknanyílás fedele, és *zsupsz*, már benn is vagyunk a sötétben, egy ismeretlen dolog kezében, ami rongyként dobál bennünket – jókedvűen vagy nem, bár inkább nem, amiből semmi jó nem származik.¹⁴

Az eredeti édesanya ajándéka, az intuitív bábu addig nem teljes értékű, amíg nem teljesítünk egy feladatot, amíg az Österentmény próbáját ki nem állja. Baba Jaga a Természeti Asszony veleje. Ezt abból tudjuk, hogy mindenről tudomása van, ami korábban történt. „Ó, igen”, mondja, amikor Vaszilisz megérkezik, „ismerlek téged és családodat.” Továbbá, más megjelenési formáihoz, a Nappalok Anyjához, Nyx Anyához (Éjanyához¹⁵, az Élet/Halál/Élet Istennőhöz) hasonlóan Baba Jaga is az ég és a föld lényei: a Nappalnak, a Felkelő Napnak és az Éjszakának őrzője.

Baba Jaga félelmetes, mert ő egyszerre a megsemmisülés és az élet ereje. Arcába nézni annyi, mint egyszerre pillantani a *vagina dentatába*, a vérbe, a tökéletes újszülöttre és az angyalok szárnyára.

És ott áll Vaszilisz, elfogadja az Ősanya istenséget, a bibircsókokkal és mindennel együtt. A mesében megrajzolt boszorkakép egyik legfigyelemreméltóbb vonása, hogy fenyegetései ellenére igazságos. Nem bántja Vasziliszát, ha tisztelettudóan viselkedik vele. A nagy hatalom iránti tisztelet lényeges eleme a tanulásnak. Egy nőnek tudnia kell, hogyan álljon a hatalom előtt, mert előbb-utóbb e hatalom egy része az övé lesz. Vaszilisz *nem* szolgálkú, nem hajbókolva, de nem is hencegve áll Baba Jaga előtt, s nem fut, nem rejtőzik el. Becsületesen, önmagát meg nem tagadva néz vele szembe.

Sok nő lábadozik „Kedves-aranyos” komplexusaiból, melyeknek következtében érzései ellenére, tekintet nélkül arra, ki támadta meg, olyan édesdeden reagált, hogy az kimondottan hájjal kenetetés volt. Jóllehet egész álló nap barátságosan mosolygott, éjszaka vadul csikorgatta fogait – pszichéje boszorkája akart benne szóhoz jutni. A nőknek ez a túl-kedves, mindenáron való alkalmazkodási kényszere gyakran akkor lép színre, amikor kétségbeesetten küzdenek az ellen, hogy kiforgassák őket jogaikból vagy hogy „feleslegesnek” találtassanak. A két legszívembemarkolóbb álom, amelyet valaha is hallottam, egy fiatal nővel kapcsolatos, akinek határozottan kevésbé szelídnek kellett volna lennie. Az első álom arról szólt, hogy örökölt egy fényképalbumot – nagyon különleges albumot: az „Ősanya” képei voltak benne. Nagyon boldog volt, mígnem a következő héten, amikor újra álmodott, kinyitott egy hasonló albumot, amelyből egy borzalmas öregasszony nézett vissza rá. A boszorkának mohos fogai voltak és bétel fekete leve csorgott végig az állán.

Olyan asszonyok tipikus álma ez, akik éppen túl édes állapotukból lábálnak ki. Az első álom az ősi természet egyik oldalát mutatja – a jó és adakozó oldalt, és mindazt, ami az álmodó világában jól működik. Ám amikor a csúf Vad Asszonyt látja, nos, hát... félretehetnénk ezt egy időre? A válasz: nem.

A tudattalan a maga csodálatos módján olyan képet kínál az álmodónak az új életformáról, amely nem csupán a túl-kedves asszony összeszorított szája mosolyát jelenti. A bennünk lakozó vad erővel való szembenézés a föld alatt rejtőző nőiség milliárdnyi arcának megismerését jelenti. Ezek születésünk óta hozzánk tartoznak, és választhatunk, melyik szolgál bennünket legjobban egy-egy alkalommal.

Ebben a beavatási drámában Baba Jaga a Természeti Asszony, aki boszorkány álruhát visel. A *vad*, *zabolátlan* szóhoz hasonlóan a *boszorkány* szó is pejoratív értelmet kapott, réges-régen azonban ezzel a szóval illették mind az öreg, mind a fiatal gyógyító asszonyokat, s a boszorkány szó angol megfelelője, a *witch* a bölcsességet jelentő *wit* szóból ered. Ez még akkor volt, amikor az egyetlen Istenben való hit nem váltotta fel a még régibb Ősanya-vallásokat. Ennek ellenére, a kegyetlen óriásnő, a boszorkány, az ősi vad természet és minden egyéb teremtmény és aspektus, melyeket a kultúra a női psziché rettenetes elemeinek tart, olyan áldott dolgok, amelyeket a nőknek mindenképpen vissza kell szerezniük és felszínre kell hozniuk.

A nők hatalmáról szóló irodalom nagy része azt állítja, hogy a férfiak félnek tőle. Kedvem volna ilyenkor felkiáltani, „Isten Anyja! És milyen sok nő fél a nők hatalmától!” Mert hatalmasak és valóban rettentőek az ősi női tulajdonságok és erők. Érthető hát, ha az Ősi Hatalmakkal való első találkozás alkalmával férfiak is, nők is egy szorongó pillantás után elmenekülnek; nem is látni belőlük mást, mint mancsaik talpát és rémült farkukat. Ha a férfiaknak meg kell tanulniuk látását elviselni, hát éppígy a nőknek is. Ha a férfiak valaha is meg tudják majd érteni a nőket, akkor ahhoz a nőknek meg kell számukra tanítani a zabolátlan nőiség formációit. Ezért hozza a psziché álmogyártó része éjszaka, az álom idején a nők szobájába Baba Jagát és minden seregét. Ha szerencsénk van, a boszorkány otthagyja széles lábnyomát ágyunk mellett a szőnyegen. Azokat kémleli, akik nem ismerik őt. Ha késlekedik beavatásunk, nem érti, miért nem keressük már fel, s ezért jön el inkább ő hozzánk álmainkban.

Egyik nőbetegem hosszú, rongyos pongyolát viselő nőkről álmodott, akik nagy vidáman olyasmiket falatoztak, amiket az ember nem talál meg az éttermek étlapjain. Egy másik páciensem olyan öregasszonyról álmodott, akinek karmos lábú fürdőkád alakja volt, a csöveken dörömbölt és azal fenyegetőzött, hogy felrobban, ha az álmodó nem üti ki a falakat, hogy ő

„lásson”. Egy másik nő álmában a három vak öregasszony egyike volt, csak hogy ő folyton elveszítette a jogosítványát és mindig el kellett hagynia a helyét, hogy megkeresse – azaz nehéz volt számára a Párkákkal, a psziché életét és halálát irányító hatalmakkal azonosulni. Idővel azonban ő is megtanulta ezt vállalni, megtanult saját ősi, zabolátlan természetéhez közel maradni.

Ezek az álombeli teremtmények a női álmodót elemi énjére: a Boszorkány Énre, az Élet/Halál/Élet Anya enigmatikus és erőteljes hatalmára emlékeztetik. Igen, azt állítom, hogy boszorkányszerűnek lenni jó, és el kell tudnunk ezt viselni. Az erő nem azt jelenti, hogy izmainkat fejlesztjük. Hanem azt, hogy nem menekülünk el numinózus mivoltunk elől, hogy a magunk módján együtt élünk a zabolátlan természettel. Azt jelenti, hogy képesek vagyunk tanulni, képesek vagyunk kibírni azt, amit látunk. Azt jelenti, hogy állunk és élünk.

Az ötödik feladat – Az ésszerűtlen szolgálata

Ebben a szakaszban Vasziliszta tüzet kér Baba Jagától, aki megígéri, hogy ad neki, amennyiben cserében elvégez néhány ház körüli munkát. A tanulás ezen szakaszának pszichikus feladatai a következők: *Együtt kell maradni a Boszorkány Istennővel; alkalmazkodni kell a női psziché hatalmas ősi erejéhez. Lassan fel kell ismerni az Istennő hatalmát (saját hatalmunkat) és azt, hogy milyen fontos a belső tisztulás: a takarítás, rendrakás, táplálkozás, energianyerés és a gondolatok összeszedése (Baba Jaga ruháinak mosása, étkének megfőzése, házának felseprése, a búza, a mák szétválogatása).*

Nem is olyan régen a nők szoros kapcsolatban álltak az élet és a halál ritmusaival. Belélegezték a vas átható illatát, ami a szülés friss véréből áradt. Halottak kihűlő testét mosták. A mai kor, különösen az ipari és fejlett technikájú kultúrák asszonyai már nem részesülhetnek ezekben a testközeli, áldott, alapvető élményekben. Mégis van arra mód, hogy a „novíciák” teljes mértékben kivegyék részüket az élet és a halál ciklusainak érzékekhez kapcsolódó aspektusaiból.

Baba Jaga, az Ősanya az a tanító, akihez ilyen ügyekben fordulhatunk. Ő rendeli el a lélek házának kitakarítását. Ő más parancsot ad, mint az ego, olyat, aminek során varázslat történhet, öröm születhet, változatlan az étvágy, s a feladatokat élvezettel lehet végrehajtani. Baba Jaga a modellje annak, hogy hogyan maradhatunk hűek önmagunkhoz. A halált és az újjászületést tanítja.

A mesében arra tanítja meg Vasziliszát, hogy hogyan kell az ősi nőiség pszichikus házáat rendben tartani. Baba Jaga ruháinak mosása mesebeli

szimbólum. Régen, s néhol még ma is, úgy zajlik a ruhák tisztítása, hogy a nők leereszkednek a folyóra, s elvégzik azt a rituális műveletet, amelyet időtlen idők óta mindenki elvégzett a ruhák megújítása érdekében. Ez nagyon finom szimbóluma a tisztításnak és a psziché teljes körű tisztán tartásának.

A mitológiában a szöttek az Élet/Halál/Élet Anyák műve. Keleten például három Sorsistennő van: *Klóthó*, *Lakheszisz* és *Atroposz*. Nyugaton *Na'ash-jé'ii Asdzáá*, a Pókasszony adta ajándékba a majáknak a szövés tudományát. Ezek az Élet/Halál/Élet Anyák tanítják meg a nőket annak megérzésére, hogy minek kell meghalnia és minek kell élnie, mit kell kidobni, mit kell a kelmébe szőni. A mesében Baba Jaga azért utasítja Vasziliszát a mosás elvégzésére, hogy a ruhák tisztítása és felújítása során ezek a szöttek, az Élet/Halál/Élet Istennő eme mintái napvilágra kerüljenek, tudatossá váljanak.

A mosás időtlen tisztítási rítus. De nem csupán tisztítást jelent, hanem egyben – mint a latin *baptizare* szóból eredő baptizmus –, azt is, hogy átítunk valamit spirituális numinózummal és misztériummal. A mesében a mosás az első feladat. Ismét széppé kell tenni azt, ami a viselésben elhasználódott. Ebben hasonlítunk a ruhákhoz; addig-addig hordjuk, használjuk gondolatainkat és értékeinket, amíg el nem nyúvi őket a múló idő. Az újjaszületés, az új életre keltés a vízben, annak újrafelismerésében történik, amit valóban igaznak, valóban szentnek tartunk.

Az archetipális szimbólumtanban a ruházatot a *personát* jeleníti meg, azt a képet, amit a nyilvánosság első pillantásra meglát belőlünk. A *persona* egyfajta álcázás, ami a többieknek csak annyi tudást enged rólunk, amennyit mi akarunk és nem többet. De van a *personának* egy másik jelentése is; az, ami a közép-amerikai rítusokban lelhető fel, amit a *cantadoras y cuentistas*, a mesemondók jól ismernek. A *persona* nem egyszerű maszk, ami mögé elrejtőzhetünk, hanem olyan jelenlét, ami túllép a mindennapi személyiségen. Ebben az értelemben a *persona* vagy maszk a rangsorban elfoglalt helyet, értéket, karaktert és tekintélyt jelzi. A *persona* a hatalom külső jelölője, megjelenítője.¹⁶

Nagyon szeretem ezt a beavatási feladatot, ami a *persona* megtisztítását, az erdő nagy boszorkányának alakjában megjelenő tekintély ruházatának felfrissítését tűzi ki a nő számára. Ennek során a beavatandó saját szemével láthatja a *persona* varratait, az öltözékek mintáit. Hamarosan ő maga is mértéket vehet ezekről a *personákról*, s az élete során elkészített többi közé akaszthatja szekrényében.¹⁷

Könnyű elképzelni, hogy a boszorkány hatalmát és tekintélyét kifejező dolgok – ruhái – hasonlítanak pszichológiai felépítéséhez: erősek és tartósak. Szennyesének mosása tehát olyan metafora, amelyből megtanuljuk e

tulajdonságok együttesének szemügyre vételét és elsajátítását, s azt is, hogy a *purificatio*, a lét szövetének megtisztítása által, hogyan rendszerez-zük, javítsuk ki és újítsuk fel ezeket a tulajdonságokat.

Vaszilisza következő feladata a kunyhó és az udvar felsöprése. A kelet-európai tündérmesékben a söprűk általában fák és bokrok ágaiból vagy növények drótszerű gyökereiből készülnek. Vasziliszának ezzel a növényi részekből készült tárggyal kell végigsöpörnie a padlót és az udvart, hogy megtisztítsa őket. Az okos nő rendben tartja pszichikus környezetét. Ezt úgy érheti el, hogy tiszta fejű marad, tiszta helyet tart fenn azon munkája számára, amellyel elképzelései és tervei megvalósításán dolgozik.¹⁸

Ez a feladat sok nőtől azt követeli meg, hogy mindennap szakítson időt a szemlélődésre, hogy legyen olyan tere, ami csak az övé, ahol leülhet papíraival, tollával, festékeivel, szerszámaival, ahol és amikor beszélgethet, szabad, s ahol és amikor csak ezekkel a foglalatosságokkal törődik. Sokuk számára a pszichoanalízis és az elmerülés és átalakulás más élményei nyújtják e munkához szükséges teret és időt. Minden nő maga választhat, a maga útját járhatja.

Ha ez a foglalatosság Baba Jaga kunyhójában zajlik, annál jobb. Még a kunyhó közelében is jobb, mint távol tőle. Az ember zabolátlan életét mindenestre rendben kell tartani, s rendszert kell bele vinni. Nem elég, ha ezt egy évben csak egyszer tesszük meg.

Mivel azonban Vaszilisza Baba Jaga kunyhóját és udvarát söprögeti, ezzel egyben azt is mondjuk, hogy a furcsa gondolatokat is rendben, tisztán kell tartanunk. Ezek szokatlan, misztikus, lélekből jövő és hátborzongató gondolatok.¹⁹

A söprögetés nemcsak azt jelenti, hogy most már értékesse válik a mélyebb élet, hanem azt is, hogy ügyelünk rendjére. Vannak nők, akik összezavarják a lélek munkáját, rendetlenül hagyják építményét, mígnem az egész újra elnyeli az erdő. Lassan beborítja a növényzet, s végül a pszichében eltemetett rommá válik. A rendszeres söprés ezt akadályozza meg. A tiszta tér a zabolátlan természet burjánzását szolgálja.

Baba Jaga számára főzni is kell. Azt kérdezhetnénk, mivel táplálja az ember a psziché Baba Jagáját, mit adhatunk enni egy ilyen vad Istennőnek? A főzéshez először is tüzet kell gyújtani – egy nőnek vállalnia kell, hogy forrón lángol, szenvedélytől, szavaktól, gondolatoktól, vágyaktól, s olyasmiktól kell égnie, amiket igazán szeret. A főzést valójában ez a szenvedély jelenti, s a nő gondolatai szolgáltatják a főzés alapanyagát. A boszorkánynak főzni azt jelenti, hogy kreatív életünk alatt tűz lobog.

Úgy válunk egyre ügyesebbé e tűz őrzésében, hogy közelebből szemügyre vesszük a zabolátlan, legbensőbb Énünk táplálását szolgáló főzési folyamatot. Nagyon gyakran elfordulunk a fazéktól, a kemencétől. Meg-

feledkezünk az őrzésről, a tűz táplálásáról, nem kavarjuk meg az ételt. Tévesen úgy gondoljuk, hogy ez a tűz és ez a főzés olyan, mint némely szobanövény, ami akár nyolc hónapig is bírja öntözés nélkül, s csak aztán kezd el szegény kókadózni. De ez nem így van. A tüzet őrizni kell, mert könnyen kihuny. Baba Jagát táplálni kell. Pokoli árat fizetünk, ha éhes marad.

Az ősi, zabolátlan lelket tehát az új dolgok kifőzése, munkánk és művészetünk új irányainak és kötődéseinek kiforralása táplálja folyamatosan. Ugyanezek a dolgok táplálják az Ősanyát és tartják meg őt pszichénkben. Elképzeléseink, eredeti gondolataink, vágyakozásaink és sóvárgásaink a tűz nélkül nyersen maradnak, és mindenki éhes marad. Minden olyan tett azonban, amely tűzben ég, őt is megelégedettséggel tölti el, s bennünket is táplál.

A nők fejlődésében a „háztartás” mindezen fogalmai, a főzés, a mosás, a söprögetés, valami olyasmit fejeznek ki, ami nem tartozik a köznapi dolgok körébe. E metaforák segítségével végiggondolhatjuk, etethetjük, táplálhatjuk, megerősíthetjük, kitisztíthatjuk, rendbehozhatjuk lelki életünket. A beavatás során Vaszilisz megismerkedik mindezekkel a dolgokkal és intuíciója segíti a feladatok végrehajtásában. Az intuitív természet képessé tesz bennünket arra, hogy első pillantásra felmérjük, egy pillanat alatt mérlegeljünk a dolgokat, hogy egy elgondolást megtisztogassunk a ráakódott szeméttől, és hogy nevén nevezzük a dolog lényegét, életerőt szítsunk benne, megfőzzük a nyers gondolatokat, élelmet készítsünk pszichénk számára. Az intuíció bábuja segítségével Vaszilisz megtanulja a psziché lakhelyének megértését, rendben tartását, megtisztítását és tisztán tartását, s a dolgok szétválogatását.

Közben azt is megtanulja, hogy az Ősanyának táplálékra van szüksége munkájához. Baba Jagát nem tarthatjuk salátalevél és feketekávé diétán. Ha az Ősanya közelében akarunk maradni, akkor meg kell tanulnunk, hogy mik a kedvenc ételei. Ha kapcsolatba akarunk lépni az ősi nőiséggel, akkor sokat kell főznünk.

A ház körüli teendők révén Baba Jaga megtanítja, Vaszilisz pedig megtanulja, hogy nem szabad meghátrálni a nagy, a hatalmas, a ciklikus, a láthatatlan, a váratlan elől, az elől a mérhetetlen kiterjedés elől, ami maga a Természet, a furcsaság, az idegenség, a szokatlanság.

Vaszilisz feladatai szerint a nők ciklusai a következők: Rendszeresen meg kell tisztítani gondolkodásunkat, fel kell újítani értékeinket. Rendszeresen meg kell tisztítani a pszichét a jelentéktelen dolgoktól, tisztára kell söpörni az ént, a gondolatokat, az érzéseket. Fáradhatatlanul szítani kell a tüzet és terveket kell kifőzni, rengeteget kell főzni, hogy az önmagunk és a zabolátlan természet közötti kapcsolatot tápláljuk.

A Baba Jaga kunyhójában eltöltött idő alatt Vaszilisza elsajátít bizonyos dolgokat a boszorkány viselkedésmódjából és stílusából. Nekünk is az a feladatunk, hogy a magunk korlátozott emberi módján hozzá igazodjunk. És ez megtanulható, még ha ugyanakkor félünk is, mert Baba Jaga birodalmában némely dolgok éjszaka repülnek, s hajnal hasadtával új életre kelnek, s mindez az ősi, zabolátlan, ösztönös természet rendelkezésére és utasítására történik. Holtak beszélő csontjai, eleven szelek és sorok, nap, hold, ég rejtőzik hatalmas ládjában. De ő rendet tart. Az éjszakát nappal, az egyik évszakot a másik követi. Nincs nála összevisszaság. Ő a Rím és az Ész.

A mesében a boszorkány látja, hogy Vaszilisza minden feladatot derekasán elvégzett, és meg van vele elégedve. Bár egy kicsit csalódott, mert nem szidhatja össze. Mivel azonban nem akarja, hogy Vaszilisza elbízsa magát, valami ilyesmit mond neki: „Jól van, egyszer végre tudtad hajtani a parancsomat, de ez nem jelenti azt, hogy másodszor is sikerülhet. Nesze, itt van neked egy másik feladat. Lássuk aranyoskám, most hogy boldogulsz, mert különben...”

Intuíciója vezetésével azonban Vaszilisza végrehajtja a második feladatot is, a boszorkány pedig kelletlenül tudomásul veszi... így viselkednek azok az öregasszonyok, akik sokat éltek, sok mindent láttak már, s mintha azt kívánnák, bárcsak ne így volna, ugyanakkor mégis büszkék rá.

A hatodik feladat – A szétválogatás

Ebben a részben Baba Jaga két nagyon nehéz feladatot ad Vasziliszának. A psziché feladatai most a következők: *Meg kell tanulni különbséget tenni, a legfinomabb érzékkel el kell választani az egyik dolgot a másiktól, meg kell tanulni, hogyan alkalmazzuk a finom különbségtevéseket ítéleteinkben (a tiszta búzától el kell különíteni az üszköset, a mákszemeket ki kell válogatni a földkupacból). Meg kell látni a tudattalan hatalmát, s működését, még akkor is, ha az ego ennek nincs tudatában (a levegőben megjelenő kezek). Még többet kell tanulni az életről (búza) és a halálról (mákszemek).*

Vasziliszának négyféle dolgot kell szétválogatnia; az üszkös búzát a tiszta búzától és a mákszemeket a földtől. Az intuitív bábu elvégzi a szétválogatást. Ez a válogatási folyamat néha olyan mélyen történik, hogy szinte nem is tudunk róla, mígnem egy napon...

A mesében szereplő szétválogatás olyasmihez hasonlít, amikor valami dilemma vagy kérdés előtt állunk, és semmi nincs a láthatáron, ami segítségünkre sietne. Ilyenkor ott kell hagynunk az egészet, s később kell rá visszatérni, s talán olyan kitűnő választ találunk, amire korábban nem is gondoltunk. Vagy „aludj rá egyet, meglátod, mit álmodsz”,²⁰ talán a két-

millió éves asszony jön hozzád látogatóba az éj országából. Talán ő hozza a megoldást vagy megmondja, hol találsz; talán az ágyad alatt, a zsebedben, egy könyvben vagy a füled mögött. Van úgy, hogy az elalvás előtt feltett kérdésre ébredéskor megjön a válasz, ehhez persze gyakorlatra van szükség. Van a pszichében valami, ami az ősi bábuhoz, olyasvalamihez hasonlít, ami kollektív tudattalanunkban vagy alatta vagy fölötte létezik, valami, ami elvégzi a szétválogatást amíg alszunk és álmodunk.²¹ Az ősi természet diktálja azt is, hogy erre hagyatkozzunk.

Az üszkös búzának két jelentése van. A belőle készült ital kábításra is és gyógyításra is használható. Van egy gabonaüszögnek nevezett gombaszerű képződmény – egy bolyhos fekete gomba, ami az üszkös gabonán látható –, amelynek szintén van hallucinogén hatása.

Számos kutató feltételezi, hogy búzából, árpából, mákból vagy kukoricából előállított hallucinogén anyagokat használtak a régi görög eleusiszi istennő (Déméter) rítusaiban. Továbbá, a gabona szétválogatása, amit Baba Jaga parancsol Vasziliszának, a *curanderas*, az öreg gyógyítóasszonyok gyógyfű-gyűjtögetéséhez is hasonlít, amit még ma is gyakran láthatunk egész Közép- és Dél-Amerikában. A gyógyítóasszonyok ősi kezelési módjait és gyógyszereit ismerhetjük fel a mákban is, ami altató- és csillapító-szer, s épp így a földben is, amelyet ősidők óta a mai napig felhasználnak dunsztkötésekben és pakolásokban, fürdőkben, sőt, bizonyos körülmények között, táplálékba keverve.²²

Ezek talán a mese leggyönyörűbb szavai. A friss búza, az üszkös búza, mákmagok és föld, mind mind az ősi gyógyítómesterség kellékei. Balzsamokban, kenőcsökben, főzetekben és olyan gyógykötésekben használják fel őket, amelyek más gyógyszereket erősítenek a testre, de metaforikus értelemben az elme gyógyítására is használhatók; némelyik táplál, némelyik pihentet, van, amelyik bágyadtságot, van, amelyik élénkséget idéz elő. Ezek az Élet/Halál/Élet ciklusainak összetevői. Baba Jaga nem egyszerűen azt kéri Vaszilizától, hogy válassza szét az egyik dolgot a másiktól, hogy hasonló dolgok között tegyen különbséget – mint amilyen az igaz és a hamis szeretet, a tápláló és az elrontott élet –, de egyben azt is kéri, hogy az egyik orvosságot megkülönböztesse a másiktól.

Az álmokhoz hasonlóan, amelyeket értelmezhetünk ugyan objektív módon, mégis megőrzi szubjektív valóságukat, ezek az élelem/gyógyszer elemek is szimbolikus útmutatást tartogatnak számunkra. Mint Vasziliszának, nekünk is szét kell válogatnunk pszichikus gyógyszereinket, folyton folyvást válogatnunk kell, hogy megértsük, a psziché tápláléka egyben a psziché gyógyszere, s hogy ki kell ráznunk ezekből az elemekből az igazságot, a lényegét, ha táplálékhoz akarunk jutni.

Mindezek az elemek és feladatok az Élet/Halál/Élet természetére, a zabo-

látlan természet adok-kapok jellegű ápolására tanítják Vasziliszt. Amikor egy nőt közelebb akarok hozni az Élet/Halál/Élet természetéhez, arra kérem, hogy ápoljon kertet. Legyen ez akár pszichikus, akár sárral, földdel, növényekkel, s minden olyasmivel rendelkező kert, ami körülveheti és segítheti az embert. Jelképezze az ősi pszichét. A kert konkrét kapcsolat az élettel és a halállal. Akár azt is mondhatnánk, hogy van olyasmi, hogy kertvallás, mert alapvető pszichológiai és szellemi tanításra képes. Bármilyen is a kerttel, az megtörténhet a lélekkel és a pszichével – túl sok vagy túl kevés vizet kap, bogarak lehetnek benne, forróság, vihar, árvíz, invázió rongálhatja, csodák, halál, visszatérés, áldás, gyógyítás zajlik benne.

A kert gondozása alatt ezek a nők naplót vezetnek, lejegyzik az életadásnak és az élet elmúlásának jeleit. Minden egyes bekezdés pszichikus levest forral. A kertben gyakoroljuk, hogy hogyan hagyjuk élni és meghalni a gondolatokat, az ötleteket, a kedvezéseket, a vágynakat, még a szeretetet is. Ültetünk, gyomlálunk, eltemetünk. Szárítjuk, elvetjük, gondozzuk a magvakat.

A kert meditációs gyakorlat, annak meglátása, hogy mikor kell valaminek meghalnia. A kertben érzékelhető az érés és az elhalás ideje. A kertben az ember a nagy, ősi természet lélegzésével együtt, s nem annak ellenében él.

E meditáció révén felismerjük az Élet/Halál/Élet ciklus természetességét. Megbarátkozunk a Természeti Asszony életadó és halállal bíró természetével, s örökre megszeretjük. Ebben a folyamatban a vadon ciklusaihoz igazodunk. Képessé válunk az energiafelvételtől és az élet megerősítésére, s megtanulunk félreállni a halál útjából.

A hetedik feladat – Rákérdeziünk a titkokra

A feladatok sikeres teljesítése után Vaszilisza feltesz néhány kérdést Baba Jagának. E stádium feladatai a következők: *Kérdezősködniünk, hogy többet tudhassunk az Élet/Halál/Élet természetéről, s arról, hogy hogyan működik (Vaszilisza a lovasokról kérdez). Megtudjuk, hogy megérthetjük-e az ősi természet minden elemét („ha túl sokat kíváncsiskodsz, hamar megöregszel”).*²³

Mindannyian azzal a kérdéssel kezdjük: „Ki is vagyok én valójában? Mi itt a dologom?” Baba Jaga azt tanítja meg nekünk, hogy mi vagyunk az Élet/Halál/Élet, ez a ciklusunk, így pillanthatunk be nőiségünk mélyére. Gyermekkoromban egyik nagynéném elmesélte *A Vízasszony* legendáját. Azt mondta, hogy minden tó partján él egy fiatal nő, akinek vén kezei vannak. Az az első feladata, hogy tüzet élesszen sok-sok porcelánkacsába. A második feladata az, hogy a kacsák hátában lévő kulcsot megforgassa.

Amikor lejárnak a fából készült felhúzó kulcsok, a kacsák eldőlnék, testük szilánkokra törik, s a fiatal nőnek kötényével kell legyeznie, hogy a kacsákból kiszabaduló lelkeket az ég felé hessegesse. Negyedik feladata az, hogy tüzet élesszen újabb porcelánkacsákban, felhúzza a kulcsokat, életre keltse őket...

Ez a tűz-mese világosan elbeszéli, hogy mi a dolga az Élet/Halál/Élet Anyának. Pszichikai értelemben Nyx Anya, Baba Jaga, a Vízasszony, *La Que Sabé* és a Természeti Asszony az Ősanya Istennő különböző képeit, különböző korait, eljárásait és aspektusait jelenti. Tüzet élesztteni tulajdon elképzeléseinkben, életünkben, azoknak életében, akiket megérintünk; ez a mi munkánk. A lélek hazahessegetése; ez a mi dolgunk. A nappalt betöltő szikraeső zúdítása, az éjszakán átvezető fény élesztgetése; ez a mi dolgunk.

Vaszilisa azokról a lovasokról kérdez, akikkel a kunyhó felé tartva találkozott; a fehér lovon ülő fehér lovasról, a vörös lovon ülő vörös lovasról és a fekete lovon ülő fekete lovasról. Déméterhez hasonlóan Baba Jaga is vén ló-anya istennő, akit a kanca hatalmával és termékenységgel hozhatunk összefüggésbe. Baba Jaga kunyhója istálló, ahol színes lovak és lovasaik laknak. Ők húzzák végig a napot az égen nappal, s a sötétség leplét éjszaka. De van itt még más is.

A fekete, a vörös és a fehér lovasok a születéshez, az élethez és a halálhoz kapcsolódó színeket szimbolizálják. Ezek a színek egyben az alászállás, a halál és az újjászületés ősi gondolatait is jelképezik – a fekete az ember régi értékeinek feloldódását jelenti, a vörös a korábbi illúziók feláldozását, az új fény, a fehér pedig azt az új tudást jelenti, amely az előző kettő tapasztalatából születik.

A középkorban a feketére a *nigredo*; a vörösre a *rubedo*; a fehérre pedig az *albedo* szavakat használták. Ezek olyan alkímiát²⁴ vázolnak fel, ami a Természeti Asszony körforgását, az Élet/Halál/Élet Anya munkáját követi nyomon. A hajnalhasadás, a felkelő fény a misztikus sötétség nélkül nem az volna, ami. A szívünkben felkelő remény nélkül, az állandó – akár gyertyából, akár napból – jövő fény nélkül, amelynek világánál szétvál-gathatjuk életünk elemeit, az éjszaka nélkül, ami mindent elcsendesít és amiből minden születik, mi magunk sem látnánk zabolátlan természetünk áldásait.

A mesében szereplő színek rendkívül értékesek, mert mindnek megvan a maga halál-természete és élet-természete. Fekete a sár, a termékeny talaj, az az alapanyag, amibe gondolatokat vetünk. Ugyanakkor a halálnak, a fény kihunyásának színe is fekete. És van még egy harmadik aspektusa is. Erre a színre gondolunk, amikor *La Loba* birodalmáról, a világok közötti világról beszélünk – fekete az alászállás színe. A fekete hordozza azt az ígéretet, hogy hamarosan megtudsz valamit, amit ezelőtt nem tudtál.

A vörös az áldozat, a harag, a gyilkosság, a meggyilkoltatás színe. De vörös a színe a vibráló életnek, a dinamikus emócióknak, a felserkenésnek, erősznak és a vágnak. Ezt a színt hatékony orvosságnak tartják a rossz lelki közérzet gyógyítására, ez a szín étvágygerjesztő. Az egész világon mindenütt ismert a vörös anya alakja.²⁵ Nem annyira ismert, mint a fekete anya vagy madonna, de ő az „átjövő dolgok” őrzője. Különösen a szülés előtt álló nők tisztelik, mert annak, aki eltávozik ebből a világból vagy ide érkezik, az ő vörös folyóján kell átkelnie. A vörös a hamarosan bekövetkező feléledés vagy megszületés ígérete.

A fehér az új, a tiszta, az őseredeti színe. A testtől szabad lélek, a fizikaitól elszakadt spirituális színe. A leglényegesebb táplálék, az anyatej színe. Ugyanakkor a halálnak, s mindannak színe, ami elveszítette rózsásságát, viruló pírját. Ha valami fehér, akkor abban a pillanatban *tabula rasa*, írás nélküli felület. A fehér annak ígérete, hogy elegendő táplálék van ahhoz, hogy újrakezdhezzük a dolgokat.

A lovasokon kívül Vasziliszta és bábuja is piros, fehér, fekete ruhát visel. Ők az alkímiai csíraplazma. Együtt jelentik azt, hogy Vasziliszából Élet/Halál/Élet Anya lesz. A mesében kétszer történik reveláció vagy életadás. Egyszer, amikor a bábu kelti új életre Vasziliszát, s egyszer, amikor Baba Jagával találkozik, s elvégzi a rábízott feladatokat. Két halál is van a történetben: a túl-jó anya halála a mese kezdetén és a mostohacsalád halála a végén. Tisztán látjuk, hogy ezekre szükség van, s hogy végül is teljesebb élethez segítik a kislányt.

Nagyon fontos tehát ez az élni és halni hagyás. Ez az az alapvető és természetis ritmus, amelyet a nőknek meg kell érteniük... és meg kell élniük. Ha felvesszük ezt a ritmust, csökken félelmünk, mert felkészülünk a jövőre. A bábu és Baba Jaga minden nő Ősanyja; ők adják a mindenbe behatoló intuício ajándékát személyes és isteni értelemben is. Ez az ösztönös természet rendkívüli paradoxona és tanítása. Ez egyfajta Farkas-buddhizmus. Ami egy, az mind kettő. Ami kettő, az három. Ami él, meg kell, hogy haljon. Ami meghal, annak újra élnie kell.

Ez bújik meg Baba Jaga szavai mögött: „Ha túl sokat tudsz, hamar megöregszel.” Van egy bizonyos mennyiségű tudás, amit életünk minden korszakában és stádiumában el kell sajátítanunk. A mesében az már túl sok tudás lenne, ha megismernénk a levegőben megjelenő, a bűzát megőrlő, s a mákból olajat préselő, az életadó és halálhozó medicinákat készítő kezek titkát. Vasziliszta kérdez a lovakról, de a kezekről már nem.

Fiatalkoromban megkértem Bulgana Robnovichot, egy öreg kaukázusi mesélőt, aki a minnesotai apró orosz parasztközösségben élt, hogy meséljen Baba Jagáról. Szerinte mi játszódik le akkor, amikor Vasziliszta „egyszerűen csak” tudja, hogy hol kell a kérdezést abbahagynia? Szempillák nélkü-

li öreg kutyaszemével rám nézett és azt mondta: „Vannak dolgok, amelyek nem tudhatóak.” Boszorkányosan mosolygott, vastag bokáit keresztbe rakta, és ezzel a dolog el volt intézve.

Ha megpróbálnánk megérteni a kezek formájában megjelenő, eltűnő szolgálk rejtélyét, az olyasmi lenne, mintha tökéletesen meg akarnánk érteni a numinózum lényegét. A kérdés megakadályozásával a bábu és Baba Jaga arra inti Vasziliszt, hogy ne akarjon egyszerre túl sokat megtudni az alvilág numinozitásáról, és ez így rendben is van, mert jöllehet ellátogatunk oda, mégsem szeretnénk ott bűvöletbe és ennélfogva csapdába esni.

Baba Jaga itt most más ciklusokra, a női élet ciklusaira utal. Miközben a nő megéli e ciklusokat, egyre többet tud meg ezekről a belső női ritmusokról; a kreativitás, a psziché újszülötteinek és sokszor emberi csecsemőknek világrahozásával járó ciklusokról, a magány, a játék, a pihenés, a szexualitás és a vadászat ciklusairól. Nem kell siettetni, idővel bekövetkezik a megértés. Vannak dolgok, amikről el kell fogadnunk, hogy számunkra elérhetetlenek, még akkor is, ha hatnak ránk s ezáltal gazdagabbá válunk. Van egy mondás: „Bizonyos dolgok az Istenre tartoznak.”

E feladatok elvégzése után tehát elmélyül „az ősi anyák öröksége” és intuitív erő árad a pszichének mind az emberi, mind a lelki feléből. Most már ott áll mellettünk tanítóként a bábu és Baba Jaga.

A nyolcadik feladat – Négykézlábra ereszkedünk

Baba Jaga visszahőköl annak hallatán, hogy Vaszilisza anyja áldását hordozza, tüzet ad neki – egy botra tűzött koponyában – és útnak indítja. A feladatok most a következők: *Fel kell vállalnunk azt az óriási hatalmat, hogy másokat látunk és befolyásolunk (a koponya átvétele). Élethelyzetünket ebben az új fényben kell szemügyre vennünk (meg kell találunk a régi mostohacsaládhoz visszavezető utat).*

Attól hőkölt-e vissza Baba Jaga, hogy Vaszilisza áldást kapott anyjától, vagy általában taszítja őt az áldás? Tulajdonképpen egyik sem. Ha figyelembe vesszük a mesére később ráakadó keresztény vallási réteget, úgy tűnhet, hogy a történet itt azért vált, hogy a boszorkány riadtan tűnjék fel Vaszilisza áldása miatt, talán ezzel akarták az új vallás szószólói a (neolitikusból származó) Ósanya-figurát démonizálni, s ezáltal az új vallás erejét kifejezni.

Az áldás szó valószínűleg egy másik, az eredeti mesében szereplő szó helyett áll itt az új hitre való áttérés bátorítása érdekében, de azt hiszem, mégis megőrződött az eredeti archetipális értelem lényege. Az anya áldását a következőképpen értelmezhetjük: A boszorkányt nem az áldás ténye taszít-

ja, hanem inkább az, hogy túl-jó anyától, a psziché kedves, aranyos, édes részéből származik. Ha Baba Jaga meg akarja őrizni önmagát, akkor nem megy túlságosan vagy túl hosszú ideig közel a női természet túl gondoskodó, túl szelíd oldalához.

Jóllehet végtelen gyöngédséggel tudna lelket lehelni egy egérfiókába is, jobb, ha nem marad a bájosság és a fény közelében túl sokáig. Ezt a vonást meghagyja a személyes pszichének. Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy túl jól ismeri a dolgokat ahhoz, hogy elhagyná saját birodalmát. Ez pedig a psziché alvilága. A túl-jó anya világa a felül lévő világ. Jóllehet az édesség összeillik a zabolátlansággal, a zabolátlan nem marad meg sokáig az édesség mellett. Baba Jaga ezen aspektusának integrálásával a nők megváltoznak; nem fogadnak el többé kérdés nélkül mindenféle kontárt, minden szakállt, minden hóbortost, s bárkit, aki útjukba kerül. Kissé el kell távolodniuk a túl-jó anya édes áldásától, miközben fokozatosan megtanulják, hogy ne csak nézzenek, hanem hunyorítva kémleljenek, hogy többé egyetlen ostoba embertől se kelljen szenvedniük.

Miután a boszorkány szolgálatában olyan képességekre tett szert Vaszilisz, amely korábban nem volt sajátja, kap egy adagot az ősi Boszorkányistenő hatalmából. Sok nő fél ettől az ösztönadta mély tudástól, és az intuíció vakmerővé vagy meggondolatlanná teszi őket, de ennek a félelemnek nincs semmi alapja.

Épp ellenkezőleg, az intuíciónak vagy a ciklusok érzékelésének hiánya, vagy az, ha az ember nem követi tudását, olyan választásokat eredményezhet, amik szerencsétlennek, sőt, katasztrofálisnak bizonyulnak. Ez a Baba Jagától kapott tudás általában kis lépésekben mozgatja a nőket, s olyan módon adja útmutatásait, hogy tiszta képet fest arról, ami mások indítékai, gondolatai, tettei és szavai „alatt vagy mögött húzódik.”

Amikor az ösztönös psziché azt mondja, „Vigyázz!”, akkor a nőnek figyelnie kell. Amikor az intuíció azt mondja, „Tedd ezt vagy tedd azt, erre menj, állj meg, menj előre”, akkor meg kell tennünk a szükséges változtatásokat. Olyat nem tehetünk, hogy egyszer hallgatunk az intuíciónak, aztán elfeledkezünk róla. Nem szabad tőle megszabadulni. Minden egyes lépésnél tanácsát kell kérni, akár belső démonokkal küzd az ember, akár a külső világ feladatait kell végrehajtania.

Most vegyük szemügyre a tüzes fényt árasztó koponyát. Ez az ősök tiszteletének szimbóluma.²⁶ A mese későbbi vallásos változatai szerint a koponyák azoknak az embereknek koponyái, akiket Baba Jaga megölt és megévelt. Az ennél korábbi vallásokban, amelyek életben tartották az ősközhöz fűződő rokonságot, a csontok, és különösen a koponyák jelentették azt a közvetítő közeget, amelyen át a szellemek megidézhettek.²⁷

Az ősökhöz fűződő rokonságot abban a hitben ápták, hogy a közösség öregjeinek különleges és időtlen tudása haláluk után csontjaikban él tovább. A koponyát olyan kupolának tartották, amelyben az eltávozott lélek hatalommal bíró maradványa lakozik... amely, ha hozzá folyamodnak, a halott személy egész szellemét képes egy időre visszahozni, hogy tanácsokkal szolgáljon. Könnyű elképzelni ezt a lakhelyet, amelyben a lélek-Én a homlokcsont mögött lakik, amelyben ablakként a szemüregek, szellőzőnyílásként pedig a fülek szolgálnak.

Amikor tehát Baba Jaga világító koponyát ajándékoz Vasziliszának, akkor ősasszonyi ikont, egy „ősi tudót” ad a kezébe, hogy egész életében vele maradjon. A tudás anyai ágú örökségébe vezeti be ezzel, amelyben egységes egész és elevenen viruló a psziché minden barlangja és minden szakadéka.

Elindul hát Vaszilisz a botra tűzött koponyával a sötét erdőbe. A boszorkány házához bizonytalan utakon érkezett, de hazafelé már biztosabban, kevesebb félelemmel, csípőjét büszkén tartva megy. Így emelkedik ki a mély intuícióba való beavatásból. Az intuíció úgy ragyog Vasziliszában, mint a korona legszebb ékköve. Amikor egy nő idáig jut, az azt jelenti, hogy sikerült megválnia saját belső túl-jó anyja védelmezésétől, megtanulta, hogy mire számíthat a külső világban és hogyan kezelje a megpróbáltatásokat hatalma tudatában, meg nem alkuvó módon. Megismerte saját belső, árnyékszerű és gátló mosohaanyját és a mostohanővéreket, s azt a rombolást, amelyet végre akarnak hajtani benne.

Belső hangjára hallgatva jutott át a sötétségen, kibírta a Boszorka arcának látását, aki nem más, mint tulajdon természetének egyik eleme, de ugyanakkor a hatalmas Természeti Asszony is. Ezáltal képessé vált ama félelmetes és tudatos hatalom megértésére, amely önmagában és másokban is lakozik. Elmúlt a „Félek tőle” érzés.

A psziché Boszorkány Istenőjét szolgálta, táplálta a hozzá fűző kapcsolatot, kitisztította a *personát*, megőrizte a tiszta gondolkodást. Megismerte az ősi női erőt és szokásait. Megtanult különbséget tenni, elválasztani a gondolatot az érzelmeiktől. Megtanulta, hogyan ismerheti fel tulajdon pszichéjének hatalmas ősi erejét.

Megtudta, mi az Élet/Halál/Élet, s hogy milyen adomány ez a nők számára. Az újonnan szerzett Jaga-képesség következtében ezentúl mindig magabiztos és erős lehet. Jó lehetőségeket kapott az anyák örökségével, amelyek természetének emberi oldaláról az intuíciót, pszichéjének *La Que Sabé* oldaláról pedig az ősi tudást jelentik. Biztos járással, asszonymódra halad előre az életben. Összegyűjtötte minden erejét, s most már ennek fényében szemléli a világot és tulajdon életét. Nézzük, mi történik akkor, amikor egy nő így viselkedik.

A kilencedik feladat – Az árnyék átalakítása

A botra tűzött koponyával Vaszilisza hazafelé tart. Már-már elhajítja, de a koponya bátorítóan szól hozzá. Otthon azután a koponya addig nézi a mostohát és lányait tüzes szemével, mígnem hamuvá égnek. Vaszilisza ezután még sokáig boldogan él.²⁸

E stádium pszichikai feladatai a következők: *Éles látással (tüzes szemekkel) fel kell ismernünk tulajdon pszichénk negatív árnyékát és/vagy a külső világ szereplőinek és eseményeinek negatív aspektusait, s ezekre választ kell adnunk. Pszichénk negatív árnyékait boszorkány-tűzzel át kell alakítanunk (a Vasziliszt gyöttrő gonosz mostohacsalád hamuvá ég).*

Vaszilisza a botra tűzött fénylő koponyát maga elé tartva átjut az erdőn, miközben bábuja irányítja lépéseit, „Erre menj... most arra.” Az égszínkékszemű Vasziliszából, az aranyos kislányból hatalmának tudatában lévő nő lett.

A koponya szeméből, orrából, füléből fény árad. Ez a józan ítélőképességgel kapcsolatos pszichikus folyamatokat jelképezi. Az ősökhoz fűződő rokonsággal, s ezáltal az emlékezéssel kapcsolatos. Ha a boszorkány egy térdcsontot adott volna Vasziliszának a botra tűzve, az más szimbólummagyarázatot igényelne. Ha csuklócsontot, nyakcsontot vagy – talán a medencecsont kivételével – bármi más csontot adott volna neki, az nem lenne ugyanaz.²⁹

A koponya tehát az intuíció egy újabb kifejezője – nem ellenséges sem Baba Jagával, sem Vasziliszával –, és saját józan ítélőképességgel rendelkezik. Vaszilisza most a tudás lángját viszi; már ő is rendelkezik az erőteljes érzékekkel. Lát, hall, szagol, érzi az ízeket, és birtokában van Önmagának. Övé a bábu, övé Baba Jaga érzékenysége, s övé a tüzes koponya is.

Egy pillanatra megrémül attól a hatalomtól, ami birtokában van, és megfordul a fejében, hogy eldobja a koponyát. Nem csoda, hogy ennek az óriási hatalomnak birtokában egója jobbnak, könnyebbnek, biztonságosabbnak látja megszabadulni ettől az égő fénytől, mivel túl soknak tartja, s általa Vaszilisza is mennyivel több lett. A koponyából szóló természetfölötti hang azonban megnyugtatta, s útja folytatására buzdítja. És Vaszilisza képes erre.

Az intuíciójukat és Jaga-szerű erejüket visszanyerő nők rendszerint elérnek egy olyan pontot, ahol nagy a kísértés, hogy eldobják ezeket maguktól, mert ugyan mi haszna mindezt látni és tudni? A koponya fénye könyörtelen. Ennél a féynél az öreg vénnek látszik, a szép bujának, az együgyű ostobának, a becsípett részegnek, a hűtlen szószegőnek, a hihetetlen dolgok pedig csodának tűnnek. A koponya-fény azt látja, amit lát; ez a fény örök, előttünk ragyog, mintha valami olyasmi járna előttünk, ami folyton visszajelez, hogy mi vár ránk, ha továbblépünk. Ő a nő előretolt felderítője.

És ha valaki ilyen módon lát és érzékel, akkor tennie kell valamit azt illetően, amit lát. A jó intuíció, a hatalom birtoklása munkálkodást igényel. Először is akkor kell cselekednünk, ha belső vagy külső világunkban negatív erőket vagy az egyensúly felbillenését figyeljük meg és érzékeljük. Másodsor, akaratunkat kell mozgósítanunk, hogy tegyünk valamit azt illetően, amit látunk, legyen az akár a jó vagy az egyensúly érdekében, akár amiatt, hogy valamit maghalni engedjünk.

Nem akarok hazudni, való igaz, hogy könnyebb elhajítani a fényt, s álomba merülni. Való igaz, hogy néha nagyon nehéz ezt a koponya-fényt magunk elé tartani. Mert világánál tisztán látjuk minden oldalunkat és másokét is, mind a torz, mind az isteni formákat, s azokat is, amelyek e két véglet között tűnnek elő.

Mégis ennél a féynél tudatosodnak számunkra a világ és az emberek mély szépségének csodái. Ez az átható fény bevilágít a gonosz cselekedet mögött rejtőző jó szívbe, kikémléli a gyűlölködés mögött elnyomorított jó szellemet, segítségével megértjük a dolgokat, s nem állunk előttük tanács-talanul. E fény megvilágítja mások személyiségének, szándékainak és indítékainak különböző rétegeit. Meghatározza önmagunkban és másokban a tudatost és a tudattalant. Ez a tudás varázspálcája. Olyan tükör, amiben minden meglátható. Ez maga a mély, ősi természet.

Előfordul persze, hogy közlései fájdalmasak, szinte elviselhetetlenek: mert a tüzes koponya azt is elárulja, hol készülődik árulás, mikor hagyja el a bátorság azt, aki egyébként másképp beszél. Rámutat az irigységre, ami hideg viaszréteggént rejlik egy meleg mosoly mögött; megmutatja, hogy az, amit látunk, csak az ellenszenv álcája. Önmagunk tekintetében is épp ilyen erős fényű: beragyogja kincseinket, de megvilágítja gyengéinket is.

Ezzel a tudással a legnehezebb szembesülni. Ezen a ponton akarjuk elhajítani ezt a rettenetes, átkozott tudást. Itt érezzük azt, ha nem hagyjuk figyelmen kívül, hogy az Én (Self) nagy ereje azt mondja: „Ne dobj el. Tarts meg. Látni fogsz.”

Miközben Vasziliszta áthatol az erdőn, minden bizonynyal mostohacsalád-jára is gondol, amely gonosz módon a halálba akarta őt küldeni, és jóllehet szíve mélyén ő jó, a koponya nem az; az ő munkájának eredménye az éles látás. Amikor tehát Vasziliszta el akarja dobni, tudjuk, hogy arra a fájdalmas érzésre gondol, amelyet bizonyos dolgok tudása, az önmagáról, másokról, a világ természetéről való tudás okoz. Amikor hazaérkezik, mostohaanyja és mostohanővérei elmondják neki, hogy azóta nincs tüzüik, nincs energiájuk, amióta ő elment, hogy bárhogy igyekeztek is, nem tudtak tüzet csíholni. És pontosan ez az igazság bármely nő pszichéjét illetően, amikor ősi hatalmának birtokába jut. Ez alatt az idő alatt az őt elnyomó dolgok elvesztik libidójukat, mindent igénybe vesz a jótékony utazás. A psziché leggono-

szabb aspektusai, azok, amelyek kiszípolozzák alkotó életét, amelyek arra ösztönzik, hogy jelentéktelen dolgokra fecsérélje idejét, libidó nélkül olyanok, mint a kesztyű, amelyben nincs kéz.

A tüzes koponya átható tekintettel, kitartóan figyel a mostohát és lányait. Hamuvá éghet-e a psziché negatív aspektusa azáltal, hogy csak nézik, nézik? Igen, elég lehet. Ha valamit szüntelenül tudatosítunk, összeaszalódhat. A mese egyik változatában a gonosz nők pecsenyévé sülnek, egy másikban három apró fekete salakdarabbá.

Ez a három fekete salakdarab egy nagyon régi és nagyon érdekes elgondolást tükröz. Az apró fekete *pont* sokszor az élet kezdetét jelenti. Az Ótestamentumban az első embert és az első asszonyt Isten – a különböző fordítás-változatok szerint – földből vagy porból vagy sárból gyúrta. És vajon mennyi földből? Erről nem beszél senki. A különböző teremtes-mítoszokban mindazonáltal nagyon gyakran olvashatjuk azt, hogy a világ és lakói egyetlen pöttyből, egy gabonaszemből, egyetlen apró fekete pontocskából keltek életre.³⁰

Ennek értelmében a három kis salakdarab az Élet/Halál/Élet Anya birodalmában hever. Szinte semmivé zsugorodtak a pszichében. Meg vannak fosztva libidójuktól. Most következhet valami új. Amikor egy pszichikus elemet tudatosan megfosztunk életnedvétől, akkor a legtöbb esetben összeaszalódik, s kiadja vagy újrarendezzi energiáját.

A pusztító mostohacsalád összeaszalásának van egy másik oldala is. Nem tarthatja meg az ember azt a tudatosságot, amelyet a Boszorkány Istennővel való találkozás révén szerzett és nem viheti tovább a tüzes fényt, ha belül és kívül kegyetlen emberek vesznek körül. Ha olyan emberekkel él együtt, akik bandzsítva és undorral fordítják szemüket a mennyezetre, valahányszor a szobába lépsz, amikor beszélsz, amikor cselekszel vagy válaszolsz, akkor tulajdonképpen olyan emberekkel él együtt, akik megfojtják a szenvedélyt – nem csak a tiédet, de önmaguk szenvedélyességét is. Ezek az emberek nem törődnek veled, munkáddal, életeddal.

Egy nőnek bölcsen kell megválasztania barátait és szerelmesét, mert mindkét esetben gonosz mostohákkal és velejükig romlott mostohatestvérekkel találhatja magát szemben. Szerelmesünket gyakran a nagy Varázsló hatalmával ruházzuk fel. Ez nem nehéz, mivel az igazi intim együttlét olyan, mintha kristályajtón át egy varázslatos műterembe lépnénk, vagy legalábbis így érezzük. Egy szerető létrehozhatja és/vagy lerombolhatja a saját ciklusainkhoz és gondolatainkhoz fűződő legellenállóbb kapcsolatainkat is. A romboló szeretőt kerülni kell. Jobb, ha szerelmesünk erős pszichikus izmokkal és lágy hússal rendelkezik. A Természeti Asszonyt az is segíti, ha a szerető olyan személy, aki, épp egy kicsit, „be tud pillantani” a szívébe is.

Amikor a zabolátlan asszony ötlettel áll elő, a barát vagy szerető sose mondhatja azt, hogy „Hát, nem is tudom... elég butának (nagyszerűnek, megvalósíthatatlannak, drágának, stb.) hangzik ez nekem.” Az igaz barát ilyet sosem mond. Valami ilyesmit kell mondania: „Nem tudom, jól értem-e. Te mit gondolsz erről? Szerinted hogyan valósítható ez meg?”

Olyan szerelmesed/barátod legyen, aki eleven, növekvő *criaturának* tekint, mint a fát az udvaron vagy a fikuszt a házban, vagy a ház melletti rózsakertet... Olyan szerelmesed és barátaid legyenek, akik igazi, élő, lélegző entitásnak tekintenek, olyannak, aki emberi, de nagyon finom, nedves, mágikus elemeket is hordoz... Olyan szerelmesed és barátaid legyenek, akik segítik a benned lévő *criaturát*... Ilyen embereket keress, rájuk van szükséged. Egész életedben lelki barátaid lesznek. A barátok és szerelmesek, főként pedig a tanítók gondos kiválasztása rendkívül fontos ahhoz, hogy megőrizzük tudatosságunkat, hogy intuitívak maradjunk, hogy tovább őrizhessük a látó és tudó tüzes fényt.

Úgy őrizhetjük meg a vadonhoz fűződő kapcsolatunkat, ha megkérdezzük magunktól, hogy mit akarunk *mi*. Ilyenkor válogatjuk ki a magot a porból. Az egyik legfontosabb lépés az, hogy meg kell különböztetnünk azokat a dolgokat, amelyek hívnak bennünket, azoktól, amelyek a lelkünkől származnak.

Képzeld el a következőt: hosszú asztalsor áll előttünk; az egyik asztalon tejszínhab és lazac és báránycomb, a másikon marhaszelet és gyümölcs-saláta, a harmadikon rizs, zöldségek és joghurt, és így tovább, sok-sok asztalon át. Képzeld el, hogy végigjárunk az asztalok között és azt látjuk, hogy sok étel ínyünkre való. Az ember azt mondja magában, „Ebből is szeretnék egy keveset, abból is egyet, amabból is néhányat.” Vannak olyan nők és férfiak, akik életük minden döntését ily módon hozzák meg. A körülöttünk lévő világ állandóan hívogat, befurakszik életünkbe, étvágyat gerjeszt akkor is, ha éppen nem, vagy alig vagyunk éhesek. Az ilyen választások esetében azért választunk valamit, mert akkor történetesen épp ott van az orrunk előtt. Nem pontosan az, amit akarunk, de érdekes, és minél tovább nézzük, annál hívogatóbb.

Amikor az ösztönös énhez, a nőiség természetes és zabolátlan *lelkéhez* kapcsolódunk, akkor ahelyett, hogy a véletlenszerűen eléink helyezett ételeket vennénk sorra, azt mondjuk magunkban, „Mit is ennék szívesen?” Nem a kívül lévő dolgokat vesszük szemügyre, hanem befelé indulunk és azt kérdezzük, „Mire vágyom? Mit kívánok most?” Vagy azt is mondhatjuk, „Mi után sóvárgok? Mire vágyódom? Mi után epekedek?” A válasz rendszerint gyorsan megérkezik: „Azt hiszem, szeretnék egy... Ez vagy az igazán nagyon jó volna...Ó, igen, ezt akarom.”

Ott volt az is a svédasztalon? Talán igen, talán nem. A legtöbbször in-

kább nem. Kicsit kutatnunk kell utána – néha ez hosszabb ideig is eltart. Végül azonban megtaláljuk, és boldogok leszünk, hogy vágyaink mély hangjaira hallgattunk.

Vaszilisza feladata, a mákszemek és a por, az üszkös búza és a tiszta búza szétválogatása a legnehezebb feladatok közé tartozik, mert szellemre, akaratra és lélekre van hozzá szükség, és gyakran azt jelenti, hogy ki kell tartanunk amellett, amit akarunk. Ezt a legjobban társaink és szerelmeseink kiválasztásánál figyelhetjük meg. Szerelmesünket nem választhatjuk ki a „svédasztalról”. A lélek sóvárgása szerint kell választanunk. Ha azt választjuk, ami ínycsiklandóan éppen előttünk áll, akkor soha nem csillapítjuk a lélek-Én éhségét. És épp erre való az intuíció, a lélek hívóvöge.

Lépünk tovább az amplifikációban. Ha azt a lehetőséget kapod, hogy végy egy biciklit vagy hogy utazz Egyiptomba és nézd meg a piramisokat, akkor egy pillanatra félre kell állítanod a lehetőséget, önmagadba kell nézned és meg kell kérdezned, „Mire éhezem? Mire vágyom? Talán motorbiciklit szeretnék, s nem kerékpárt. Talán sokkal jobban szeretnék a nagymamához utazni, aki egyre öregebb lesz.” A döntéseknek nem kell nagy horderejűeknek lenni. Néha csak olyasmiben kell döntenünk, hogy sétáljunk-e vagy inkább verset írjunk. Akár jelentős, akár köznapis dologról van szó, a különböző aspektusokon át, a bábu-Én, a Baba Jaga-Én és a tüzes koponya segítségével ösztönös énünkől kell tanácsot kérni.

Az intuícióhoz fűződő kapcsolat erősítésének másik módja az, hogy visszautasítjuk, ha bárki is el akarja nyomni életenergiánkat... véleményeinket, gondolatainkat, elképzeléseinket, értékeinket, morális magatartásunkat, eszményeinket. Nagyon kevés jó/rossz vagy helyes/helytelen van a világon. Van azonban hasznos és nem hasznos. Olyan dolgok is vannak, amelyek néha rombolóak, és olyanok is, amelyek létrehozóak. De mindenki jól tudja, hogy ősszel fel kell ásni a kertet, hogy előkészítsük a tavaszra. Nem virágozhat állandóan. Saját életed felfelé törekvését és lefelé pörgését azonban belső ciklusaid diktálják, s ne más határozza meg.

Vannak belső ciklusainknak bizonyos állandó energiavesztései és teremtető folyamatai. Összhangba kell velük kerülnünk. Mint a szívkantrák, amik megtelnek, kiürülnek, újra megtelnek, „megtanuljuk megtanulni” az Élet/Halál/Élet ciklus ritmusát, hogy ne váljunk áldozataivá. A ritmus már létezik; csak előre-hátra kell hajladoznod, megpróbálsd felvenni a ritmust... s akkor egyszer csak beugrasz. Így zajlik ez. Ilyen egyszerű.

Az intuíció azonkívül választási lehetőségeket kínál. Ha az ember az ösztönös énhez kapcsolódik, akkor legalább három választási lehetősége van... a két ellentét, a közöttük lévő terület és a „még gondolkodunk rajta”. Ha az ember nem bízta magát az intuícióra, akkor úgy érezheti, hogy csak egy választása van, s az sem mindig a legkívánatosabb. S az ember akkor úgy

érzi, hogy szenvednie kell miatta. És beadja a derekát. Belekényszeríti magát. De hát van ennél jobb megoldás is! Figyelj a belső hallásodra, belső látásodra, belső lényedre. Kövesd. Tudja, mit kell tenned.

Az intuíció és az ösztönös természet működésének egyik legbiztosabb jele a magabiztos spontán kitörés. A spontaneitás nem jelent oktalanságot. Nem azt jelenti, hogy „egy szuszra kifecsegünk” mindent. A határok betartása továbbra is fontos. Seherezádé például jól ismerte határait. Okosan örömet okozott, miközben értékesé tette magát. Realistának lenni nem vakmerőséget jelent, hanem azt, hogy *La Voz Mitológicát*, a Mitológia Hangját engedjük beszélni. Ezt úgy tudjuk megtenni, hogy egy időre elhallgatjuk az egót, s hagyjuk beszélni azt, ami beszélni akar.

A konszenzuális valóságban mindannyian személyesen találkozhatunk kis ősannyakkal. Ezek olyan nők, akiknek látására valami megmozdul az emberben, belül valami azt súgja, „Mama”. Rájuk pillantunk és azt gondoljuk, „Tőle származom, az ő gyermeke vagyok, ő az anyám, a nagyanyám.” Az *hombre con pechos*, a melles férfi esetében azt gondolhatjuk, „Oh, nagypapa,” vagy „Oh, fivérem, barátom.” Tudjuk, hogy ez a férfi táplál. (Paradox módon, ezek a férfiak egyszerre mutatnak erőteljesen maszkulin és erőteljesen feminin vonásokat. Olyanok, mint egy tündérkeresztanya, mint egy mentor, mint egy olyan anya, amilyenünk sosem volt, vagy aki csak rövid ideig volt velünk; ez az *hombre con pechos*.)³¹

Ezeket az emberi lényeket kis ősannyáknak nevezhetnénk. Általában mindenkinek van legalább egy ilyen. Ha szerencsénk van, életünk során többel is találkozhatunk. Az ember általában már felnőtt vagy a serdülőkor végén jár, amikor találkozik velük. Nagyon különböznek a túl-jó anyától. A kis ősannyák irányítanak bennünket, büszkék, ha sikereket érünk el. Kritizálnak ha elakadunk kreatív, érzelmi, szellemi vagy értelmi életünkben.

Az a szándékuk, hogy segítsenek, hogy gondozzák művészetünket, hogy visszakapcsoljanak bennünket ősi ösztöneinkhez. Az intuitív élet újjáteremtését irányítják. Boldogságban úsznak, ha megtaláljuk a kapcsolatot a bábuhoz, büszkék, ha rátalálunk Baba Jagára és örömmel szemlélik, ha visszatérünk a magunk elé tartott tüzes koponyával.

Láttuk, hogy butának és túl-aranyosnak lenni veszélyes. Talán nem győztelek meg, talán ezt gondolod, „Jaj Istenem, hát ki akar olyan lenni, mint Vaszilisz?” Megmondom, te akarsz olyan lenni. Te is végre akarsz hajtani azt, amit ő, követni akarsz végigjárt útján, mert így tudod megőrizni és fejleszteni lelkedet. Mert a Természeti Asszony az, aki mer, aki teremt és aki rombol. Ő az az eredeti és találékony lélek, amely lehetővé tesz minden teremtő aktust és művészetet. Erdőt teremt körénk és mi ebből a friss és eredeti perspektívából kezdjük el szemlélni az életet. Itt látunk tehát a női psziché beavatási folyamatának végén egy fiatal nőt, aki félelmetes él-

ményeket élt át és aki megtanulta tudását követni. Kiállta a teljes beavatás minden próbáját. Megilleti a korona. Talán az intuíció megszerzése a könnyebb feladat, s ennél sokkal nehezebb, de sokkal nagyobb boldogságot hoz, ha tudatosan megőrizzük, ha élni hagyjuk azt, ami élhet, s ha meghalni engedjük azt, aminek meg kell halnia.

Baba Jaga tulajdonképpen Nyx Anya, a világ anyja, egy Élet/Halál/Élet Istennő. Az Élet/Halál/Élet Istennő mindig teremő istennő. Ő hozza létre, formálja a lelket, életet lehel belé, és ő fogadja, amikor kifogy a lélegzet. Nyomdokaiban lépkedve azt próbáljuk megtanulni, hogy hagyjuk megszületni azt, aminek meg kell születnie, akár jelen van minden megfelelő ember, akár nincs. A természet nem kér engedélyt. Virágozz és szüless újjá, amikor csak kedved tartja. Egy felnőttnek nem sok engedélyre van szüksége, az ősi ciklusokat azonban annál jobban kell segíteni, bátorítani.

A mese végén arra látunk példát, hogy hogyan kell a dolgokat meghalni engednünk. Vasziliszta megtanulta a leckét. Elkezd-e magas hangon sikoltozni, amikor a koponya elemésztí a gonoszakat? Nem. Aminek meg kell halnia, az meghal.

Hogyan jut az ember ilyen elhatározásra? Már tudjuk. *La Que Sabé* tudja. Magunkban kérjük tanácsát. Ő a Korszakok Anyja. Semmin nem lepődik meg. Látott már mindent. A halál engedése nem idegen a legtöbb nő természetétől, legfeljebb neveltetésük mond ennek ellent. De ez megfordítható. Az ovárium mindannyiunknak megmondja, mikor van a születés, mikor a halál ideje. Különbözö meggondolásokból talán becsaphatjuk önmagunkat, de akkor is tudjuk.

A tüzes koponya fényénél mindannyian tudjuk.

A TÁRS: EGYESÜLÉS A MÁSIKKAL

Himnusz a Természeti Férfiért:

Manarwee

Ha a nők azt akarják, hogy a férfiak valóban ismerjék őket, akkor meg kell őket tanítani valamire a mély tudásból. Van olyan nő, aki azt mondja, belefáradt, túl sokat tett már ezen a téren. Szerintem egyszerűen olyan férfiakat próbáltak tanítani, akik nem is akartak tanulni. A legtöbb férfi tudásra, tanulásra vágyik. Akkor kell előttük feltárni bizonyos dolgokat, ha látjuk ezt a hajlandóságot; nem minden ok nélkül, hanem azért, mert így kívánja ezt egy másik lélek. Nézzünk most néhány dolgot, ami sokkal könnyebbé teszi egy férfi számára a megértést, azt, hogy félúton összetalálkozzon egy nővel; íme itt van egy nyelv, a mi nyelvünk.

Semmi kétség, a Természeti Férfi is keresi a maga föld alatti menyasszonyát. A kelta mesékben olvasunk olyan híres ősi istenpárokról, akik így szeretik egymást. Gyakran egy tó alatt laknak, ahol a föld alatti életet, az alvilágot őrzik. A babilóniai mítoszban a cédrus-combú Innin így hívja szerelmét, a Bikaszarvút; „Jöjj, takarj be vadsággal.” A modern korban is, a Középnýugat felső vidékén még ma is azt tartják, hogy egy Isten Anyja és Apja hemperegnek tavaszi ágyukon, s ez okozza a mennydörgést.

Épp így, egy zabolátlan nő senkit sem szeret jobban, mint egy vele egyenlő társat. Mégis azt látjuk újra és újra, talán az idők kezdete óta, hogy azok, akik társaivá válnak, nem egészen biztosak abban, hogy megértik igazi természetét. Mire vágyik valójában egy nő? Ősrégi kérdés ez, a zabolátlan és titokzatos női természet rejtélye. Jóllehet *A bath-i asszonyosság meséjében* a vén banya azt sutyorogta a lovag fülébe, hogy a nők leghóbb vágya az életük feletti uralom, és ez tényleg megmásíthatatlan tény, van egy másik, épp ilyen nagy igazság, amely szintén válasz a kérdésre.

A következő történet választ ad a nők igaz természetét firtató ősrégi kérdésre. Akik a mesében bemutatott utat és eszközöket választják, örökre a zabolátlan asszony kedvesei és társai maradnak. Az afrikai-amerikai történet itt olvasható változatát Miss V. B. Washingtontól hallottam.

Manawee

Egyszer egy férfi két lánynak udvarolt, akik ikerk voltak. Apjuk így szólt az udvarlóhoz: „Addig nem házasodhatsz össze velük, amíg ki nem találod a nevüket.” Manawee újabb és újabb neveket mondott, de egyik sem a lányok neve volt. Az apa csak a fejét rázta, s újra és újra elküldte az ifjút.

Egy nap Manawee magával hozta kiskutyáját, amikor látogatába jött, s a kutya észrevette, hogy az egyik lány csinosabb, mint nővére, a másik pedig kedvesebb. Noha egyik nővér sem rendelkezett minden jó tulajdonsággal, a kiskutya nagyon szerette őket, mert jóltartották és mindig mosolygottak rá.

Manawee aznap sem találta ki a lányok nevét és hazabakgatott. A kutya azonban visszafutott a lányok házához. Fülét hegyezve a fal mellé állt és hallotta, hogy a lányok nagy vidáman arról beszélgetnek, hogy milyen csinos és milyen férfias Manawee. Ezenközben néven nevezték egymást, amit a kiskutya meghallott, s amilyen gyorsan csak birt, hazafelé iramodott, hogy elmondja gazdájának.

Útközben azonban egyszer csak finom illatot érzett. Egy oroszlán az ösvény mellett hagyott egy jókora csontot, amin még hús is volt. A kutya habozás nélkül beugrott a csálthba, s magragadta a csontot. Boldogan nyalogatta és rágcسálta, amíg csak íze volt. És akkor hirtelen eszébe jutott, miért is eredt útnak, de jaj, akkor már késő volt. Elfelejtette a lányok nevét.

Visszafutott a házhhoz. Időközben beesteledett, s a lányok egymás karját és lábát kengették olajjal, mintha valamiféle szertartásra készülődnének. A kutya megint hallotta, hogy egymást néven szólították. Örömében a levegőbe ugrott, s már futott is az ösvényen, hogy megvigye a hírt gazdájának, ám egyszerre csak friss szerezcsendiós lepény illata ütötte meg az orrát.

A kiskutya semmit sem szeretett úgy, mint a szerezcsendiós lepényt. Hirtelen letért az ösvényről, s abba az irányba iramodott, ahonnan a fatörzsön húló finom étel illatát érezte. Hamarosan ki is ürült a tál, s a kutyanak szerezcsendióillatú lett a lehelete. Ahogy tele gyomorral hazafelé bakgatott, megpróbálta emlékezetébe idézni a lányok nevét, de nem sikerült.

Így hát harmadszor is visszament házukhoz. A lányok most már menyegzőre készültek. „Jaj nekem!” gondolta a kutya. „Alig maradt időm.” És amikor a lányok ismét néven szólították egymást, emlékezetébe vészte, s szélsébesen hazafelé iramodott. Eltökélte, hogy most már semmi nem térítheti el útjáról, semmi nem akadályozhatja meg, hogy tudassa Manaweével a lányok nevét.

Friss zsákmány illatát érezte, de nem törődött vele, átugrott rajta. Egy pillanatra, mintha szerezcsendió illatát érezte volna, de most rá sem hederített, csak futott, futott gazdájához. Arra azonban nem számított, hogy egy sötét idegen ugrik elő a bokorból, megragadja nyakánál fogva, s úgy megrázza, hogy még a farka is majd leesik.

Csak hogy ez történt, s az idegen ezt kiabálta:

– Áru! el azokat a neveket! Hogy hívják a lányokat? Feleségül akarom venni őket.

A kiskutya úgy érezte, elájul az erős szorítástól, de bátran küzdött. Morgott, karmolt, rúgott, s végül beleharapott az óriás idegen ujjai közötti húsba, s fogai hegyesek voltak, mint a darázs fullánkja. Az idegen bõmbõlt mint egy bölény, de a kiskutya nem eresztette. Az idegen bezuhant a bokrok közé a kezén csüngõ kiskutyával.

– Eressz, eressz, kiskutya, ha eleresztesz, nem bántalak, – kõnyörgött. A kutya a fogát vicssorgatva mondta:

– Ne gyere vissza, mert nem látod meg többé a reggelt.

Azzal az idegen bevette magát a csalitba, s nyögdecselve elfutott. A kutya pedig bukdácsolva rohat hazafelé az õsvényen. Véres volt a bundája, sajogtak az állkapcsai, a lányok nevére azonban tisztán emlékezett, s örömtõl sugározva ugrott fel gazdájára. Manawee kimosta a kiskutya sebeit, az meg elmesélte, mi minden történt, s a lányok nevét is elárulta. Manawee vállára ültette a kiskutyát, s futva indult a lányok falujába. A kutya füle lobogott, mint a vágatólovak farka.

Mire Manawee odaért, hogy megmondja az apának a neveket, a lányok már útra készen álltak; egész idõ alatt rá vártak. Így nyerte el Manawee a folyóvölgy két legszebb lányának kezét. Ők négyen: a lányok, Manawee és a kiskutya boldogan éltek még nagyon sokáig.

Krik Krak Kront, itt a vége, pont.

Krik Krak Krébe, ez a mese vége.¹

A nők kettõs természete

A népmesék és az álmok tartalmát és mindazokat a szimbólumokat, amelyek az egyes személy pszichéjének aspektusait jelenítik meg, megérthetjük szubjektív módon, de megérthetõ mindez objektív módon is, azaz, hogy hogyan viszonyulnak a külsõ világ helyzeteihez és kapcsolataihoz. Manawee meséjérõl most a nõ és társa közötti kapcsolat értelmében beszélünk, és tartsuk azt szem elõtt, hogy sokszor „az van kívül, ami belül is.”

A mese egy régi-régi titkot árul el a nõkrõl: a zabolátlan asszony szívének elnyerése érdekében társának meg kell értenie a nõben rejtõzõ természetes kettõsséget. Igaz, megfejthetnénk a történetet etnológiai szinten is, s szemlélhetnénk a két lányt egy poligám kultúra leendõ asszonyainak archetipális nézőpontjából is, a mese mégis az egyetlen nõben fellelhetõ két erõtéljes nõi erõrõl beszél.

Tartalmazza mindazokat a lényeges tényeket, amelyek a zabolátlan asszonyhoz való közel kerüléshez szükségesek. Hûséges kutyája segítségével Manawee kitalálja a két nevet, a nõiség kettõs természetét. A titok megoldása nélkül nem gyõzhet. Célja eléréséhez saját ösztönös énjét – a kutyaént – kell használnia.

Az, aki közel kerül a zabolátlan asszonyhoz, lényegében két nő jelenlétét tapasztalja; egy külső, a felszíni világban megjelenő lény jelenlétét, és egy belső *criaturáét*, aki a nehezen látható világban él. Az előbbi a napvilágnál él és könnyen megfigyelhető. Ez gyakran pragmatikus, a kultúrához alkalmazkodó és nagyon emberi. A *criatura* azonban sokszor nagyon messziről érkezik a felszínre, gyakran csak feltűnik, majd gyorsan újra eltűnik, s mindig maga mögött hagy egy érzést: valami meglepőnek, eredetinek és tudással rendelkezőnek az érzését.

A nők e kettős természetének megértése gyakran azt eredményezi, hogy a férfiak, sőt néha maguk a nők is, becsukják szemüket és az egekhez fohászkodnak segítségért. E kettős természet paradoxona az, hogy amikor az egyik oldal hűvösebbnek érődik, a másik annál forróbb. Amikor a kapcsolatban az egyik oldal kitartóbb és gazdagabb, a másik akár jeges is lehet. Az egyik oldal sokszor boldogabb és hajlíthatóbb, miközben a másik valami „Nem tudom, mi” után sóvárog. Az egyik talán ragyog, míg a másik édeskeserű és szomorkásan sóvárgó. Ez az „egy-nőn-belüli-kettő” elkülönül egymástól, de egymáshoz tartoznak, s ezerféle módon egyesülhetnek.

A kettő hatalma

Miközben egy nő természetének mindkét oldala két, különböző funkciókkal és elkülönül tudással rendelkező entitást jelent, a *corpus callosum*ot magába foglaló agyhoz hasonlóan ismerniük kell egymást, át kell tudni alakítani az egyiket a másikba, tehát egységes egészként kell funkcionálniuk. Ha egy nő elrejt, vagy túlságosan előnyben részesíti az egyik oldalt, akkor mintegy féloldalas életet él, s nem használhatja teljes erejét. Ez így nem jó. Mindkét oldalt fejleszteni kell.

Sokat tanulhatunk a Kettő erejéről, ha megvizsgáljuk az ikrek szimbólumát. Az ikrekről ősidők óta az egész világon úgy gondolják, hogy természetfeletti hatalommal vannak felruházva. Vannak kultúrák, amelyekben egész tudományterület foglalkozik az ikrek természetének egyensúlyban tartásával, mivel úgy gondolják, hogy ez egyetlen lelken osztozó két entitás. Az ikreket haláluk után is táplálják, beszélnek hozzájuk, ajándékokat adnak és áldozatokat mutatnak be nekik.

Az ikernővérek szimbólumáról számos afrikai és karibi közösségben állítják, hogy *juju*val, a lélek misztikus energiájával rendelkeznek. Az ikreket kifogástalan gondozásban kell részesíteni, nehogy szerencsétlenség érje a közösséget. Haiti hoodoo vallása megköveteli, hogy az ikreket nagy gondosan mindig azonos mennyiségű étellel kell ellátni, nehogy féltékenységgel támadjon közöttük, s ami még ennél is fontosabb, nehogy egyikük el-

sorvadjon, mert ha egyikük meghal, elemésztdődik utána a másik is, és ezáltal elvész az a sajátos lelki erő, amelyet a közösség számára jelentenek.

Egy nő éppígy óriási erővel rendelkezik, ha sajátos kettős aspektusát felismeri és egységben tartja, s nem hagyja, hogy szétváljanak. Igen erős a Kettő hatalma és egyik oldalt sem szabad elhanyagolni. Egyformán kell őket táplálni, mert együtt jelentik az ember rejtélyes hatalmát.

Hallottam egyszer egy mesét egy öreg afrikai-amerikai férfitől, lenn délen. Egy kis utcából jött felém, miközben a belvárosi „parkban” üldögéltem. Volt, aki örültnek nevezte, mert bárkihez, ugyanakkor senkihez nem beszélt. Bizonytalan léptekkel járt, egyik ujját feltartotta, mintha a szél irányát vizsgálná. A *cuentistas*, a mesemondók azt tartják, hogy ezeket az embereket istenek érintették meg, és *El Bul-tonak*, „bátyunak” nevezzük őket, mivel különleges holmi van a birtokukban, amit bárkinek megmutatnak, aki odafigyel.

Ez a különleges *El Bul-to* az ősi örökségről mesélt nekem. Azt mondta, hogy *Egy bot, két bot* a történet címe. „A régi afrikai királyokról szól”, sutogta.

A történet szerint egy haldokló öregember maga mellé szólítja rokonait. Rövid, erős botot ad mindegyik gyermekének, feleségeinek, rokonainak.

– Törjétek el a botot – utasítja őket.

Némi erőfeszítéssel mindannyian félbe törik botjaikat.

– Így van ez akkor is, amikor a lélek egyszál magában áll. Könnyen el lehet törni.

Most az öreg újabb botot ad mindenkinek és azt mondja:

– Így szeretnék élni, miután elhagylak benneteket. Ketten, hárman tegyék egymás mellé botjaitokat. Most törjétek félbe a kötegeket.

De senki sem tudja eltörni a kettesével, hármasával összefogott botokat. Az öreg mosolyog.

– Erősek vagyunk, ha egy másik lélek áll mellettünk. Ha együtt vagyunk, nem lehet bennünket eltörni.

Épp ilyen erős és törhetetlen a kettős természet is ha tudatosan együtt tartjuk két oldalát. Ilyen természetű a pszichikus kettősség, az ikerszerűség, a női személyiség két aspektusa. A megszelídített én önmagában szép... de valamiképpen magányos. A zabolátlan én is szép önmagában, mégis vágyódik a másik után. A nők lelki, érzelmi és spirituális erejének elvesztése abból ered, hogy elkülönítik egymástól ezt a két természetet, s úgy tesznek, mintha az egyik vagy a másik nem létezne.

Manawee meséje éppúgy szól a férfi, mint a nő kettősségéről. A Manawee-férfinak is megvan a tulajdon kettős természete: az emberi és a kutya-természet. Emberi természete, bármilyen kedves és szerető, nem elegendő a sikerhez. Kutya-természete, ösztönös természete teszi lehetővé, hogy a

zabolátlan nők mellé lopóddzon, s meghallja neveiket. Kutya-énje megtanulja, hogyan tud ellenállni a természetfeletti csábításoknak és hogyan őrizze meg legfontosabb tudását. Manawee kutya-természete rendelkezik az éles hallással és a konoksággal, azokkal az ösztönökkel, amelyeknek segítségével falak alá ás és értékes gondolatokat talál, vesz úzóbe és szerez vissza a maga számára.

Kékszakkálli vagy Mr. Fox-féle energiákat hordozhatnak a férfi erői, amelyekkel megpróbálhatja lerombolni a nők kettős felépítését. Az ilyen udvarló nem tűrheti a kettősséget, a tökéleteset keresi, az egyetlen igazságot, az egyetlen mozdíthatatlan, megváltoztathatatlan *feminina substantciát*, ami az egyetlen tökéletes nőben testesül meg. Most figyelj! Ha ilyen emberrel találkozol, olyan sebesen fuss az ellenkező irányba, ahogyan csak bírsz. Jobb, ha kívül-belül Manawee-hez hasonló kedvese van az embernek: ő sokkal jobb udvarló, mert tiszteli a Kettő gondolatát. A cselekvésben pedig a Kettő hatalma egyetlen összetartozó entitás.

Manawee tehát a női lélek eme mindent átható, ám titokzatos keverékét kívánja megérinteni, s ő maga is uralommal rendelkezik. Mivel ő a zabolátlan, Természeti Férfi, a zabolátlan asszonyra rezonál, utána vágódik.

A női pszichében lakozó férfi-csoportban, amelynek tagjait a jungi pszichológia *animus*nak nevezi, van Manawee-szerű magatartás is, amely keresi és akarja a női kettősséget, mert értékesnek, vágyaira méltónak és kíváncsnak tartja, s nem pedig ördöginek, rútának és megvetendőnek.² Manawee, lakozzon akár a belső, akár a külső világban, olyan tapasztalatlan, de hűséges kedvest jelent, akinck leghőbb vágya a női természet misztikus és numinózus kettősségének megnevezése és megértése.

A név hatalma

Számos jelentése van egy erő, egy teremtmény, egy személy vagy egy dolog megnevezésének. Azokban a kultúrákban, amelyekben a neveket mágikus és ígéretes jelentésük miatt nagyon gondosan választják ki, valakinek igazi nevét tudni azt jelenti, hogy ismerjük életösvényét és lelki tulajdonságait. Azért is tartják gyakran titokban a nevet, hogy viselőjét baj ne érje, hogy nevének erejét kiteljesíthesse, megóvhassa, nehogy bárki becsmérelje vagy háborgassa; mert így fejlődhet ki teljesen az illető személy spirituális hatalma.

A tündérmesékben és a népmesékben ehhez a névnek még számos egyéb aspektusa is társul, ezt látjuk Manawee történetében is. Jóllehet vannak olyan mesék, amelyekben a főhős egy gonosz hatalom nevét próbálja megtudni azért, hogy hatalmába keríthesse, ennél gyakrabban esik meg az,

hogy azért kutat a név után, hogy megidézhesse azt a hatalmat vagy személyt, amelyet a név jelöl, hogy közel tudja magához, hogy kapcsolatra léphessen vele.

Ez utóbbiról van szó Manawee történetében is. Fáradhatatlanul jár a lányok falujába, őszintén azon igyekszik, hogy a Kettő erejét magához húzza. Nem azért akarja megnevezni őket, hogy megszerezze hatalmukat, hanem hogy saját hatalmát *egyenlővé* tegye az övékével. A nevek ismerete azt jelenti, hogy tudatosítja és tudatában megőrzi a kettős természetet. Bármennyire szeretné is az ember, még hatalma latba vetésével is csak akkor kerülhet ezzel mély kapcsolatba, ha tudja a neveket.

A kettős természet, a két nővér nevének kitalálása kezdetben épp olyan nehéz feladat a férfiak, mint a nők számára. Emiatt azonban nem szükséges sokat szorongani. Ha meg akarjuk tudni a neveket, máris jó úton járunk.

Mi is a pontos neve a női psziché eme két szimbolikus nővérének? A nevek természetesen személyenként változnak, általában azonban valamiféle ellentétet jelölnek. A természeti világ jó részéhez hasonlóan első pillantásra olyan határtalannak tűnnek, amelyben nem lehet kivethető minta vagy ismétlődés. Ha azonban közelebbről vesszük szemügyre a kettős természetet, ha rákérdezzünk és meghalljuk a választ, akkor hamarosan feltárul a minta, ami, igaz, mérhetetlenül nagy, de van benne valamiféle, a visszahúzódnak és áradó hullámokhoz hasonlatos állandóság; apályai és dagályai megjósolhatóak, mélyebb áramlatai feltérképezhetőek.

A nevek kitalálásában az a lényeg, hogy valahányszor kimondjuk a személy nevét, kívánságunkat vagy áldásunkat fogalmazzuk meg. Azért nevezzük meg önmagunkban a kettős alkatot, hogy hozzá csatoljuk önmagunkat. Ezáltal felfedezzük a személyes és rejtett értelmeket, s a nőiség zabolátlan szépségét, s az sem számít, mik az ellentétes vonások. Ezt a megnevezést és hozzácsatolódásunkat, egyszerű szavakkal, önszeretetnek hívjuk. Amikor ez két különálló személy között jön létre, akkor a másik iránti szeretetnek hívjuk.

Manawee hiába próbálkozik, egyedül köznapi természete segítségével nem tudja az ikrek nevét kitalálni. Kutya-énje siet segítségére. A nők gyakran sóvárognak olyan társ után, aki ilyen kitartóan és ilyen okosan próbálja mély természetüket megérteni. Ha egy nő ilyen anyagból gyúrt társra lel, életen át tartó hűséggel és szeretettel ajándékozza meg.

A mesében az ikrek apja a misztikus pár őrzője. Olyan valódi, pszichén belüli vonást jelképez ő, amely a dolgok „együttmaradását”, szét nem választhatóságát biztosítja. Ő ítéli meg azt, hogy az udvarló méltó-e, ő-e a „megfelelő” ember. Jó, ha egy nőnek ilyen őrzője van.

Ebben az értelemben azt mondhatjuk, hogy az egészséges psziché próba elé állítja a vele egyesülni kívánó új elemet; hogy ebben az ügyben meg-

vesztegethetetlen, hogy ily módon védekezik. Az apai őrzővel rendelkező egészséges psziché nem ismer el bármilyen öreg gondolatot, magatartást vagy személyt, csakis azokat, amelyek érzékenyek vagy erre törekednek.

Az ikerlányok apja azt mondja, „Várj. Amíg meg nem győzől arról, hogy valóban tudni akarod a lényeket – az igazi neveket –, addig nem kaphatod meg a lányaimat.” Ezzel azt mondja: Nem lehet tiéd a női titkok tudása, ha csak úgy kéred azt. Meg kell dolgoznod érte. Kitartóan kutatnod kell. Egyre közelebb kell kerülnöd a nő lélek eme rejtélyének igazságához, ami alázatlanságot is igényel a talány megfejtése érdekében.

A kitartó kutyatermesztet

A mese kiskutyája azt mutatja meg nekünk, hogy hogyan működik a lelki kitartás. A kutyák az univerzum mágusai. Elég a jelenlétük ahhoz, hogy a mogorvák mosolygóssá, a szomorúak jobb kedvűvé váljanak; a kutyák a kapcsolatok létrehozói. Az ősi babiloni Gilgames-eposzban, amelyben Enkidu, a szőrös állat/ember a túl racionális király, Gilgames ellentétpárja, a kutya teljes egészében a kettős emberi természet egyik oldalát jelképezi. Ő az erdő természete, aki megleti a nyomot, aki érzékszervei által érzi, mi mi csoda.

A kutya szereti a nővéreket, mert etetik és mosolyognak rá. A titokzatos női természet azonnal megérti és elfogadja a kutya ösztönös természetét. A kutya, egyebek között, azt az embert jelképezi, aki könnyedén és hosszart tud szívből szeretni, aki erőfeszítések nélkül tud megbocsájtani, aki kitartóan tud futni és, ha szükséges, életét áldozni a harcban. A kutyatermesztet kézzelfogható magyarázattal szolgál arra, hogy a társ hogyan nyerheti el az ikerlányokat... és a zabolátlan asszonyt.

Manawee ismét nem találja ki a neveket és hazabaktat. A kiskutya azonban visszafut a lányok házához, s addig hegyezi a fülét, amíg meg nem hallja a neveket. Az archetípusok világában a kutyatermesztet egyszerre pszichopomposz – a felső világ és a sötét világ közötti közvetítő – és któnikus – vagyis a psziché sötétebb és távolibb régióiból, nevezetesen az alvilágból származik. Ezt az érzékenységet éri el a társ ahhoz, hogy a kettősséget megértse.

A kutya a farkashoz hasonlít, csak kissé szelídebb, noha a mesében azt látjuk, hogy nem sokkal. Ez a pszichopompikus kiskutya az ösztönös psziché. Nem emberi módon lát és hall. Olyan szintekre jut el, amelyeknek elérését az ego nem is gondolná lehetségesnek. Olyan szavakat és utasításokat hall meg, amelyeket az ego nem képes. És követi is azt, amit hall.

Egyszer egy San Franciscó-i természettudományi múzeumban olyan szo-

bába léptem, ahol mikrofonokkal és különféle berendezésekkel a kutya halását szimulálták. Egy pálmafa hajladozott a szélben, ami az Armageddonhoz volt hasonlatos; a messziről közelítő léptek úgy hangoztak, mintha egymillió zsák zabpelyhet csörgetnének a fülem mellett. A kutya világa állandóan kataklizmaszerű hangokkal van teli... olyan hangokkal, amelyeket mi, emberek meg sem hallunk. A kiskutya azonban igen.

A kutyafélék tehát meghallják az „emberi” hallómezőn kívüli zajokat. Az ösztönös psziché eme médiumszerű aspektusa intuitív módon meghallja azt, ami a mélyben zajlik, hallja a női psziché mély zenéjét, mély titkait. Ez a természet képes megismerni a nők ősi természetét.

Behódolás az étvágy csábításának

Nem véletlen, hogy a férfiak is és a nők is harcolnak azért, hogy természetük mélyebb rétegeit megismerjék, mégis számos okból, többnyire valamilyen öröm kedvéért, letérnek az útról. Van, aki olyannyira ezen örömek rabjává válik, hogy örökre ott marad, nem folytatja útját.

Először a kiskutyát is elcsábítja étvágya. Az étvágy gyakran bájos kis *forajidos*, rablók képében tűnik elő, akik időt és libidót csennek. A tiédet. Jung egy helyen megjegyezte, hogy az embernek fegyelmeznie kell étvágyát. Különbö, mint láttuk, az ember megáll minden ízletes csontnál, minden finom süteménynél.

A kettősség nevét kereső társak elveszíthetik elszántságukat, ha, mint a kiskutya, lecsábulnak az útról. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha ők maguk elvadult vagy kiéhezett teremtmények. Ők is elfelejthetik, hogy mit is akartak. Elcsábíthatja/megtámadhatja őket saját tudattalanjukból olyasmi, ami a nőkre akarja magát kényszeríteni azért, hogy saját örömére kizsákmányolja vagy elcsábítsa őket vagy hogy elűzze a vadászat unalmát.

A gazdájához tartó kutyát ízletes csont csábítja le az útról, s időközben elfelejti a lányok nevét. Ez az epizód a mély pszichikus munka nagyon gyakori velejáróját juttatja kifejezésre: az étvágy csábításai gátolják az elsődleges folyamatot. Szinte havonta hallom egy-egy páciensemtől, hogy „Félbehagytam a mély munkát, mert elcsábított a szexuális élet, s hét napig tartott, míg sikerült csendesíteni a tüzet” vagy „...mert úgy döntöttem, hogy ötszáz szobanövényemet rendbe kell végre hoznom ezen a héten” vagy „...hét új izgalmas vállalkozásba fogtam, nagyon jól éreztem magam, de aztán úgy láttam, hogy egyik sem ígér semmi különlegeset, így hát felhagytam minddel.”

Szóval, mindannyiunkra vár a csont az út mellett. Olyan csábító illata van, aminek egy kutya nemigen tud ellenállni. A legrosszabb esetben olyan

kedvenc rossz szokás, ami már ezelőtt is vámot szedett életünkben. De akkor is újra kell kezdenünk, ha időnként kudarcot vallunk, addig kell próbálkoznunk, amíg képesek vagyunk elmenni mellette és folytatni tudjuk elsődleges munkánkat.

A mély munka nagyon hasonlít a szexuális izgalomhoz. A nulláról indul, egyenletesen gyorsul, s egyre intenzívebbé válik. Ha a felgyorsulást valami (egy hangos, váratlan zaj) durván félbeszakítja, előlről kell kezdeni az egészet. Hasonló feszültség keletkezik akkor is, amikor a psziché archetipális rétegében munkálkodunk. Ha ez a feszültség félbeszakad, szinte a nulláról kell ismét indulnunk. Sok csont van tehát az út mellett, ízletes, szép, érdekes, vadul izgalmas csontok. Valamiképp azonban mindig amnéziába húznak, nem csak azt felejtjük el, hol tartunk munkánkban, de azt is, mi is egyáltalán ez a munka.

A Korán bölcs megállapítása, miszerint „Számot kell majd adnod arról, milyen megengedett örömök mellett mentél el földi életedben anélkül, hogy élvezted volna őket.” Ha azonban nem a megfelelő időben vesszük ki túl nagy vagy akár csak kis részünket valami jóból, akkor óriási veszteség érheti tudatunkat. Mert akkor, ahelyett, hogy bölcsesség szállna meg bennünket, úgy járunk körbe-körbe, mint egy szórakozott professzor, s egyre azt hajtogatjuk „Hol is tartottam?” Hetekbe, néha hónapokba is beletelhet, mire kilábalunk ezekből az elcsábulásokból.

A mesében a kutya visszafut a lányok házához, megint kihallgatja nevüket és elrohan. Jó ösztönrel újra és újra próbálkozik. De ő, elcsábítja a finom szerecsendióillat, s megint elfelejti a neveket. Egy másfajta étvágy rohanta meg és térítette el feladatától, s noha gyomra megtelt, a lélek munkája nem fejeződött be.

Kezdjük már érteni, hogy a pszichikus kapcsolat megteremtésére irányuló tudatosság megőrzése és különösen a csábító étvágnak való ellenállás hosszadalmas folyamat, s nehéz végigvinni. Látjuk, hogy a ravasz kiskutya megtesz minden tőle telhetőt. De hosszú út vezet a mély archetipális tudattalanból vissza a tudatos értelemhez. Hosszú út visz le a neveikig, és hosszú a felszínre vezető út is. Nehéz megőrizni a tudást, amikor kelepceék sora vár az út mellett.

A szerecsendióból készült étel és a csont olyan elterelő csábításokat jelentenek, amelyek a maguk módján csodálatosak... más szóval, minden ember pszichéjében vannak körmönfont, furfangos és pompás elemek. Ezek mind a tudatosság ellen hatnak; azáltal gyarapodnak, hogy sötétségben tartják és izgalmasnak láttatják a dolgokat. Néha nehéz emlékezetünkbe idézni, hogy a fény izgalmaért kell kitaratnunk.

A fényt a kutya hozza; ő próbál meg köztünk és a titokzatos ikertermészet között tudatos kapcsolatot teremteni. „Valami” rendszeresen megpró-

bálja ezt megakadályozni, valami, ami láthatatlan, mégis bizonyos, hogy ő helyezi el a csontokat és az ételeket az út mellett. Ez kétségtelenül a sötét idegen, a psziché tudatosság ellen munkálkodó természeti ragadozójának egy aspektusa. És mivel természetes, hogy minden ember pszichéjében fel-lép ez az ellenlábas, még a legegészségesebb pszichét is a kizökkenés veszélye fenyegeti. Emlékeznünk kell valódi feladatunkra, mantra-módon újra és újra fel kell idéznünk, csak így térhetünk vissza a tudatossághoz.

Az ádáz harc vállalása

A kiskutya megint megtanulja a lányok nevét és megint visszaindul gazdájához. Most már rá sem hederít az út melletti finomságokra, a csábító illatokra. Itt azt látjuk, hogyan éled fel a psziché tudatossága. Az ösztönös psziché most már megtanulta kordában tartani önmagát, megtanult sorrendet felállítani, s koncentrálni. Már ellenáll a kísértésnek. Most már figyel.

Egyszerre azonban váratlanul előugrik a semmiből egy sötét valami. Megrázza a kutyát és kiabál, „Áruld el a neveket! Hogy hívják a lányokat? Feleségül akarom őket venni.” Ez a sötét idegen nem törődik a kettősséggel vagy a psziché finomabb részeivel. Számára a nőiség olyasmit jelent, amit meg kell szerezni, semmi többet.

A sötét idegent elképzelhetjük a külső világ egy valós szereplőjének is vagy egy belső, negatív komplexusnak. Nem számít, melyik, mert romboló hatása mindkét esetben ugyanaz. Ezúttal a kutya ádáz küzdelemben bocsátkozik. Ez akár férfi, akár nő esetében akkor következik be a külső életben, amikor egy esemény, néhány keresetlen szó, valami furcsa dolog előugrik, és megpróbálja velünk elfeledtetni, kik vagyunk. Mindig van a pszichében valami, ami meg akar bennünket fosztani a nevektől. A külső világban is sok a név-tolvaj.

A történetben a kutya az életéért küzd. Néha az segít bennünket mélyebb tudásunk megtartásához, hogy megtámad bennünket egy idegen. Ilyenkor arra kényszerülünk, hogy számunkra drága dolgokért harcoljunk – hogy komolyan harcoljunk a célunkért, hogy leküzdjük felszínes indítékainkat, amit Robert Bly „a jóleső érzés vágyának” nevez,⁴ hogy küzdünk a mélyebb tudás megőrzéséért, azért, hogy befejezhessük, amit elkezdtünk.

A kiskutya a nevek miatt harcol, s végre legyőzi a tudattalanba való állandó visszacsúszást. A küzdelem végén, csodák csodája, emlékszik a nevekre, mert hiszen ezért, az ősi nőiségről való tudásért folyt a harc. Akinek ez birtokában van, az a női erőhöz hasonló erővel rendelkezik. A kutya megharcolt azért, hogy ezt az erőt annak a férfinak adja, akit megillet. Azért harcolt, hogy ez az erő ne juthasson az ősi emberi természet ama

sötét aspektusának kezei közé, aki nem jó célra használná. A hatalom megfelelő kezekbe adása éppolyan fontos, mint a nevek megtalálása.

A hős kutya átadja a neveket Manawee-nak, aki ezzel a tudással a lányok apja elé áll. A lányok már készen állnak arra, hogy a férfit kövessék. Mindvégig arra vártak, hogy Manawee megszerezze és tudatában megtartsa belső természetük tudását.

Látjuk tehát, hogy két dolog akadályozza ezt a haladást: az étvágy csábítása és a sötét idegen. Ez utóbbi néha a pszichén belüli velünk született elnyomó erő, néha azonban a külső világból jövő személy vagy esemény. De mindegy melyik, minden utazó tudja születése óta, hogyan győzze le ezeket a rablókat és fosztogatókat. Őrizd a neveket, a nevek jelentenek mindent.

A bennünk lévő asszony

Sok nő elfárad és boldogtalanná válik, miközben arra vár, hogy társa megértse. Így beszél: „Miért nem tudja, mire gondolok, mit akarok?” Belefásulnak ennek kérdegetésébe. De létezik hatékony megoldás erre a dilemmára.

Ha egy nő azt akarja, hogy társa mindezt tudja, tárja fel előtte a női kettősség titkát. Beszéljen neki a benne lévő asszonyról, aki vele együtt kettőt jelent. Tanítsa meg társát két olyan csalóka módon egyszerű kérdésre, aminek nyomán a nő láthatóvá, hallhatóvá, megismerhetővé válik.

Az első kérdés ez: „Mit akarsz?” Szinte mindenki felteszi rutinszerűen vagy ezt a kérdést, vagy valami hasonlót. De van egy ennél fontosabb kérdés: „Mire vágyik mélyebb éned?”

Ha valaki figyelmen kívül hagyja egy nő kettős természetét és azt veszi adottnak, amit lát, akkor nagy meglepetésekre számíthat, mert amikor egy nő ősi természete feltámad a mélyből és magabiztossá válik, akkor gyakran olyan dolgok érdeklik, olyan érzései, gondolatai támadnak, amelyek különböznek a korábbiaktól.

Egy kapcsolat megerősítése érdekében a nőnek is ugyanezt a két kérdést kell társához intéznie. Mi nők, megtanuljuk saját természetünk és mások természetének mindkét oldalát kikérdezni. Az így kapott válaszok nyomán nagyon tisztán el tudjuk dönteni, minek van a legnagyobb értéke, s ennek megfelelően reagálunk.

Amikor egy nő saját kettős természetét kérdezi, olyankor keres, vizsgál, olyan hangokra figyel, amelyek a tudaton kívülről jönnek, s ezáltal gyakran meglepő tartalmakat közvetítenek és rendszerint nagyon értékesek.

Ha társa szereti a nőt, ez azt jelenti, hogy zabolátlan természetét is szereti. Ha egy nő olyan társat választ, aki nem tudja vagy nem akarja ezt a má-

sik oldalát szeretni, akkor többnyire valamiképpen erejét veszti, s ebből csak nagy nehézségek árán épül fel.

A férfiaknak tehát, éppúgy, mint a nőknek, meg kell nevezniük kettős természetüket. A legdrágább kedves, a legdrágább szülő, a legdrágább barát, a legdrágább „zabolátlan ember” kíván a leginkább tanulni. Akiknek nem okoz örömet a tanulás, akik nem tudnak új gondolatokba vagy új élményekbe merülni, azok nem tudnak továbblépni a mellől az útjelzőtábla mellől, amely mellett most állnak. Ha létezik akár egyetlen erő is, amely a szenvedés gyökerét táplálja, akkor az a jelen pillanaton túlmutató tanulás visszautasítása.

Tudjuk, hogy a Természeti Férfi földi asszonypárját keresi. Akár félelmetes, akár nem, ez a legmélyebb szeretet azon aktusa, amelynek révén az ember lehetővé teszi, hogy egy másik ember ősi, zabolátlan lelke felkavarja. Egy olyan világban, ahol az emberek rettegnek a „veszteségtől”, túl sok fal áll annak útjában, hogy feloldódjanak egy másik emberi lélek numinózumában.

A zabolátlan asszony igazi társa az, aki lélekben kitartó és szívós, aki odaküldi saját ösztönös természetét a női lélek sátorához, bepillant és megérti azt, amit ott lát és hall. Az a férfi az igazi társ, aki újra és újra megpróbál megérteni, aki nem hagyja magát eltéríteni.

A férfi feladata tehát a nő igazi neveinek megtalálása, s az, hogy ezt a tudást ne arra használja, hogy uralkodjék felette, hanem arra, hogy megértse és felfogja azt a numinózus szubsztanciát, amiből a nő teremtetett, hogy hagyja, hogy mindez átcsapjon felette, csodálatba ejtse, megrázza, sőt megkísértse. És vele maradjon. És élénekelje a nő felett neveit. Ettől ragyognak szemei. Ettől ragyognak a férfi szemei is.

De nem szabad túl hamar nyugalomra térni, mert van a kettősség megnevezésének egy másik aspektusa is, ami félelmetes, de minden szerelmes számára fontos. Míg a nő kettős természetének egyik oldalát Életnek nevezzük, „ikernővére” a Halál névre hallgat. A Halálnak nevezett erő a vadon mágnespatkójának egyik vége. Ha az ember megtanulja a kettősségek nevét, végül éppen a Halál természetének csupasz koponyájába ütközik. Állítólag ezt csak a hősök tudják elviselni. A zabolátlan férfi minden bizonnal el tudja viselni. A zabolátlan nő kétségkívül el tudja viselni. De ez, az igazat megvallva, teljes mértékben átalakítja őket.

Most pedig ismerkedjünk meg a Csontváz Asszonnyal.

VADÁSZAT: AMIKOR MAGÁNYOS VADÁSZ A SZÍV

A Csontváz Asszony: Szembesülés a szerelem Élet/Halál/Élet természetével

A farkasok jó kapcsolatteremtők. Aki megfigyelt már farkasokat, láthatta, milyen mély kapcsolatokat alakítanak ki. A társak a legtöbb esetben egy életen át együtt maradnak. Jóllehet vannak összetűzések, viszályok, ennek ellenére egymáshoz fűződő kapcsolataik összetartják őket a kemény teleken, a gazdag tavaszokon, a hosszú vándorlásokon, az utódok születésénél, az ősi ragadozókkal szemben, törzsi táncaik alatt és csoportos énekléseikben. Ugyanígy igénylik az emberek is a kapcsolatokat.

Míg a farkasok ösztönös élete hűséget, s a bizalom és odaadás életre szóló kötelékét jelenti, az embereknek néha problémát okoznak ezek a dolgok. Ha archetipális értelemben íránk le azt, hogy mi határozza meg a farkasok eme erős kötődéseit, akkor azt mondhatnánk, hogy kapcsolataik teljessége abból ered, hogy alávetik magukat az Élet/Halál/Élet ősi természetének.

Az Élet/Halál/Élet természet az életrekelés, a fejlődés, a hanyatlás és a halál ciklusa, ami után mindig új élet születése kezdődik. Ez a ciklus felöleli a teljes fizikai életet, s a lelki élet minden összetevőjét. Ezt a pulzáló ritmust követi minden – a Nap, a szupernóvák, a Hold, de éppígy az emberi dolgok, s még a legapróbb létezők, a sejtek és az atomok élete is.

A farkasok, ellentétben az emberrel, nem tartják buzdítónak vagy büntetőnek az élet, az energia, az erő, a táplálék, a lehetőségek hullámhegyeit és hullámvölgyeit. A csúcok és a völgyek egyszerűen csak vannak, s a farkasok a lehető legügyesebben és legfürgébben száguldanak rajtuk. Az ösztönös természet olyan csodálatos képességgel rendelkezik, amely átsegíti minden pozitív fellendülésen, minden negatív következményen, miközben megőrzi az önmagához és a másikhoz fűződő kapcsolatát.

A természet és a sors Élet/Halál/Élet ciklusaival a farkasok méltóságteljesen és bölcsen néznek szembe, kitartanak társuk mellett és a lehető legtovább élnek. Ahhoz azonban, hogy az emberek ezen a legmegfelelőbb módon élje-